ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Sayı : 19

Bursa Halkevine
Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü hatırası
29 Birinci Teşrin 1933
Gazi M. Kemal

Sayı: 19 Birinci Kânun 1938

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Ey asırların getireceği Türk nesilleri!.

Bu kitapta ağlayan, saçını yolan, Onun manevî huzurunda bir kere eğilmek için can veren matemzedelere gıpta edeceksiniz. Çünkü biz Onun mavi güneşler saçan gözlerinin içine baktık. Onun altın başını gördük. Bize ruh veren sesini işittik. Teneffüs ettiği havayı içtik. O bize, hitap etti. Biz ona, Yaşa Ataaam.... diye cevap verdik.

Ey asırların getireceği Türk nesilleri!..

Siz bu mes'ut insanlara derin bir merhametle bakacaksınız. Çünkü biz, onun ölümünü gördük.

İstanbul, (A. A.) — Atatürkün müdavî ve müşavir tabipleri tarafından verilen rapor suretidir :

Reisicümhur Atatürkün umumî hallerindeki vahamet dün gece saat 24 te neşredilen tebliğden sonra her an artarak bugün 10 İkinciteşrin 938 Perşembe sabahı saat 9,05 geçe Büyük Şefimiz derin koma içinde terki hayat etmişlerdir.

Müdavî tabipler :

Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp
Prof. Dr. M. Kemal Öke
Dr. Nihat Reşat Belger

Müşavir tabipler :

Prof. Dr. Âkil Muhtar Özdem
Prof. Dr. Hayrullah Diker
Prof. Dr. Süreyya H. Serter
Dr. M. Kâmil Berk
Dr. Abravaya Marmaralı

Hükûmetin resmî tebliği

İstanbul 10 (A.A.) — Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetinin resmî tebliğidir:

Müdavî ve müşavir tabiplerinin neşredilen son raporu Atatürkün dünyaya gözlerini kapadığını bildirmektedir.

Bu acı hadise ile Türk vatanı büyük yapıcısını, Türk Milleti Ulu Şefini, insanlık büyük evlâdını kaybetti. Milletimize içimiz yanarak bu tarife sığmayan zıyaından dolayı en derin taziyetlerimizi sunarız.

Kederlerimizin tesellisini ancak ve ancak Onun büyük eserine bağlılıkta ve aziz vatanımızın hizmetinde ararız. Şurasını da herşeyden evel beyan etmeliyiz ki ölmez olan Onun büyük eseri Cümhuriyet Türkiyesidir.

Hükûmetimiz, içinde bulunduğumuz bu mühim anda bu güne kadar olduğu gibi dikkatle vazife başındadır. Müesses olan nizamı ve vaziyeti idame hususunu, büyük Türk milletinin hükûmetile tek vücut olarak teyid ve temin edeceğine şüphe yoktur.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 33 üncü maddesi mucibince Büyük Millet Meclisi Reisi Abdülhalik Renda Reisicümhur vekâleti vazifesini deruhde etmiş ve ifaya başlamıştır.

Gene Teşkilâtı Esasiye kanununun 33 üncü maddesi mucibince Büyük Millet Meclisi derhal yeni Reisicümhur intihap edecektir.

Türkiyenin en büyük makamına Teşkilâtı Esasiye Kanununa göre geçecek zatın etrafında hükûmetile, şanlı ordusile ve bütün kuvvetile Türk milleti sarsılmaz bir varlık olarak toplanacak ve yükselmesine devam edecektir.

Bugün ayrılığına ağladığımız Büyük Şefimiz Atatürk her vakit Türk milletine güvendi. Eserlerini bu güvenle yaptı. İdamesi esbabını da istikmal ederek güvenle büyük milletimize bıraktı. Ebedî Türk milleti Onun eserlerini ebediyetle yaşatacaktır. Türk gençliği onun kıymetli vediası olan Türkiye Cümhuriyetini daima koruyacak ve onun izinde yürüyecektir.

Kemal Atatürk, Türkün tarihinde ve gönlünde daima yaşayacaktır.

Ey Türk gençliği !

Birinci vazifen Türk istiklâlini, Türk Cümhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbâlde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahilî ve haricî bethahların olacaktır. Bir gün, İstiklâl ve Cümhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu imkân ve şerait, çok nâ müsait bir mahiyette tezahür edebilir, İstiklâl ve Cümhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri

zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bil'fiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahîm olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hiyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasî emellerile tevhit edebilirler. Millet fakrü zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı. İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen, Türk istiklâl ve Cümhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asîl kanda mevcuttur.

1927

Gazi Mustafa Kemal

« . . Devletimizin bânisi ve milletimizin fedakâr, sadık hâdimi;

İnsanlık idealinin âşık ve mümtaz siması;

Eşsiz Kahraman Atatürk!

Vatan sana minnettardır.

Bütün ömrünü hizmetine verdiğin Türk milletile beraber senin huzurunda tâzim ile eğiliyoruz. Bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin. Emin ol, aziz hâtıran sönmez meşale olarak ruhlarımızı daima ateşli ve uyanık tutacaktır.»

İsmet İnönü

Atatürk !

Seni sevmek bir ibadettir.

Celâl Bayar

AND

Biz Türkler, Atasının bıraktığı eşsiz mirasa, onun Cümhuriyetine, onun inkılâplarına, onun kudretli ve kuvvetli rejimine daima sadık kalmağa, vatanın toprağına kanımızı; İstiklâline canımızı vermeğe; şerefimiz, namusumuz ve Türklüğümüz namına yüce âbidesinin önünde söz verip and içiyoruz.

Meclisin beş dakikası

Ayaktayız. Onun ruhuna saygımızı ve bağımızı göstermek için susuyoruz. Susmak istiyoruz. Kıpırtı yok ; en küçük bir hareket yok...

Bu sessizlik belki bir saniye sürdü. Ve sonra zaptedilmek istenip de bir türlü göğüslerde tutulamıyan, duramıyan hıçkırıklar.. Türkiye Büyük Millet Meclisi ; aziz Önderi, sevgili Atası, Büyük kurtarıcısı için ağlıyordu.

Bu beş dakika... Duygulu, vakur, içli ve heybetli. Tıpkı, aramızdan ayrılmasına ağladığımız aziz ve mukaddes insan gibi . . . Ölümüne bizi ağlatırken de bizi kendisine benzetebiliyor.

Ağladıkça göz yaşlarımın Ondan gayri her şeyi benden sildiğinini hissediyorum. Onu düşündükçe O olduğunu duymıyan aramızda kim var?

Büyük Millet Meclisi ağliyor. Onunla beraber Büyük Türk Milleti ağlıyor. Bu beş dakikada Millet ve Onun Meclisi Onun için en büyük elemi duymaktadır ; Bu duygu birliğinde Türk varlığının millî birliği canlanmaktadır. O, Meclis, Millet ; bir göz yaşı tufanı içinde birbirine karışıyor.

Aziz Atam , kurtardığın bu topraklar üstünde her şey ve hepimiz sende birleşiyoruz.

Hasan - Âli Yücel

Atamızı tavaf

İBRAHİM ALÂEDDİN

Bir milletin melâlini söyler derin derin
Derya önünde çırpınarak Dolmahçenin.

Gönlümde eski hatıralar, eyledim tavuf,
Artık o doğmuyor diye muzlimdi her taraf.

Çamlar hüzünlü, yollara düşmüş söğüd, çınar,
Yaprak döküp huzura kapanmıştı sonbahar.

Mermerli methalin ona lâyık vakarı boş,
Heyhat o muhteşem kapının intizarı boş.

Sessiz nöbetçiler de heyulâ dolaşmada,
Her yerde bir kederli muamma dolaşmada.

Susmuş bütün saray, nefes almaz o izdiham
Son uykusunda tek rahat etsin diyip Atam.

Son uykusunda öyle mi bir devir uyandıran,
Bir ırka can veren Atatürk adlı kahraman?

Düşsün olur mu toprağa göçmüş cihan gibi,
Sönsün o mavi gözleri bir asuman gibi.

Sussun o mavera konuşan madeni sada
Dursun olur mu hilkate bir fahr olan zekâ?

Sözler ki çağlayıp köpüren bir pınar gibi,
Hisler ki şahlanıp atılan dalgalar gibi,

Atiye, hale, geçmişe her anda bir temas,
Bin türlü ihtisas ile bin türlü ihtiras.

Milyonla halkı cezb ile mihrak olan zekâ,
İfratı, hadsi vecdi, tazadile bir deha..

Bir meş'aleydi neş'esi her bezme nur olur,
Bir harikaydı benliği bir mülkü doldurur,

Cismile pek güzeldi ve ruhile devdi o,
Bir Yıldırımdı, bir mütekâsif alevdi O.

Eyvah o varlığın bize kalmış fesanesi
Yastıkta bir ışık yele, arslan nişanesi.

Karşımda servilik ve gurubun vuran alı
Göklerde şimdi Çankayanın şanli Kartalı...

Ey nam alan, zafer yaratan, inkilâp açan,
Ey yol veren Hükümleri tarihe bir zaman,

Ey eski kahramanları geçmiş asırların!
Gaziye ihtiram ile kalkın ve toplanın.

Saf bağlayıp selâma durun hep! Odur gelen
Türk ırkının muhabbeti üstünde yükselen.

Ölmez evet gönüllere heykel kuran Atam,
Lâkin nedir içimdeki payansız inhidam?...

Ankaralı Aşık Ömerin Ağıdı ....

Yok gayri bizlere uyku dünek vay
kime bel bağlıyak kime dönek vay
Vay amansız ecel alçak felek vay
Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri.

Ağla gözüm ağla yaşlar dil olsun
Kurumuş dereler baştan sel olsun.
Çiçek kara açsın, çayır kül olsun.
Türklük yüreğini dağlasın ğayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri .

En büyük, en güzel, en yiğit kayıp
Dereler denizler çağlar ağlayıp
Rabbim de göz yaşı dökmezse ayıp
Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri,

Her gittiği yere O şan verirdi
Arslan, bakışını görse erirdi
Kaşları yeleden nişan verirdi

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri.

Bakışları şimşek gibi çakardı
Yarını görürdü, düne bakardı
Kürsiye çıkdı mı arşa çıkardı

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri.

Her belâyı önler arda atardı
Dermandı her derde hemen yeterdi
Babamızdı elimizden tutardı

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri.

Kaybını yıldızlar bile bileler
Kırıla kanatlar sola yeleler
Kurt kuş duyup cenazene geleler

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihanda bizimle ağlasın gayri.

Millet Atan gitti başın sağolsun
Ölümü devr açsın yeni çağ olsun
Dağlar birer birer yanar dağ olsun

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihanda bizimle ağlasın gayri.

Gitti her ocağın söndü alevi
Yer yüzü dediğin bir ölü evi
Cihan türbe olsa almaz o devi

Türklük yereğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi.

Dönmüş denizler göz yaşı tasına
Dünya ortak çıkmış Türkün yasına
her evden bir ölü çıkmışcasına

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi.

Gökler ağıtlardan titriyor kat kat
düştü üstümüze gerilen kanat
Onsuz dünya yarım insanlık sakat.

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi

O hep dolu tuttu boş atmadıydı
Söz verince yaptı aldatmadıydı
15 yıl tek burun kanatmadıydı

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi.

Bizdendi sevinci bizdendi derdi
Biz uyurduk O bizleri beklerdi
Uyudu nöbeti bizlere verdi

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi.

Kuru yapraklara benzedik bu güz
Her göz kan içinde sapsarı her yüz
Milyonlarız bir babadan öksüzüz

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi .

Gök düşsün toprağa toza belensin
Mezarına gece Yıldız elensin
Şehitler doğrulsun nöbet dolansın

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi .

Dünya hem kabrolur hem onu gömer
yıldızlar kandildir semalar kemer
Sus boğula yazdın suz aşık Ömer

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi .

Ağla Yurdum Ağla..

GARİP MUSTAFA

Gün oldu, kuşları gördüm iniler,
Kalpteki acıyı durmaz yeniler,
Bayraklar "Atamız„ öldü dediler.
    Ağla garip yurdum, Bahtına ağla !
    Göklerle gürülde, sularla çagla !
Güneşsiz çiçeklerarardı, soldu,
Bütün gönüllerde sonbahar oldu,
Gidişin bizlerin bağrını deldi.
    Ağla garip yurdum, bahtına ağla !
    Göklerle gürülde, sularla çağla !
O gece gördük ki ay tutulmuştu,
Yıldızlar başına çelenk olmuştu,
Demek ki ayrılık vakti gelmişti,
    Ağla garip yurdum, Bahtına ağla !
    Göklerle gürülde, sularla çağla !

Gündüzler güneştin, Geceler Ay'dın ,
Neden yıldızlar gibi göklerden kaydın,
Uykun henüz yoktu, sen yatmıyaydın.

Ağla garip yurdum, bahtına ağla!
Göklerle gürülde, sularla çağla !

Önünde hep yollar dikti, yokuştu,
Sendeki ne çoşkun, zorlu bakıştı,
Dağları devirip yılları açtı.

Ağla garip yurdum, bahtına ağla!
Göklerle gürülde, sularla çağla !

Düşmanı kökünden kazıyıp attın,
Bizleri mutlular yanına kattın,
Toprak, su, ateştin, bize hayattın.

Ağla garip yurdum, Bahtına ağla!
Göklerle gürülde, Sularla çağla!

Gür sesin en sönük kalbe umuttu,
Aciyi, kederi, gönül unuttu.
Her can tapar gibi ardını tuttu,

Ağla garip yurdum, bahtına ağla!
Göklerle gürülde, sularla çağla!

Herkeste konuşan senin dilindi.
Yurdumda her açan senin gülündü.
Tam on yedi milyon senin kulundu

Ağla garip yurdum, bahtına ağla!
Göklerle gürülde, sularla çağla!

Her yana nur saçan mavi gözündü,
Dünyada okunan senin yazındı,
Düşmanlar, önünde sanki kuzundu,

Ağla garip yurdum, bahtına ağla!
Göklerle gürülde, sularla çağla!

"Gel„ derdin gelirdik çoşkun sesine
"Git„ derdin, giderdik yolun tezine,
seninle toprağa girmişcesine

Göklerle gürülde, sularla çağla
Ağla garip yurdum, bahtına ağla ¡

Seninle doludur gündüz bakışlar,
Gözünden renk alır her gece düşler,
Sayılmakla bitmez yaptığın işler.

Göklerle gürülde, sularla çağla !
Ağla garip yurdum, bahtına ağla !

Toprağı öperiz yerdesin deyu,
Cöklere bakarız ordasın deyu,
Cihan ağlar : "Atam nerdesin ? „ deyu

Göklerle gürülde, sularla çağla!
Ağla garip yurdum, bahtına ağla!

Dilerim tanrıdan gözde yaş olam,
Başında ağlayan yavru kuş olam,
Kabrine ya toprak ya da taş olam.

Göklerle gürülde, sularla çağla !
Ağla garip yurdum, bahtına ağla !

Türk tarihinin en acı yası

F. R. ATAY

Bırakınız, son kanlı damlasına kadar göz yaşlarınızı Onun yasında tüketiniz; Atatürkün ölümünü görmüş olanlar, bir daha kime ağlayacaksınız?

Aylardan beri on yedi milyon Onun başucunda, bu faciayı geciktirmek için çırpındı durdu. Bir tanrı veya kahraman mı, bir baba, dost veya kardeş mi, Onunla ne kaybetiyorduk? Hayır.. Onsuz nemiz kalacaktı?

Boş sözü bırakalım: Atatürk ölmüştür, hakikat bu! Müthiş olan bu! On yedi milyon bir günde, bir babadan öksüz kaldık.

En mesut Türkler, Atatürk yaşarken ölmüş olanlardır. Ömrümüzün ve Türk tarihinin en acı yasını tutmak talihsizliği bize düştü. Halk, en büyük Türk kahramanını, ordu, en büyük Türk Başbuğunu, tarih, en büyük Türkü ve asrımız en büyük insanını kaybetti. Acının derinliğini, sıcak ruh yaramız soğumağa ve uyuşan beynimiz yeniden işlemeğe başladığı zaman anlıyacağız.

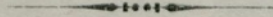
Benden sonra.. Benden sonra.. Senelerdenberi hepimiz, böyle bir kara günün istirabını, bu iki kelime ile gönlümüzden uzaklaştırıyorduk. Düşünmekten korkuyorduk. İşte Onsuz kaldık..

Onsuz.. fakat Ona bin kere verdiğimiz bir tek namus sözüyle kaldık: Eserini ve dâvasını korumak ve yükseltmek! Bizler için hayatın bir mânası varsa, bu yemini yerine getirmek için yaşamaktır.

Bugün Ona ağlayıp yanmak için bir tek kalbiz; yarın Onun eserini ve dâvasını müdafaa etmek için bir tek irade gibi kaynaşacağız.

Atatürk, şimdiye kadar bilmiyenler, bu milletin seni ne kadar sevdiğini, senden sonra, ismin ve eserin üzerine titrerken anlıyaceklar!

Aklımızın ve kalbimizin vazifelerini ayıralım: Ey bütün ağlaşanlar, göz yaşlarınızı biribirine kattığınız gibi, ellerinizi biribirine uzatınız. Atatürke yaşarken, verdiğiniz sözü unutmayınız.

Güneş Battı

HASAN - ÂLİ YÜCEL

Ufkumuzdan ağır ve ihtişamla çekildi. Sıcaklığı kalbimizde devam ediyor; ışığı hâlâ bizi aydınlatarak.

Onun için yanıyoruz, Onunla yanıyoruz.

Nurdan izi, yüreklerimizde alev alev... Arkasından karanlık bırakmaksızın batan tek güneş, O oldu.

Göz yaşlarım, kararıp kelime, hıçkırıklarım donup cümle olmalıdı. Fakat Onun gönüllerde sönmiyen âksi, gözlerdeki yaşı yıldızlar gibi parlatıyor, hıçkırıkları duâlar gibi ilâhileştiriyor. Ölümünden bile heybet, muhabbet, kudret duyuyoruz ve hayat alıyoruz.

Ondan geldik, Ona gitmekteyiz.

Şu anda varlığının butün fanilikleri yok oldu. Onda tam bir ebedîlik yaşamıya başlamıştır. Ufkumuzdan her uzaklaşmasında bize bekanın bir zerresini tattırdı. Ne acı iksir?... Vücudünden kay-

bettiğini ruhunda kazanarak, kimseye müyesser olmamış azametli bir çekilişle milyonluk bir gönül sahasını kaplıyan göklere yükseliyor.

O, bizim için bir yarı ilâhtır.

Şimdiye kadar Onun için söyleyip yazdıklarımız, Onun büyüklüğü yanında ne kadar küçük, ne kadar âciz kalmıştı. Biz Onu, Onun bizi sevdiği kadar sevmezdik. Her şeyde O bizden üstündü. Ölümü ile bu eksiğimizi gene kendisi tamamlıyacak. Bundan sonraki hayatımız, Ona bağımızı uzatmak içindir.

Onun için doğmuşuz, Onun izinde öleceğiz.

ATATÜRK

VE BURSA..

FACIA

Türk milleti aylardan beri büyük bayrama hazırlanıyordu. Cümhuriyetin 15 inci yıl dönümü kutlanacak.

Yurdun her parçasında, göklere yükselen ışıktan sütunlar, yanar dağlar gibi ateşler püsküren ışıktan zafer takları..

Anıtların etrafında çağlıyanlar yapan renkli şellâleler. 15 yılın verimini yayan yığın yığın kitaplar.. 17 Milyon mes'ut insan coşkun, taşkın bir heyecan içinde bunları hazırlamak için birbirine çarpıyor, koşuyor, çalışıyor.

Hazırlık var ; büyük hazırlık,

Halk partisi bütün teşkilâtile muazzam bir iş bürosu halindedir.

15 Sene durmadan, dinlenmeden iyiye, güzele,doğruya yürüyen ve büyük Türk milletinin yoluna meş'ale tutan, bu büyük ve tarihî kurum kıvanç içinde 15 yılın büyük bayramını çerçeveliyor.

Pencereleri sabaha kadak alev alev yanan parti binasının içi, görülecek manzaralardandır. Salonda başkan, İdare heyetile 15 yılın kitabını yazıyor. Önlerinde, Türkün yüksek kabiliyeti ve Cümhuriyetin feyyaz güneşile kemale gelmiş köpürüp taşan bir mahsul var. Bu mahsul, 17 Milyon Türkün el, fikir ve ülkü verimidir. Bunları, deste, deste ayırmak, kıymığını, zerresini kay.

betmeden kitaba geçirmek için büyük bir titizlikle çalışan bu vefakâr idare ve fikir adamlarının yüzüne bakınca insan; içinde her türlü tekellüften üstün bir kardeş sevgisi duyuyor ve boyunlarına sarılmak istiyor. Odalar çalışanlarla dolu. Ressamlar taklaların sembollerini, öğretmenler iş grafiklerini çiziyorlar. Atletler, pehlivanlar, oturmuş uslu uslu çalışıyorlar. Mühendisler ışık takatını ölçüyor. İşçiler durmadan vazife alıp çekiliyor. Büyük hazırlık, bu iş veren merkezden dışarıya sokaklara ve meydanlara kadar uzanmıştır.

İzci, Levent kızlar sokaklarda trampetlerle geçit eksersizleri yapıyorlar. Orkestralar zafer marşları hazırlıyor. Her mektebin kapısından, ellerinde al beyaz kâğıtlar, kordelâlarla, fırlıyan, küme küme kuşlar gibi uçuçarak uzaklara dağılan çocukların hepsi, ayrı ayrı bayramın bir işi pesinde. Uzak meydanlardan gelen muzika sesleri ne kadar güzel. Büyük mekteplerin önünden geçerken, günün her saatinde yürüyüş sesleri duyuyoruz: Rap, rap, rap. Herkes, evini, sokağını, kendisini süslemek için yaptığını az buluyor. Birlikler, halk teşekkülleri Cümhuriyetin Yüksek feyzini ve bundan doğan saadetlerini madde ve hareket halinde belirteceklerdir. Gün geçtikçe her fabrika, her mağaza, her dükkân birer Cümhuriyet anıtı halinde şekilleniyor. Gündüzler kâfi gelmediği için geceler ortadan kalktı. Uyku yok. Ellerinde boyalar, deste deste kâğıtlarla afiş yapan, şehri süsleyen gençler geceyi gündüze eklediler. Her tarafta çekiç sesleri. Matbaalar, yazı makineleri, motörler durmadan çalışıyor.

Bayram büyük, çok büyük.

Cümhuriyet 15 yaşını bitiriyor. Cümhuriyetin 5 yaşında bulduğu çocuklar, şimdi 20 yaşındadır. Bu 20 yaşındalar, bu muazzam bayram ve Cümhuriyetin bütün eserleri ATATÜRKÜN önünden geçecek.

Mes'uduz, çok mes'ut.

Sabırsızlık var. Cümhuriyetin 10 uncu yıl dönümünde"Ne mutlu Türküm diyene„ diye göğsü kabara kabara haykıran Atamızın sesi, acaba bu defa bize neler söyleyecek, ne işler verecek?

Bütün bu hazırlıklarda, bu tatlı telâşta, bunun heyecanı, gururu var. Günler ilerledikçe şehirlerin manzarası değişiyor. Sokaklar kalabalıklaştı. Her yurt parçası bir gelin evini andırıyor. Artık bayram yaklaşmıştır.

Fakat bir gece, radyolardan, bir takım kelimeler konuşan bir ses geldi. Alo, alo:

(. . .Gittikçe artarak.... umumî zaaf .. Hazmî ve asabî âraz....)

Bu ne demek ?

Herkes birbirinin yüzüne baktı. Herkes birbirine sordu:

Bu ne demek ?

Sağa baktık, sola baktık, Gö-

ğe, yere baktık. Sonra kendi içimize sorduk :

Bu ne demek ?

Taklara, yeşilliklere, renkli sulara ve vurulmuş bir gelin gibi ortada serilip yatan büyük bayrama sorduk: Bu ne demek ?

Dağlara, yamaçlara, rüzgârlara, çağlıyan derelere, köpüren denizlere sorduk:

Bu ne demek?

İhtiyar çınarlara, taze fidanlara, gökün boşlukları içinde gamsız gamsız gerinerek süzülen kuşlara sorduk:

Bu ne demek ?

Aylı, yıldızlı gecelere, karanlıklara, aydınlıklara sorduk.

Uzanan ceddelere, kıvrılan sokaklara, çukur gözlerile bize bakan evlere sorduk:

Hükûmetin başı üzerinde titreyen albayrağa sorduk:

Bu ne demek ?

Hep bir olduk. Ellerimizi boşluklara uzattık. Boşlukların ötesinde bilmediğimiz bilinmezlere sorduk:

Bu ne demek canım , bu ne demek?

Bu iki sual kelimesine cümleler ekledik:

Büyük bir millete şifa veren, hayat veren dağlar gibi Atatürk hasta olmuş hem de ölüm hastası?

Amanın, tanrılar aşkına, Atatürkün başı için söyleyin!. Bir cevap veren yok mu?

Sabahları içimize doğan, geceleri mehtabile göz kapaklarımızı okşayan güneşimiz, ayımız, Atatürkümüz ölüm döşeğine düşmüş.

Amanın , tanrılar aşkına, Atürkün başı için söyleyen, bir cevap veren yok mu?

Bu ne demek?

Beklediğimiz cevaplar bize hep sual şeklinde döndü:

Bu ne demek?

Bayram geçti. günler, geceler, haftalar geçti. Müşkülü halleden yok...

Fakat bir sabah; yolunu şaşıran yolcular gibi, vakitsiz öten kara kuşlar gibi, vuran yıldırımlar gibi bir sabah erkenden radyolardan, bir takım kelimeler konuşan bir ses geldi. Alo alo: «. . . Hallerindeki vahamet . . . her an artarak . . . derin koma içinde . . . terki hayat etmişlerdir . . .»

Atatürk ölmüş ; Atatürk öldü . . . Atatürk artık yok . . .

Gözlerimiz açıldı. Dişlerimiz kısıldı. Sallandık, sallandık 17 milyon yere yığıldık. Hayır, kendimizi, kaldırdık yerlere vurduk.

Ağıtlar göklere yükseldi. . .

*
* *

Ona nasıl yandık,

Onu, bir daha dönmiyeceği yollara nasıl yolcu ettik?

Onunla nasıl vedalaştık, ayrıldık?

Onun yolunda yüriyeceğimize icabederse bu uğurda tereddütsüz öleceğimize ant içerken 17 milyon bir anda nasıl gökler gibi gürledik, şimşekler gibi çaktık...

Bunları biz yazamayız, bu müthiş matem manzaraları, bu azametli tablolar, tarihin malıdır.

Bunları, cihan tarihi, beşeriyetin gelecek nesillerine vefanın, inancın ve arkasından ağlanacak Şefin Büyük örneğini verirken hayretle, ibretle, takdirle nakledecektir.

***

Biz insanlığın en büyük harikasını gördük

NAMDAR RAHMİ KARATAY

Madde âleminin nasıl sisleri, bulutları, yağmurları, selleri, tufanları varsa sosyal âlemin de ayni tarzda bir çok hadiseleri var ki biz onları ayni isimlerle yadetmiyoruz.

Bir tarafta, madde şeklinde görünen enerji nasıl muayyen nizamlar altında toplanıyor, dağılıyor, akıyor, yayılıyorsa, öte tarafta bizim psişik, spritüel, sosyal diye vasıflandırdığımız enerji de yine ayni nizamlar altında toplanıyor, dağılıyor, akıyor ve yayılıyor.

Ay tutulur, güneş tutulur, nehirler taşar, şiddetli fırtınalar, kasırgalar olur, karalar çöker, yanar dağlar patlar... Tabiat tarihinde zaman zaman kaydedilen bu hadiselerin insan gözünde artık basit bir dramdan fazla bir tesiri yoktur. Pozitif âlimlerin ışığı altında mekanizmasının bütün sırları bize açılan madde âleminde hiç bir mucizenin tekevvününe imkân kalmamıştır.

Beşeriyeti hayret ve dehşetle sarsan harikalar; hâlâ derinliklerinde çeşit çeşit imkânlar saklayan insan ruhunun, insan zekâ ve iradesinin mahsulleri oluyor.

Yirminci asrın pozitif zekâsını kamaştıran en yüksek tabiat

ve beşeriyet harikası Türk vatanının bağrında zuhur etti.

17 milyonluk bir kütle teşkıl eden Türk evlâtları, bugün yana yana ağlıyor ; üç yaşında çocuklarından ak saçlı yaşlılarına kadar her ferdi ayrı ayrı içi sızlıyarak, yüreği parça parça olarak, gözleri kanlı yaşlar içinde; hıçkıra hıçkıra düşünüyor ki:

Türk varlığının, Türk kuvvet ve iradesinin şahıslanmış bir ifadesi olan (Atatürk) bugün artık aramızda yaşamıyor. Tabiatın hiç bir kuvvetile, beşeriyetin hiç bir kahrımanile mukayese edilemiyen o harikalar harikası artık yok oldu.

Bir faninin kuvvet ve irade radiyasyonu nihayet kendi çevresi içinde kalır. Fakat onun yüksek enerjisinin radiyasyonu yalnız kendi varlığının sınırları içinde kalmadı. Oturduğu yerin, bulunduğu memleketin, hattâ Türkiyenin sınırlarını aşarak bütün dünyaya yayıldı. Ve bütün dünya yıllarca bu esrarlı atmosfer içinde yaşadı.

O, bir şehre girdi mi o şehrin en ücra köşeleri bile bilinemeyen, anlaşılamıyan acayip bir ışıkla aydınlanmış gibi mistik bir nur içinde yüzerdi.

Daha bu geçmeyen kara yılın başlangıçlarında Bursaya gelmişlerdi. Hava sisli, bulutlu ve yağmurlu idi. Fakat bütün memleket bir nur içinde gibi idi. Bütün memleket halkının nabızlarındaki atış değişmişti. Onu görelim, görmeyelim, karşısında bulunalım, bulunmayalım, ruhlarımızda ısrarını anlayamadığımız bir aydınlık vardı. O, Bursayı terkedip gidince memleketin havasından, esirî ve bizce her şeyden üstün bir şeyin birdenbire eksildiğini hissetmiştik. Muhakkak ki onun varlığından adetâ bütün şehrin havasını dolduran sırrî bir şey yayılıyordu.

Güneş battığı zaman ışık kaybolur ve ortalığı bir karanlık kaplar; fakat o aramızdan çekildiği zaman manevî fezamızı kaplayan solgunluk nereden geliyordu?.

O, yurdumuzun en uzak bir köşesine çekilmiş bile olsa yine ondan gelen bir yarı aydınlıkla kalplerimizin bir huzur ve emniyet içinde çarptığını hissederdik.

Bugün onun ölümiyle bütün milletin kalbinde açılan yara, bana bu sırrı ifşa eder gibi oldu. Onun muhteşem varlığından yayılan esrarengiz radiyasyon büyük Türk milletinin, onun şahsında, tekâsüf etmiş enerji ve iradesiydi. Ondan, sosyolojinin (mana) dediği mistik kuvvet bütün şiddet ve kesafetile etrafa dağılıyordu.

Ne bir efsaneden, ne de bir hallüsinenin vehimlerinden bahsediyorum. Bu bir realitedir. Bunu pozitif âlimlerin nasıl izah edeceğini bilmiyorum. Yalnız herkesçe apaçık duyulmuş, görülmüş, yaşatılmış bir hakikati anlatıyorum.

Ondan gelen bu radiyasyon memleketin, Türkiyenin sınırlarını aşarak, Balkanları, Karpatları, Alpları, Ummanları geçerek bütün dünyanın fezasında çalkandı.

Ozaman da seziyorduk; fakat şimdi daha iyi anlıyoruz ki o baş bir fanî başı değildi. Hayatımızda binlerle güzel baş gördük. Güzel, temiz, muntazam, sevimli başlar gördük, fakat onun başı gibi bir baş görmedik. O bir harikalar harikası idi. Onda ilâhî bir teknik vardı. Tabiatın yüzlerce asırda bir kere yaratabildiği o en büyük san'at eserini niçin kendimizden geçerek hergün hayran hoyran temaşa edemedik. Bütün heyeti, bütün o hayretler verici yapılışile o baş bir insan başı değil, bir ilâh başı idi.

Onun gözleri, kuvvet, şiddet, ifade ve derinlik itibarile tabiatta bir daha eşi bulunmayan gözlerdi. Meçhûl, maveraî âlemlerden gelen engin, mütekâsif ve mukavemet olunmaz bakışlarile o gözler asla bir fanî gözleri değildi.

Tarih ve tabiat böyle bir harikayı bu âna kadar kaydetmiş değildir.

O, Oğuz destanının bize anlattığı gibi ili harap eden canavarı boğdu ve eski Türk efsanesini yeni bir hakikat yaptı. (Zaman) denilen büyük kuvveti avuçlarının içine aldı ve boğazlanmış bir kaplan lâşesi gibi sürükleyerek asırları atlattı. Bir baget işaretile eşyayı hareket ettiren bir sihirbaz gibi vatanı baştan başa harekete getirdi. Ve bir tanrı hitabile: ol! dedi. Yüksek deha ve iradesinin tasarladığı plân hemen oldu.

Ona gelinceye kadar sosyal meseleler o kadar birbirine karışmış ve müzminleşmiş idi ki çözülmez bir kör düğüm haline gelmişti. O, İskender tarafından bir kılıç çarpışile çözülen Gordium efsanesini de bir hakikat yaptı:

Milletin bünyesinde bir asırdanberi halline uğraşılan davaları bir iradesile kesip attı. Memleketin on beş yıl evvelki yapısı ile on beş yıldan beri tarafta olan yapısı adeta bir bıçak vuruşile biri birinden ayrılmış gibidir.

O, hakikî Türk rönesansının büyük kurucusudur.

Nihayet bütün millete kan ağlatan ölümiyle de yine millî vicdanın en vecitli birliğini, en mü-

tekâsif şuurunu yaratmak suretile de Türk enerjisine medeniyet yarışında birinciliği kazanacak bir hız verdi.

Son bir Osmanlı hükümdarı daha sağlığında kendisine Eyüpte bir türbe yapmıştı, bu türbe artık çöken ve küçülen hanedanın cenazesi için çok büyüktü bile.

Dar ve mahdut tarih içine sığamayacağını bilen o büyük deha ise sağlığında büyük Türk milletinin yüzlerce asırlık tarihini fetetti ve kendisine ezelle ebet arasında dünyanın en büyük lâhdini yaptı.

Atatürkü idrak eden bu neslin evlâtları dünya tarihinin yarın efsaneleşecek olan en bahtiyar evlâtlarıdır.

Milletleşen Adam

Dr. ŞEMSEDDİN DORA

Aylardanberi on yedi milyon kalp bir tek dua gibi göklerde çırpındı durdu. Ömrümüzden al ömrüne kat diye.

Aylardanberi dudaklarımızı ısıra ısıra, dişlerimiz kenetli, göz yaşlarımızı içimize akıttık. Yalvardık, yakardık, ömrümüzü ömrüne kat yarabbî! Korkuyorduk, titriyorduk. Bir an bile o günü düşünmeye ne beynimizin, ne kalbimizin tahammülü yoktu. Fakat sağır bir enginlik içinde bu yalvarış ve yakarışlar hiç bir makes bulamadan döndü ve gönlümüze doldu.

Mukadderat, o yenilmeyen kör ve sağır kudret, o acı ve merhamet bilmeyen kalbsiz ve beyinsiz kudret yürüyüşünü değiştirmedi ve ezelî kanun hükmünü yaptı. Ve nihayet bugün, kara bir günde o korkunç akibet, o meş'um ve mel'un akibet geldi çattı.

(Atatürk) öldü dediler.

Bütün bir millet; ona kalbini, sevgisini ve aşkını veren Türk milleti bitkin ve muztarip, perişan ve ezgin, kolları yana düşük, acıdan katılmış, nâşının üstüne kapandı ve inledi,

Bu ne inleyiş ve feryattır.. Bu ne sevgi ve bağlanıştır.

Hiç bir acı böyle bir ak kor gibi yürekleri yakarak, hançereleri paralayarak feryada inkılâp etmemiştir.

Hiç bir sevgi bu kadar derinden ve içten gönülleri doldurmamıştır.

Hiç bir aşk, Türk gönüllerinde yanan Atatürk aşkı gibi alev alev yanmamış ve yanmayacaktır da...

Hilkatin fanilere mukadder kıldığı yol. Değişmeyen ve değiştirilemeyen bu yoldan geçenlere beşerin aczi mutlakı göz yaşlarile teşyiden başka bir şey yapamıyor.

1881 de hayata gözlerini açan fani Mustafa Kemal de 1938 de gözlerini kapayarak veda etti. Bu; onun maddî hayatında çok erken fakat başlaması ve bitmesi zarurî bir netice idi. Fakat 1919 da doğan bir Mustafa Kemal var ki onun ölmesine, onun içimizden ayrılmasına imkân yoktur. O; bizim bugün on yedi milyon, yarın belki elli, belki yüz milyon Türkün ebediyete kadar gidecek varlığıdır ki biz ona (Atatürk) dedik.

1919 Mayısında Akdeniz kıyılarına bir istilâ ordusu ayak basıyor.

Yine 1919 mayısında Karadenizin kıyısında bir tek adam karaya çıkıyor. Bu iki çıkıştan sonra geçen hayat ve hadisat ne ise Atatürk işte o, odur. Bu çıkışın biri yas ve karanlık, biri ümit ve aydınlık idi. O adam bir bayrak gibi açıldı ve o bayrağın ardında bütün bir Türk milleti tek süngü halinde düşmanın kalbine saplandı. O süngünün yalımından vatanın kurtuluş ve istiklâli doğdu.

O zafer öyle bir zaferdir ki sayısı seneler sonra bile ayni şehamet ve kahramanlıkla nesillerin göksünü kabartacaktır.

O zafer ölmez ki Atatürk ölmüş olsun?

Ya o yarattığı inkılâp. Orta çağ zihniyet ve müesseselerini yıkan ve yerine medenî bir cemiyet ve zihniyet yaratan muazzam inkılâp.

O bütün bir gençliğin ruhunda ve ülküsünde yaşayan mukaddes varlık. O nasıl ölür, öldürülebilir ki Atatürk ölmüş olsun.

(Türk) ve (Atatürk) istiklâl ve inkılâp savaşının potasında birbirlerine öyle kaynaşmış ve o kadar birbirlerinin olmuş iki varlıktır ki, birinin diğerinden ayrılmasına imkân yoktur. O, mensup

olduğu büyük hakkın seciye ve vasıflarından kudret; millet onun deha ve iradesinden heyecan aldı.

Bu kudret ve heyecanın birleşmesine (Atatürk) dedik. Ne o kudret, ne de o heyecanın sönmesine imkân var mıdır ki Atatürk ölmüş olsun.

Türkten Atatürk, Atatürkten bu günkü başı gururla dikilen ve göğsü iftiharla kabaran mühip, vakur Türk milleti doğmuştur. Bu aziz millet, sinesinden bu kadar büyük bir evlât çıkarmış olmakla büyüklüğününü bir kere daha ispat etmiş oluyor.

O, ferdiyetini Türk milleti içinde eritmiş ve tamamen milletin sembolü olmuş bir varlıktır. Bundan on üç sene evvel ayni kutsî düşünce ile onun mübarek huzurunda(Sen bir fert değil,bir milletsin!.) diye hitap etmek şeref ve heyecanını yaşamıştım. [*]

Şimdiye kadar hangi şef bütün zaferlerini onun kadar milletine maletmiştir?. Tarihte gördüğümüz bütün kahramanlar, kazandıkları şerefle evvelâ kendi alınlarını ve başlarını süslediler. Hangi kahramanın başı onun gibi milletin gururla dikilen başı ile beraber yükselmiştir? O kendi ülküsünü milletin ülküsü haline kalbederek kılıcının ve dehasının zaferlerile milletinin başını süslemiş ve onun muhteşem itilâsile şereflenmiştir.

O (ben) demedi, (millet) dedi. O kendi büyüklüğünü Türk milletinin lâyezal kudret ve büyüklüğünde bularak derin bir vect ve istiğrak ile (Ne mutlu Türküm diyene) diye bağırdı.

Halkın içinden yetişti, fakat halkın içinden çıkmadı. Yurt içindeki gezileri bir baba evlât tahassür ve sevgisinin halelendirdiği ulvi manzaralardır.

Bu kadar millîleşen ve milletleşen bir kahramana tarih bir tek eş gösteremiyor.

Tabiatte hiç bir şey fena bulmaz ve mahvolmaz. Belki başka bir maddeye inkılâp eder. Madde olan Mustafa Kemal aramızdan ayrılarak aziz vatana inkılâp etti. O vatan toprağı ki bir zerresi icin on yedi milyon canını ve kanını verir. Bu gün o toprak daha aziz ve daha mukaddestir.

Çünkü bağrında onu uyutuyor.

Ölmeyen ve uyumayan Atatürk, o bir imandır, o bir ülküdür; kalplerde çarpıntı, nabızlarda atış, beyinde düşünce, ruhlarda heyecandır. O hiç bir zaman mazi olmıyacak, daima hale ve istikbale hâkim; ve bir kudret olarak yaşayacaktır.

[*] Tarih IV sahife 175

Ondan sakladığım hatıralar

A. TEVFİK AYCAN

Büyük harpte :

Büyük harpte, onu ilk defa, ihtiyat zabiti olarak bulunduğum Diyarbakırda görmüştüm (1917). O, o zaman ikinci ordu kumandanı idi. Şark cephesinde yeni bir zafer kazanmış, Bitlisi ve Muşu geri almıştı.

O sırada pek genç olan bu kahraman kumandan, her gün park köşkünden ordu karargâhına ak tonda bir at üzerinde, fakat daima sür'atle geçer giderdi.

Onun pek zarif ve centilmen tavrını, herkese sevgi ve saygı yayan geçişini görmek için onun yolu üzerinde bulunmağa çalışırdık.

Düşman istilâsından kaçmış binlerce yurttaş, Diyarbakıra da sığınmışlardı. Açlık ve sefaletten ve salgın hastalıklardan her gün müthiş ölüm veren bu zavallılarla, o günün hükûmeti hemen hiç meşgul olmıyordu.

Bir gün işittik ki, ordu kumandanı bir eytam yurdu açtırmış.... Buraya yerleştirilen bu zavallıların öksüz yavrularının pek çoğunu bu yuva kurtarmıştı. Civar vilâyetlerin vali ve mutasarrıflarını Diyarbakıra toplamış, evinde bir gece resmî bir ziyafet vermişti. O gece daha yakından görmek ve dinlemek fırsat ve mazhariyetine erdiğim bu faziletli kumandanın, üzerimde bıraktığı mühip ve sihirli intibaın tesirini henüz muhafaza ediyorum.

Bu hükûmet başları, onun çok yüksek fikir ve hitabesi karşısında epkem kalmışlar, o gece bunlardan hiç birisi, onun fikirlerine yaklaşan bir mukabelede bulunamamışlardı. Onun muhitine ve maiyetine karşı çok faziletli karakterini, ve memleket istikbali üzerinde muhitin fevkine çıkan çok yüksek düşüncelerini o gece hayranlıkla görmemek kabil değildi. Bu manzara o zamanki hükûmetin aciz ve inhilâli karşısında Türk milletinin sahipsiz kalmıyacağına inandıracak mahiyette idi.

Kurtuluştan sonra Bursada :

Bütün Türkiye gibi Bursa da düşman istilâsından kurtulmuştu. Onu kurtaran Mustafa Kemal, İzmirden Bursaya gelmiş, ve Bursalılar onu görülmemiş bir coşkunlukla kucaklamışlardı. Başında kalpağı ve sade askerî üniforma ile belediye salonunda Bursalıların hürmet ve tazimlerini kabul eden Başkumandan Gazi Mustafa Kemalin levent endamını, ve herkesi gaşyeden muhteşem ve güler yüzünü hatırlıyorum.

Millî mücadelenin kendisini çok yorduğu bünyesinin görünüşünden seziliyordu.

O, şimdiki belediye bahçesinin önünde kurulan tribünde Bursalıların minnet ve şükran duygularını dinledikten sonra ayağa kalkmış, uzun süren bir hitabe irat etmişti. Bu hitabesinde; Dumlupınar zaferini, onun nasıl başarıldığını Bursalılara anlatmıştı. Henüz içinde yaşadığı ve ruhunda yaşattığı heyecanile tasvir ettiği bu büyük ma'rekeyi onun ağzından dinleyenler, muhakkaktır ki hayatlarında öyle heyecanlı bir hitabe daha dinlememişlerdir. Fakat dikkate çarpan nokta şu idi ki: Kendisinin deha ve idaresine borçlu olduğumuz bu büyük ve eşsiz zaferde kendisine hiç bir rol ve şeref ayırmıyor, ve kendi şahsiyetini tebarüz ettirecek bir kelime bile sarfetmiyordu.

Onu, hiç bir şefe nasip olmayan hürmet ve sevgi şahikasına çıkaran işte bilhassa bu büyüklüğü değil midir .?

Bursalılar, Ulu Atalarını bundan sonra da böyle kucaklamak ve bağırlarına basmak fırsat ve şerefine ermişlerdir.

İstanbul muallimlerinin ziyaretinde :

Gazi Mustafa Kemalin Bursaya geldiğini duyan İstanbul muallimleri, kurtarıcılarını selâmlamak üzere Bursaya gelmişlerdi. Muradiye istasyonunda inen bu öğretmen kafilesini, Büyük Önder, stadyomun bu günkü kapısının önündeki dört yol ağzında karşılamak nezaket ve tevazuunda bulunmuştu.

Memleketin, kurtuluş heyecanlarını yaşadığı o günlerde İstanbulun bu zümresinin, Atalarına gösterdikleri, sarılış ve kucaklaşma ve göz yaşları ve çılgın sevinç hamlelerile gösterdikleri şükran ve

bağlılıkları hâlâ gözümün önündedir.

Pek haklı olarak gösterilen bu minnet ve tazim tezahürlerinin karşısında dim dik ve vakur endamile mukabelede bulunan Mustafa Kemalin sadece şu sözleri söylediğini hatırlıyorum : «Şeref de, hizmet de Türk milletine, onun ordusuna aittir.»

Bursalıların kurtuluş sevinç ve heyecanlarını, Büyük kurtarıcılarına karşı ifade etmek, onların yaptıkları canlı bir tezahür levhasını burada anmak yerinde olur. Gazi Mustafa Kemalin huzurunda bütün memleket halkının yaptığı muazzam ve emsalsiz geçit resmini hatırlatmak istiyorum.

Büyük kurtarıcı bu geçit resmini, Stadyomun karşısındaki köşkten seyir ve takip buyurmuşlardı. Çekirge tarafından şehre doğru yapılan bu geçit resmine, Bursa halkı bütün zümrelerile, bütün kesafetile katılmış, Bursa kendi sanayi ve kabiliyetini bu geçit resminde göstermeğe çalışmıştı.

Bursalıların, kurtarıcılarına karşı gösterdikleri bu candan sevinç tezahürü ve coşkun halk akımı, Bursalıların kalplerinde besledikleri minnet ve saygı duygularının tam bir ifadesi olmuştu.

Büyük Şefin o vakit duyulan şu sözleri; Bursalılar için kıymettar bir şükran hatırası olarak kalacaktır : «Bursanın ve Bursalıların gösterdikleri heyecan ve san'at kabiliyeti, Bursanın parlak bir terakki ve inkişafa namzet olduğunu göstermektedir. Bursalıları tebrik ederim.»

Bursamızın on yıl içinde gördüğü ve bundan sonra göreceği inkişafında Bursalılar; bu müjdeyi daima hatırlıyacaklardır.

Şafak sinemasında :

Büyük Önder şimdiki Şafak sinemasında, Bursalılarla bir akşam sekiz saat süren bir konuşma yapmışlardır.

İstanbuldan gelen muallimlerin bulunduğu bu toplantıda, yeni Cümhurreisimiz İsmet İnönü ve Mareşal Fevzi Çakmak da bulunuyorlardı. Bu toplantı Büyük Başbuğun düşmandan kurtardığı yurdun ve Türk milletinin refalı ve itilâsı etrafında başlayacağı ve başaracağı inkılâplar için yurttaşların fikirlerini yoklamak ve hazırlamak savaşına giriştiğini gösteren ne güzel bir işaretti.

O gece, herkesten dilediği mevzular üzerinde sorgu yapmalarını isteyen Büyük Önder, yetmişi geçen bu sorguların hepsine yorulmadan, hararet ve ciddiyetini değiştirmeden uzun ve inandırıcı cevaplar vermiş ve zihinlerde hiç bir tereddüt ve müphemiyet bırakmayacak derecede açık ve vazıh hasbühaller yapmıştı.

O suallerin heyeti umumiyesinin, kendisinin başardığı ve tahakkuk sahasına çıkardığı inkılâpların nüvesini, mevzuunu teşkil ettiğini sonradan hep gördük..

O, o gece, ne dedi ise, nasıl olmak lâzım geleceğini söylemişse memleketde onu yaptı ve başardı..

O gece söylediği sözler arasında Bursalılar için unutulmayacak bazı noktaları burada tesbit etmek isterim:

Kendisine sorulan suallerin mevzularını tahlil etmeğe başlarken demişlerdi ki: « Bu suallerin mevzularından ve onların memleket hayat ve istikbali üzerindeki tenevvü ve ehemmiyetinden dolayı çok memnun ve mütehassis oldum. Çünkü bu suallerin mevzuları ve onların halline ve münakaşasına gösterilen arzu, Bursalıların ve Türk milletinin içtimaî ve siyasî olgunluğuna ve medeniyet âlemine karşı bihakkin iftihar edilecek bir mevkide bulunduğuna delâlet eder. »

Ulu Atalarının, bu büyük iltifat ve takdirlerine müşahit ve muhatap olan Bursalılar ebedî iftihar duygusu içinde yaşayacaklar ve bu takdir ve iltifattan aldıkları hız ve kuvvetle çalışacak ve yükseleceklerdir.

Partililer arasında:

Bursaya teşrif ettikleri diğer bir zaman da şimdiki parti salonunda partili yurtdaşlarla hasbühalde bulunduklarını hatırlıyorum.

Karşısında bulunan avukat Hulûsi köymene (devletçilik) umdesi üzerinde bir soruda bulunmuşlardı. O sıralarda henüz münakaşa safhasında bulunan bu umdemiz hakkında Bursa muhitimizin de düşüncelerini öğrenmek istedikleri anlaşılıyordu.

Aldığı cevaplar ; bu umdenin memleketimiz için hayırlı ve müsmir olacağına Bursa muhitinin de kani bulunduğunu gösteriyordu. Kendisi de bu fikirde olduğunu memnuniyetle söylemek suretile takdirlerini ifade etmişlerdi.

Bu gün ana yasamıza Cümhuriyetimizin altı esasından biri olmak üzere giren bu mühim umdenin isabeti üzerinde Bursalıların fikrini almak nezaketinde bulunması Büyük Şefin Bursaya ve Bursalılara inkılâp yolculuğunda gösterdikleri teveccüh ve güveni ifade eden bir misâl olmakla Bursalılar bu hatırayı da kendileri için kıymetli bir emanet gibi hafızalarında saklayacaklardır.

Şapka inkilâbında :

Şapka inkılâbı günlerine tekaddüm eden günlerde idi. Ulu Önder Bursayı teşrif etmişlerdi.

Temenyedeki köşklerinde bulundukları sırada Bursalılar büyük ve coşkun bir kitle halinde onun huzurunda müttefikan medenî serpuş olan şapkayı giymeyi, kabul ve ilân etmişlerdir.

Bursalıların Büyük Atalarının inkılâp hamlelerine böylece yakından ve onun huzurunda katılmaları Bursanın inkılâp tarihinde mühim bir ilerleyiş safhası olmak üzere anılacak ve Cümhuriyetin bu

inkılâbında Bursaya da şeref ve hizmet imkânını veren bu hâdiseyi Bursalılar Ulu Atalarının hatırasile birlikte anacaklardır.

Cümhuriyetin onuncu yıldönümünde Ankarada :

— O gün Ankarada yapılan geçit töreninde büyük Atamız tribünlerinde Türk ordusunun on yılda vardığı tekâmülünü büyük bir memnuniyetle takip buyurmuşlardı. Ordu ve gençliğin geçişindeki azamet ve haşmetli manzara, Türk milletinin on yıl içinde neler kazandığını gösteriyor. Bundan herkesten üstün bir zevk ve heyecan duyan ve milletinin parlak âtisini bir hakikat olarak ufukların ardından sezen ve okuyan büyük Şefimizin o günkü hitabesi yalnız Türk tarihi için değil cihan tarihi için de bir şeref ve şaheser olarak anılacak ve okunacaktır.

Bütün Ankarayı kucaklayan o alanda ve mahşeri bir millet kitlesi karşısında gürleyen onun tannan sesini hâlâ duyar gibi oluyorum.

Tarihe mal olan bu hitabeden hiç unutmadığım şu sözleri tekrar etmek isterim:

— «Artık Türk milleti güzel sanatlar sahasında da yüksek kabiliyetini gösterecek ve durmadan artan terakki hamleleri onu muasır medeniyetin fevkine çıkaracaktır.»

Bursaya son seyahatlerinde :

— Ebedî Şefin Bursaya son seyahatleri Bursa için ve Bursa tarihinde başlı başına çok kıymetli bir safha olarak mütalea olunacaktır.

Kurduğu Cümhuriyetin on beş yaşına basmak üzere bulunduğu günlerde Bursaya kazandırdığı Merinos fabrikasını açmak vesilesile vukubulan bu seyahat yalnız Bursa tarihinde değil Cümhuriyetin Atatürk devri tarihinde de değerli bir mevzu teşkil edecektir.

Çünkü büyük Atamızın bu seyahati yalnız Bursaya değil, bütün yurtta yaptıkları son seyahatleridir. Merinos fabrikasının açılışı bu vadideki son açış töreni olmuştur.

Bursalıların tıpkı kurtuluşlarından sonra yaptıkları gibi, bu defa da yaptıkları candan ve coşkun sevinç ve şükran tezahürleri, Türk milletinden gördüğü ve pek mütehassis olduğu son tezahür olmuştur.

Bursalılar arasında geçirdiği pek neşeli günleri, ondan sonra böyle pek sevdiği milleti arasında geçirememişler ve görememişlerdir.

Bursa halkının büyük Atalarını Cümhuriyet alanında karşıladıkları o günün azamet ve haşmetini Bursa bir daha göremeyecektir.

Atalarının etrafını alan ve saran halk kesafeti çılgın bir sevinç

tufanı içinde onu görmek, öpmek, kucaklamak, biraz daha bu zevki tadabilmek için bir nehir akışı halinde yürüyor, kabarıyor, taşıyordu..

Âbide önünden Tayyare sinemasına kadar süren bu eşsiz akış ve kabarış, Ulu Atanın orada otomobillerine binmelerile durabildi.

Gecesi Bursadan Çekirgeye doğru ve Çelikpalas önünde temerküz ve tekâsüf eden muazzam fener alayına gelince; bu büsbütün ayrı ve büyük bir hâdisedir. Mübalâgasız bütün Bursa o gece sokaklara dökülmüştü. Hava da yağışlıydı. Hâlâ kulaklarımda oğultusu yaşayan o gecede genç, ihtiyar bütün Bursalıların gösterdikleri coşkun ve çılgın tezahür muhakkaktır ki Ulu Atanın gördüğü ve milletinden beklediği en muazzam ve içten doğan tezahürlerden biri ve sonuncusu olmuştur.

Çelikpalas balkonundan (.. Şarkı söyleyiniz.. Şarkı söleyerek yürüyünüz!.) diye tekrar tekrar seslenen Atamızın gür, munis sesini duyan halk kabına sığmayan bir coşkunlukla sevinç çığlıkları içinde kaynaşıyordu.

— Meriros fabrikasının açılışında, çalışan fabrikayı geziş ve tetkiklerinde kendilerini kanmak bilmeyen bir iştiyakla aralarında gördükleri Atalarını, onun âşıkı olan Bursalılar ertesi gece belediye salonunda milleti arasında geçirdiği son neşeli saatlerde de gördüler.

Bursalıların gösterdikleri bu eşsiz şükran ve muhabbet tezahürüne karşı Bursadaki köşklerini ve Çelikpalastaki hisselerini Bursalılara, Bursa Belediyesine hediye etmeleri Bursalıları derin minnet ve şükran hislerine boğmuş idi.

Belediye salonunda okunan bu yeni lûtuf ve takdir vesikası karşısında Bursalıların duygularına tercüman olmak üzere avukat Hulûsi Köymen arkadaşımızın Atanın huzurunda yaptığı pek yanık ve içten gelen hitabesi kendilerini pek mütehassis kılmıştır. Bu tehassüslerini ifade eden cevaplarındaki memnuniyet Bursalılar için ebedî bir teselli ve feyz kaynağı olacaktır. Bu seyahatlerinde Atatürkün Bursa tarihinde ve Bursalıların samia ve ruhlarında ebedî bir iz bırakmış olan şu sözü Bursa ve Atatürk isimlerile beraber asırlar geçtikçe artan bir değer ve heyecanla tekrar olunacaktır:

« Bursalılardan bu defa gördüğüm muhabbet tezahürleri bana kurtuluşun ilk günlerindeki heyecanı yaşatmıştır..»

Ağladık, ağlıyoruz, ağlıyacağız

M. ERGİN

Ufuklar karardı, kâinat sarardı, çehreler morardı.

Rüzgârlar çarpındı; insanlar dövündü, ömründe gözden yaş akacağına hiç inamıyanlar ağladı hıçkırdı.

Saçlarını yolan, başlarını yumruklayan, bayılan; bayılıp ayılmıyan yüzlerce.......,

Yanımızda başı dik, göğsü ilerde bir yurttaş görüyoruz; başlarımızı yükselten babamızı düşünerek ağlıyoruz. Boynu bükük bir kimse gözümüze ilişiyor«O„imdadımıza yetişmeden evvel nekadar zavallı halde olduğumuzu düşünerek büyük başımıza ağlıyoruz. Atamızın menkıbelerini gürül gürül okuyan bir yavru görüyoruz Önderemizin açtığı ilim ve irfan devrinden önceki cehalet demlerimizi düşünerek bir tane Atamıza ağlıyoruz, hudutsuz hürriyetimizi düşünüyoruz; bunu bize temin edenin yokluğuna ağlıyoruz. Hürriyetimizin alındığı kara günler hatırımıza geliyor, halâskârımızı düşünürek ağlıyoruz. Bir gün sonraki yiyeceğimizin teminini bile şüpheli görürken bizi bu azaptan

kurtarıp saadet alanına çıkaran dahimize ağlıyoruz. Haysiyetimizin her gün bir fırsatla zedelendiği devirleri düşünürken bize bütün dünya mağrurlarını bile hürmet ettiren ulumuzu hatırlayarak ağlıyoruz. Türk süngüsünün korkusunu unutan gafillere karşı ordumuzun satvetini yeniden tanıtan başbuğumuzun hicranına ağlıyoruz.

Ağlamakta o kadar haklıyız ve ağlanacak o kadar mevzu var ki....... Bunların hangisini hangi kafa ile ve hangi kalemle yazmak mümkündür? Şimdiye kadar hakikaten en tahmin edimez bir sevginin ve bağlılığın tercümanı olarak yazılan okunan, haykırılan şeylerin hangisi "O„ nu, ululuğu, eşsizliği nisbetinde anlatabilmiştir?

Kendisine ebedî hayat mukadder olan bir "Baş„ ömürsüz sözlerle, fani kelimelerle ölüme mahkûm hareketlerle, anlatılabilir mi ?

Bütün Türkler acizlerinin şefkatli babalarına karşı duydukları sevgiden daha büyük ve geniş olduğunu bilirler. O sözler, şiirler, hitabeler bu samimi aczi haykırıyor.

Ağladık, haykırdık, dövündük, çırpındık; gene canımız Atamızı soğuk ölümün kucağına teslim etmekten başka elimizden bir şey gelmedi.

Ölüme lânet. Onun karşısındaki aczimize de lânet . .

Bu ölüm, tabiat kanunlarını bile değiştirdi:

Güneş var, neden ısıtmıyor? Rüzgârın neden nefesi kesik; kış neden ayrılık ateşimizi soğutamıyor ? Kuşların cıvıltıları neden artık musiki nağmelerine benzemiyor? Yavrularımızın tebessümleri niçin bizi avutamıyor?

Kahkahalar niçin yılanların ıslığına beziyor? Göz yaşlarımız niçin canımızı yakmıyor ?

İşte böyle, tabiat kanunları bile değişti. Ölüm, tabiî, Babamızı, Atamızı elimizden aldı; Onu canevimizden, yüreğimizin içinden, dimağımızın hücrelerinden çatır çatır sökerek kopardı.

Ölüm kanunu bile değişti: Bir vücudun özünü, kafasını, kalbini, iradesini, enerjisini alıp onu bir külçe haline koymak istedi. 17 milyon Atatürk Türkü öldürülebilirmidi? Atatürkten can alan ölür müydü ? Vah vah . . . Ölüm de aklını kaybetti , çıldırdı muhakkak . . .

Türklerin Atasını ellerinden almak çıldıranlara, akılsızlara yakışır .. On yedi milyon Türkü yere sermek için ölmez Atalarını öldürmek akıllı işi midir ? .. Ölüm çıldırdı .

Şairin dediği gibi : On yedi milyon Türkün, bütün dünya Türklerinin, insaklıktan bir damla nasibi olan herkesin - Kemâli - ve - canını - olan Atamız mı ölümü bu kadar feci surette tefsir edecekti ? Ölüm, hırçınlığını tecrübe edecek fani mi bulamadı ?

Türklere ve bütün insanlığa can ve şan veren bu güzeller güzeli vücuda nasıl da kıydın ölüm ?

Ağladık, ağlıyoruz , ağlayacağız .. Şu yurtta ne kadar gülen, güldüren, sevindiren faydalandıran ; ruhumuzu doyuran, dimağımızı gıdalandıran, insanlığımızı yükselten, alnımızı parlatan ; damarlarımıza kan, kanımıza can veren ve "O„ nun eserî olan bu millî âbidelerin huzurunda eğilerek ağlıyoruz .

Günümüzü karartan, renklerimizi sarartan; ümitlerimizi yıkan ruhlarımızı sıkan; hürriyetimizi alan, bizi hüsranlara salan ; rahatımızı bozan, bizimle eğlenip tozan, dünün kara günlerini düşünerek bizi o kâbustan kurtaran büyüğümüzün artık aramızda olmadığına ağlıyoruz.

Ağladık, ağlıyoruz, ağlıyacağız . .

Bütün vücudumuzda işe yarayan ne varsa göz pınarlarımızdan yaş olarak aktı; boş kalan yüreklerimize , kafamıza, içimize Onu doldurduk .

Şimdi Türklerin özleri, benlikleri Atatürkle doludur.

"O„ gözümüzde nurdur, kafamızda fikirdir, kalbimizde sevgidir, damarımızda kandır ; irademizde kudrettir, bizi düşündüren , sevindiren, hareket ettiren, muvaffak eden O idi , bundan sonra da O olacaktır.

Falih Rıfkı Atayın dediği gibi bundan sonra kalplerimizin ve kafalarımızın vazifelerini ayıralım : Ağladık, ağlıyoruz, ağlıyacağız . Bu , kalbimizin vazifesi : O, daima yanacak ve kıvranacak . .

Diğer taraftan da kafamızın vazifesini yapacağız :

Başlarımızı ebedî olarak dik tutmak için, kafalarımızda cehaletin bir daha yer tutmaması için; gözlerimizin, karanlıkları delen nurunu kaybetmemek için; yurt sevgisile tutuşan yüreklerimizi soğutmamak için, damarlarımızdaki Atatürk kanını,ateşini ve hızını söndürmemek için; Atatürk ülküsü yolunda koşan adımlarımızı zayıflatmamak için ve bilhassa biricik Atamızın " Âli ve dâhi „ ruhunu şad etmek için çalışacağız; yurtta geceyi ve karanlığı yaşatmamak için çalışacağız. İşte on yedi milyon Türkün yarınki vazifesi:

Fani Atamıza ağlamak ve ölmez Atamızın ülküsü yolunda çalışmak . .

Ebedî Şefi ilk ve son görüşlerim

FAHİR KOMMAN

338 senesi eylülünün dokuzuncu günü İzmirde idim. 26 ağustosta başlayan ve 30 ağustosta neticei kat'iyesi alınan büyük zafer İzmir kapılarına gelmiş dayanmıştı. Büyük Baş kumandanın şanlı Türk ordusuna ilk hedef diye gösterdiği Akdeniz kıyılarını asker, bir düğün evine gider gibi sevinç ve neş'e içinde tutmağa çalışıyordu.

Biz, 15 mayıs 335 şi gören bedbaht İzmir çocukları Mustafa Kemal'in iradesi ile hürriyet ve istiklâline kavuşmak üzere olan bu güzel memleketin sevgilisine kavuşmasının artık bir an meselesi olduğunu anlıyor, sevinç ve sabırsızlıkla gözlerimiz yolda yağız ve tunç yüzlü Mehmetçiklerle kucaklaşacağımız dakikaları bekliyorduk.

Düşmanın son « bakiyetüs süyufu » bir başı bozuk alayı gibi caddeden geçiyordu. Bu; bir asker geçisinden, bir başı bozuk alayından ziyade bütün beşerî kudreti ayaklarında toplanmış kaçan karma karışık bir kitle idi.

Bu karma karışık kitlenin içinde asker de vardı. Üç yılı tam bir hiyanet içinde geçirmiş sivil halk da vardı, kadın da vardı, çocuk da vardı.

Bu karma karışık kitlenin evvelâ doldurduğu ve sonra boşalttığı cadde beş, on dakika kadar boş kaldı.. Biz, Türk Mehmetçiğinin düşmanı adım adım takip et-

tiğini düşünemediğimiz için boş kalan caddenin yeniden düşman kaçakları ile dolacağını zannediyorduk.. Çünkü üç gün üç gecedir mütemadiyen bir oluk gibi akan bu kaçakları seyreylemiştik. Ansızın caddenin dönemecinde bir kaynaşma oldu ve kalabalığın üstünden, göklere doğru bir kırmızı alev dalgalandı.. Bu kırmızı alevi: bu muzaffer Türk sancağını bir kasırga gibi saran ilk Türk süvarileri memlekete girmiş, bize doğru geliyordu.

Bir an içinde kendimizden geçtik, bir an içinde esaretten kurtulan hür vatan toprağında dalgalanan. şanlı Türk bayrağının etrafında toplandık. Üç yıldan beri kanlı göz yaşı akıtan gözlerimizin sevinç yaşları Türk süvarisinin yüzünü gözünü bir yağmur gibi yıkayordu.. Kimimiz Türkün ve Mustafa Kemalin zaferini bize ulaştıran bu kahraman askerlerin boynuna sarılıyor, kimimiz tozlu çizmelerini yüzümüze, gözümüze sürmek istiyorduk . O gün ve o gece memleket bu güne kadar duymadığı ve tatmadığı zafer sevinci içinde çalkandı, durdu..

O geceyi uykusuz geçirmiştik ve ertesi günü yine sokaklarda idik.. Ara sıra sevinç haykırışlarımızı yırtan bomba ve tüfek sesleri duyuluyordu. Bu, şehir içinde evlerde ve şurada burada mahpus kalmış bazı düşman döküntülerinin son çarpışması idi.. Bir köpek gibi tepiniyor, daha bir kaç Türkün kanını içmek isteyen bu bomba tüfek sesleri birer köpek gibi uluyordu.

Bu düşman seslerinin uğultusunu bir otomobil kornası yırttı ve bizim sevinen ve şarkı söyleyen kalabalığımızın ortasından bir otomobil geçti.. İçinde şoför de dahil olduğu halde dört kişi vardı. Birisini düşmandan gizli bağrımızda sakladığımız ve doya doya öpüp kokladığımız resimlerinden tanımıştım, o idi; Mustafa Kemaldi..

Benim gibi başka tanıyanlar da olmuştu. Fakat gözlerimize inanamıyor, vehmin ve hayalin bizi aldattığını sanıyorduk. Yer yer düşman bombalarının ve düşman kurşunlarının patladığı bir şehrin ortasında hiç bir ihtiyatî tedbir almadan yeni bir Devlet Reisinin, muzaffer bir ordunun başkumandanının dolaşmasına imkân var mıydı ?

Gözümüz onun gittiği yolda, heyecanla bekledik. Belki bir saat sonra otomobil geri döndü.. Bu defa kat'î olarak tanımıştık.. O idi. Solunda Müşir Fevzi paşa vardı.. Önde şoför ve onun yanında yağız yüzlü bir Türk neferi oturuyordu . Hepsi bu kadar.

Hançeremizi yırtarak bağırmağa ve avuçlarımızı patlatarak alkışlamağa başladık..

— Yaşasın Mustafa Kemal paşa !..

Büyük Kurtarıcı ve ebedî Şef sevgililerin önünden geçip gitmeğe razı olamadı,. Otomobil evvelâ

yavaşladı.. Sonra durdu.. Biz çılgın gibi bağırıyor ve kendisini alkışlıyorduk.. Bir bakış ve bir el sallayışile otomobilini saran bu perestişkâr kalabalığı selâmladı :

— Teşekkür ederim, sağ olun, dedi.

Sevgililer sevinçli göz yaşları ile birbirinden ayrıldılar..

Ben Mustafa Kemali ilk defa böyle gördüm. Henüz düşman kurşun ve bombalarının tamamen susmamış bulunduğu bir şehrin ortasında hiç bir ihtiyati tedbir almadan dolaşan Mustafa Kemal. Fakat en çok güvendiği ve en çok öğündüğü ve mensup bulunmakla mutlulandığı Türk milletinin ortasında Mustafa Kemal..

O, daha çok evvelden bu millete inanmış; bu milletin sevgi dolu göğsü ile her türlü tehlikeye karşı ona da, onun eserine de yıkılmaz bir siper olacağına kanaat getirmişti.. Henüz birbirimize bile inanmadığımız o günlerde Mustafa Kemal hepimize birden inanmıştı..

*
* *

O günden bu güne on altı yıldan fazla zaman geçti.. Müteaddit fırsat ve vesilelerle Mustafa Kemali gördük, gözlerimizle kucakladık ve bütün sevgimizi dudaklarımızda toplıyarak vect içinde elini öptük.. İşte en mes'ut dakikalarımız.

Fakat hiç birimiz 1938 yılı ikinci teşrin ayında onu gördüğümüz vaziyette görebileceğimizi bir an bile düşünmemiştik ..

Kemal Atatürk bizim için hayatiyetin, yaratıcılığın ve yapıcılığın bir sembolü idi . O yüksek irade ve cevvaliyeti ile hiç durmadan yaratır, yapar ve biz onun yaptığın ve yarattığı binanın dıvarlarını ören birer amele gibi sadakatle onun eserini işlerdik..

Halbuki şimdi o yüksek irade, bizim irademize tabi olarak omuzlarımız üstünde ses çıkarmadan ve itiraz etmeden yürüyor.

On altı yıl evvel Atatürkü zafer türküleri söyleyen ve durmadan kendisini alkışlayan bir Türk kitlesinin ortasında görmüştüm.. Ondan sonra hepimiz onu daima Türk milleti ile çevrilmiş gördük.. Her gün artan bir sevgi ile onu sevdik, durmadan onu alkışladık. Yaşamayı ondan öğrenmiştik, öl dese on yedi milyon hiç düşünmeden onun için ve onun eseri için ölebilirdik.

Halbuki o ölürken bile son kumandasını verdi ve öyle öldü : « Yaşayacaksınız, eserim ve eserimiz için yaşayacaksınız!.»

Hayatında olduğu gibi ölümünde de bütün bir millet onun manevi varlığını sardı ve büyük Atasını bütün bir millet bağrına bastı.

O, bu milleti en çok seven adamdı.. Cümhuriyetin onuncu yıl dönümünde Ankarada bulunanlar Atatürkün meydanı dolduran yüz binlerce halkın önünde nutkunu söyliyeceği zaman titizlendiğini ve

milletle uzaktan konuşamam sırayı bozunuz ve onları biraz daha yakına çağırınız, etrafımı kuşatsınlar„ deyip emir verdiğini anlatıyorlar..

Onun en büyük saadeti Türk milletinin içinde yaşamaktı..

Türk milletinin de en büyük bahtiyarlığı onun etrafında toplanmaktı.. Hepimiz onu bu güne kadar bildiğimiz ölçülerin hiç birisi ile ölçülemiyecek kadar engin bir sevgi ile sevdik..

İhtiyar ve yaşlı nineler yalnız onun adını çağırıyor ve henüz «baba» demesini bilmiyen masum çocuklar millet babasının; «Atatürkün» adını heceliyor..

O, bütün hayatınca milletin bağrında yaşamıştı, öldüğü gün de yine milletin bağrında yaşıyor.

İşte Milli Şef Mustafa Kemal.. İşte asıl mesut insan...

Atamızı ne için seviyoruz?

— Türk gençlerine —

MURAT ALPALACA

Türk geçleri; ben size hitap edeceğim: Onu çok seversiniz, o da sizi çok severdi. Ona çok yandınız. O da size daha fazla hizmetler yapamadan sizden ayrılacağına acınmıştır .... Siz onu bizim kadar, belki bizden de çok seversiniz; fakat bizim kadar tanıyamadınız. Çünkü biz onunla beraber yakından yaşadık. Onu ne için çok severiz? Bu soruya kısaca ve kolayca cevap vermeğe imkân var mı? Ona ait sevgimizi kökleştiren ve perçinleyen sebepler o kadar çok, ona ait hatıralarımız okadar bol, onun bize yaptığı, milletimize, memleketimize yaptığı, iylikler o kada· geniş ve büyüktür ki bunları sayıp tüketebilmeğe imkân tasavvur edeb'lir misiniz ve edilebilir mi? .. 18 milyon Türk, bir birine benzememek şartile, ona ait 18 milyon hatıra ve iyilik, kahramanlık hikâyesi nakledemezmi ?. Ayrı ayrı biri birimize anlattığımız bu menkıbelerden bir ikisini ben burada size açık olarak söyliyeceğim:

Mütarekenin kara günle-

rinde idi. En güzel ve zengin yurt köşelerimiz umumî savaşta düşmanımız olan devletlerin askerî işgalleri altında idi. Bu arada Eskişehir de ecnebi askeri işgali altında idi. Ben O zaman Eskişehir öğretmen okulunda öğretmen idim. Halifelerin, sultanların bin bir ihanetlerinden biri de, dahilde güya asayişi temin için, ecnebi kuvvetlere memleketimizi işgal ettirmiş bu kuvvetlerle bizi tehdit ve tedip ettirmek istemiş olmasıdır. Bu yabancı kuvvetler halife hükûmetinden işgal masrafı olmak üzere Türkün vergi paralarından mühim para da alıyordu. Eskişehiri işgal eden yabancı kuvvetler için de İstanbul hûkûmeti, hatırımda kaldığına göre, ayda 70000 lira işgal masrafı ödüyordu.

Bu işgal kuvvetleri kumandanları, neferleri de Afrika zencilerine en geri müstemleke halkına yapılmayacak hakaretlerde bulunurlardı. Bir gün haber aldık: İşgal kuvvetleri kumandanı olan genç bir subay kendisinden rütbece üç dört derece yüksek bir Türk kumandanına sokakta, cadde ortasında hakaret etmiş ve tokat vurmak istemiş. Sebebi de bu Türk kumandanının kendisine selâm vermemesi imiş.. Dünyanın her tarafında küçük rütbeli kumandanların büyük rütbelilere selâm vermesi kabul edilmiş esaslardan olduğu halde, işgal kuvveti kumandanı çok küçük rütbeli olduğu halde yüksek rütbeli Türk kumandanını tahkir etmek için selâm vermesini bahane etmek istemişti. Bu hakaretler o kadar sık ve çok tekerrür ediyordu ki Türk kumandan ve subayları askerî üniforma ile gezmeğe cesaret edemeyecek hale getirilmek isteniyordu. Bir gün futbol alanında talebemiz futbol oynamakla meşgul iken sahanın kenarındaki caddeden işgal kuvvetlerine mensup bir çavuş at üstünde geçiyormuş. Talebeden biri de bilmeyerek topa vurmuş. Topu caddeye fırlatmış ve yoldan geçen çavuşun atının ayaklarından geçmiş, at bir az ürkerek irkilmiş, derhal çavuş attan inmiş, yanındaki askerlerle beraber topa vuran talebemizi - ki şimdi İstanbulda bir ilk okulun baş öğretmenidir - tutarak döğe,

döğe, kırbaçlaya kırbaçlıya karargâhlarına götürmüşler ve orada meydan dayağına başlamışlar. Çocukcağız bitap düşmüş. Arkadaşları koşarak geldiler ve idareyi haberdar ettiler. Derhal gencin kurtarılması için teşebbüse girişildi, mutasarrıfa haber gönderildi, fakat İstanbul hükûmetinin her zillete boyun eğen mutasarrıfı, işgal kuvvetlerine karışamayacağını, talebenin cezasını çekmesi icabedeceğini bildirdi. Bu gencin cezası neydi? Futbol oynarken topa vurması ve topun da işgal kuvvetine mensup bir çavuşun atını ürkütmüş olması. Düşününüz. Medenî bir millete mensup olduklarını ve Anadoluya medeniyet getirdiklerini söyleyen işgal kuvvetlerinin yaptıklarını; bir mektepli genci tam yirmi dört saat kışlada hapsederek kırbaçlatıyorlar ve aç bırakıyorlar. Ne için? İnsan saymadıkları, müstemleke zencilerinden daha aşağı görmek istedikleri Türklerden birinin işgal kuvvetine mensup bir çavuşun atını ürkütmek cesaretinde bulunmuş olduğu için . . . Yine bir gün sabah'eyin çarşıya çıkıyordum. Köprü başına gitmeden bir kısım halkın korku içinde ve telâşla geri döndüklerini ve kaçıştıklarını gördüm. Ne var? dedim. Süngülü Hintli askerler köprü başlarını tutmuş, geleni çeviriyor, süngülü muhafızlara teslim ederek istasyon caddesine doğru götürüyorlar, dediler. Merak ettim, sebebini araştırdık: İstasyon civarında oturan işgal kuvvetleri Kumandanının evinin önündeki yolun bir kısmı yağmur sularının tesirile aşınmış, çukurlar hasıl olmuş, kumandanın otomobili gidip gelirken sarsılıyormuş. Kumandan rahatsız oluyormuş. Bunun için halkı çevirmişler, oraya götürerek ellerile toprak kazdırarak, ceketleri ve paltolarile kum, toprak taşıtarak yolun çukurlarını doldurtuyorlarmış. Bu çalışanlar kimlermiş? Münevver, memur, mektepli, tüccar, halk.. Kim tesadüf ederse sevkedilmiş; yağmur yağar, yol aşınabilir; bunlar tabiî şeylerdir. Yapılacak iş belediyeye haber vererek burasının tamirini istemek

değil midir? Hayır, maksat Türkleri, bu necip ve asil milleti tahkir etmek, harpteki mağlubiyetin acısını çıkarmak, diyorum. Çünkü Türklere bu hakaretleri yapan işgal kuvveti kumandanı olan genç subay Kûtülammarede bize esir düşmüş ve Ankara garnizonunda esaret hayatını yaşamış bir subay idi. Yine bir gün okulda, öğretmenler odasında oturuyorduk. Talebemizden biri geldi: dış kapıda işgal kuvvetine mensup bir subay ve süngülü neferler var, kapıyı çalıyorlar, dedi. Öğretmen arkadaşlarımızdan biri kalktı, aşağı indi, bizde arkasından çıktık; dış kapı kapalı, kilitliydi. Kapının demir parmaklık penceresi önünde işgal kuvveti kumandanı görülüyordu. Arkadaşımız kendisine işaret etti; anahtarı getirip açacağını anlatmak istedi ve geri dönerek sür'atle anahtarı getirdi. Açtı. Kapı açılır açılmaz kumandan içiri girdi ve elindeki kırbaçla öğretmen arkadaşımızın, ki şimdi kültür bakanlığında yüksek bir ödev almış bulunuyor, yüzüne vurdu. Arkadaşımız şaşırdı, geri döndü; kumandan peşinden adetâ koşarak yetiştiği yerde sırtına kırbacı indiriyordu. Hep şaşırmışdık. Ortada hiç bir sebep yoktu. Sonra anladık ki sebebi kapının derhal açılmamış olması ve güya kendisi için kilitlenmiş olduğu tahmin edilmiş olması için. Bu hakaret gayri ihtiyarî talebeyi de hepimizi de ağlatmağa, intikam duygumuzu taşırmağa, köpürtmeğe vesile olmuştu. Gelen kumandanın üzerine atılmak isteyen talebemizi etrafındaki süngülü muhafızlar durdurmağa çalışıyorlardı. Kumandan gelişinin sebebini söyledi. Mektep binası kendilerine lâzım imiş; derhal, on dakika zarfında mektebi tahliye ederek kendilerine teslim etmeli imişiz. Bu gayri tabiî ve gayri kabili tatbik emir karşısında hayretten hayrete düşüyorduk. 10 dakıkada leylî bir mektebin eşyası nasıl boşaltılabilecekti, talebeyi nereye götürecektik? Çaresiz mutasarrıfa baş vurduk. Yine ayni cevap: İşgal kuvvetlerine karışamazmış. Dedikleri yapılmalı imiş. Artık bu hakaretler karşısında millî benliği-

mizin ne kadar kırıldığını, hiçe sayıldığımızı düşünüyor, ağlıyoruz. Bu necip milleti kurtaracak bir halâskâr arıyorduk, bunalmıştık. Rehakâr kartal etrafımızda dolaşıyordu, Ankaraya gelmişti. Bir gün haber aldık: Millî kuvvetler Eskişehirin etrafını sarmış, işgal kuvveti kumandanına şehri derhal tahliye ve terketmesini emretmiş. Bu mağrur kumandan bir az müsaade edilmesini yalvarmış, imkânı yok.. Derhal çıkması emrini tekrar almış ve ortada bir telâş.. Trenler hazırlanıyor, cephanesini, atını arabasını toplamağa vakit bulamadan bu yabancı kuvvetler trene koşuyor ve kaçıyorlardı. Aman yarabbi, bu asil millete yapılan hakaretlerin intikamı nasıl alınmıştı... Bu milletin şerefi, haysiyeti nasıl demir bir elle kurtarılmış, yükseltilmiş, intikamı alınmıştı? Bu demir el kimindi? Milleti kurtaran, İstiklâle kavuşturan, size bu günkü şerefli mevkiinizi temin ve emanet eden onun demir eli idi. Bizi bir müstemleke halkı olmaktan o kurtardı.

O bizim için ilâhî bir vücuttur. İşte biz onun için onu seviyor, onun için yanıyor, tutuşuyoruz. Şimdi alnımız açık, sesimiz gür, kendimiz ve yurdumuz hürdür. Ona çok şey borçluyuz. Gençler; mukaddes borcumuzu unutmayalım, bu borcu onun prensiplerine, onun rejimine, onun manevî şahsiyetine bağlılığımızla gösterelim ve ödeyelim....

Onu nasıl tanıdılar ?

NAZIM YÜCELT

Henüz mektep sıralarında iken Onu ilk defa olarak riyaziye mualimi tanıdı ve adına "Kemal„ dedi. Kema'lin manası olgunluk, yetişkinliktir.

Sonra harbiye mektebinde arkadaşları tanıdı .

O herkesten fazla Türk milletini ve Türk vatanını seviyordu. Devrin devlet adamları onu bu sevgisi yüzünden istintak ettiler ve sonra Suriyeye gönderdiler. Suriyede "Vatan ve Hürriyet„ cemiyetini kurdu. Oradaki Türk arkadaşları tanıdı. Sonra Selâniğe geçti. Selânikte zaten tanıyorlardı

Onun asıl şöhreti Çanakkalede başlar. Orada Osmanlı ricali ve İngilizler tanıdı. Cihan harbinden sonra, İngiltere kıralı, Çanakkale tarihini kendi imzasiyle Ona hediye etti. Millî mücadele esnasında , dünya Onu dâhi bir kumandan olarak tanıdı. Yine dünya, Lozan zaferi ile dâhi bir siyasî olarak tanıdı.

Cümhuriyeti kurarken ve inkılâplarını bir bir arkasına sıralarken cihan onu dâhi bir devlet adamı ve reformatör olarak tanıdı. Dünya içtimaiyatçıları (içtimaiyat kanunlarını alt üst etti, dediler. Fransızların 113 senede yaptıkları inkılâbı o 1923-928 seneleri arasında yaptı . Bu sebepten Onun işlerine mucize dediler.

Tarih ve dil cemiyetini kurdu. Türk tarih ve Türk diline lâyık olduğu yeri verdi. Bu esnada cihan tarih ve dil âlimleri tanıdı.

İstanbul üniversitesini Kurdu. Onu cihan ünüversiteleri tanıdı. O muhtelif veçheli bir pırlantadır; her veçhesi parlak, muntazam ve keskin.

Onu biz tanıdık, cihan tanıdı; fakat kimse kendisi kadar tanıyamadı. O başlı başına bir kudret, başlı başına bir dehâ, başlı başına bir âlemdir. Onu tanıyabilmek için (Mustafa Kemal) olmak lâzımdır.

O en büyük insandır. Türklerin (Ata)sıdır.

Türk milleti ile beraber yaşayacaktır.

O'dünyanın asîl Türk milletini kendi şahsında topladı ve Onun mübarek varlığı asîl Türk milletinin şahsiyetindedir. O bir vatan, bir millettir. Türk vatan ve milletinin sembolüdür.

Atatürk çocukları

RÜŞTÜ ÜNAL

Bütün dünya Türk milletinin uğradığı büyük acıya, kaybettiğimiz Ebedî Şefin yüksek kudret ve iradesini izah etmeğe çalışırken bir noktada hayretle birleşiyorlar..

O da şudur : Diyorlar ki Türk milleti bu yüksek ve olgun siyasî ve içtimaî terbiyeyi bu kadar dar zaman içinde nasıl edinebildi ki on yedi milyon göz tek göz gibi büyük Atanın arkasından ağlıyor ve on yedi milyon yürek tek yürek gibi Ebedî Şefin yolunda çırpınıyor ?.

Haklıdırlar, bunu anlamak için evlatla baba arasındaki sevgiyi ölçü diye kullanmağa imkân yoktur.. Bunu anlamak için tarihe başvurmak faydasızdır . Bunu anlamak için geçmiş devlet reislerini ve onların milletleri arasında yarattıkları sempatiyi tahlil etmek lüzumsuzdur.. Çünkü bu, şimdiye kadar tarihin ve beşeriyetin kaydetmediği bir sevgidir, bu; bütün bir milletin on yedi milyon nüfusu ile bir oluşudur.. Bu; millî birlik denen ulusal ülkünün tam ve mutlak tezahürüdür..

Atatürkün ölümü o acılardandır ki seksen yaşında ihtiyarla üç yaşında çocuğu ayni his ve ayni duygu etrafında birleştirdi.. Seksen yaşındaki ihtiyar bir an içinde üç yaşındaki çocuk gibi hıçkırdı ve üç yaşındaki çocuk

bir an içinde en olgun bir adam gibi düşünecek ve ıztırap duyacak kadar kemale erdi..

Bir kaç arkadaş bir dostun evinde toplanmıştık.. Hepimiz ayni matemin sönmek bilmeyen acısı ile kıvranıyor, hepimiz ayni büyük adamın bitmek ve tükenmek bilmez bin bir menkıbesinden bir kaçını aramızda yaşatarak konuşuyorduk..

Ev sahibi arkadaşımızın dört yaşındaki küçük oğlu da bir büyük adam vekar ve sükûnu ile meclisimizde yer almıştı. Biz Atatürkü konuşurken o da anlıyormuş ve bir şeyler duyuyormuş gibi muhaveremizle alâkadardı .

Bir aralık çocuğun gözleri bir noktaya sabit olarak takıldı kaldı.. Dikkat ettik, bu, Ebedî Şefin duvarda asılı olan büyük bir fotoğrafı idi..

Gözlerimizle işaret ederek çocuğu birbirimize gösterdik, onun Atatürkle bu derin alâkası ve Atatürkle birşeyler konuşuyormuş gibi bu sabit bakışı hepimizi mütehassis eylemişti..

Çocuk kendisi ile olan alâkamızı anlayınca gözlerini duvardaki resimden çevirdi ve bizim tehassüsümüze hiç kıymet vermeden babasına hitap etti :

— Babacığım, dedi, deminden beri Atatürkümüze bakıyorum. Bazan bana gülerek bakıyor, bazan kaşlarını çatarak kızıyor.. Bazan konuşacak kadar canlı, bazan da çok dalgın.. Duvarda başka resimler de var.. Onlara da bakıyorum.. Onlar hep bir türlü.. Neden Atatürkün resmi bile herkesin resmine benzemiyor?..

Aramızdaki çocuk birden birü büyük bir adam oluverdi.. Onu alâka ile dinlemeğe başladık. Dört yaşındaki bir çocuk Atatürkün ne güzel bir portresini çiziyordu : Bazan dalgın, bazan kızan, bazan gülen fakat daima canlı, duvardaki kartondan bile fışkıracakmış kadar canlı bir deha.. Herkesin önünde hürmet ve hayretle eğildiği bu dehayı dört yaşındaki bir çocuk bile kendi görüşüne göre böyle tasavvur ediyor ve ondaki fevkaládeliği, fevkalbeşer kudreti anlamakta gecikmiyordu..

Hepimiz çocukla alâkadar olmağa başladık.. Bizim bu alâkamız çocuklarda tabiî olan güzel ve kabiliyetli görünmek heves ve arzusunu kamçıladı..

Babasının misafirleri yanında iyi ve fevkalâde bir şey yapmak isteğile yine babasına hitap etti:

— Babacığım, dedi, herkes Atatürkü konuşuyor, ben de Atatürk için bir nutuk vereyim, ister misin ?..

Çocuk o kadar küçüktü ki henüz nutuk demesini beceremiyor, nukut diyordu: — Söyle çocuğum, söyle, diye mini mini yavruyu teşci ettik..

O, büyük bir hatip edası ile nutkuna başladı :

— Yurttaşlarım, bugün hepi-

miz Atatürk için ağlıyoruz, sokaktaki çocuklar da ağlıyor, ben de ağlıyorum.. Bize her şeyi Atatürk verdi.. Mektepleri de o verdi, bu sokakları da o verdi, evleri de o verdi, parayı da o verdi, herşeyi o verdi.. Ve bizim alâkamızı görerek daha büyük bir cesaretle ve daha yüksek perdeden devam etti :

— Atam, sen ölmedin Atam, sen yaşayacaksın, sen bizim kalbimizde yaşayacaksın Atam.. Sen ölürsen ben nasıl yaşarım, ben bu topraklara nasıl basarım? Atam.. Sen ölürsen ben durmadan ağlarım.. Atam sen bizim babamızdın, biz seni çok severdik.. Herkes bilsin ki dünyada bir tane Mustafa Kemal vardır.. Selâm sana Atam..

Biz heyecan ve gözyaşlarımızla bu küçük hatibin nutkunu alkışlarken o kendi hitabesinin tesiri altında kanepeye kapandı ve hıçkırmağa başladı..

Bütün dünya soruyor: Türk milleti bu yüksek ve olgun terbiyeyi bu kadar dar bir zaman içinde nasıl edinebildi ki on yedi milyon göz tek göz gibi büyük Atanın arkasından ağlıyor ve on yedi milyon yürek tek yürek gibi Ebedî Şefin yolunda çırpınıyor?.

Onlar şaşmakta haklıdırlar.

Fakat ben, dört yaşındaki Atatürk çocuğunu dinledikten sonra buna şaşmıyorum. Seksen yaşındaki ihtiyarı, arkasından dört yaşındaki çocuk gibi ağlanacak ve dört yaşındaki çocuğu büyük bir adam gibi konuşturacak kadar harikalar yaratan bir adamın eseri ile ve o eserden bir parça olmakla bizim de öğünmek hakkımızdır..

10 -İkinciteşrin- 1938 Perşembe

Öldün mü Atam?

ENVER BEHNAN ŞAPOLYO

Bir sabah.. öldü dediler: demeseydiler, ah duymamış olsa idim. Ne uğursuz bir günün sabahı imiş. Güneş ne için 9 zu beş gece durmadın, yükseliyor sun. Gök, kararıp neden matem tutmadın ve neden arzın sathına parcalanıp dökülmedin? Sıra sıra yüce dağlar, neden sükût içindesiniz? Nehirler, neye coşmuyorsunuz? Engin denizler, neden karaları sarmadınız?..

Arz, neden yerini değiştirip, fezanın uçsuz buçaksızlığı içindeki karanlıklara doğru gitmiyorsun? Yıldızlar, neden bir top kandil olup sönen güneşin ziyasını tamamlamıyor, ve neden büyük ölünün üzerine şahaplarınızı serpmiyorsunuz?..

Sanırdım ki, Atam ölürse, gökbirbirine karışır. Cihan yerinden oynar.. her yeri zulmetler kaplar. Ne yazık ki hiç biri olmadı. Atam öldü... devran yine o devran. Kâinat.... bu sükûtun, bu insafsızlığın neden? Coşmıyacaktın da bu doğurduğun cihanşümul Atamızı bizden ne diye aldın?

Bak, ah ve figanımız dağları, deryaları, asumanı sardı.. Yer ağlıyor.. Gök ağlıyor . . On yedi milyon çocuk, kadın, erkek ağlıyor... Yok.... bir milyar, bütün beş kıt'a ağlıyor.

Ben ağlıyorum, yoldan geçen binlerce Türk ağlıyor. Yarı inmiş bayraklara bakarak durmadan hıçkırarak ağlıyoruz Beş yaşında çocuğum, 60 yaşında anam, diz çökmüş karım ağlıyor. Öksüzler

gibi hep ağlıyoruz. Durmadan bir yurt ağlıyor.

Atatürk, ben bir defa daha böyle içten ağlamıştım.. İstanbula düşmanlar girdiği gün. Al bayrağım mavi gökten indiği gün.. Düşman boru ve trampetleri çalındığı gün., Orduların dağıldığı gün. Millî benliğim zedelendiği gün.. Devletin yakılıp esir edildiğim gün.. Göçen bir devletin enkazı altında yaralı ağlamıştım.

Sen Atatürk... Anadolunun yorgun ve yaralı bağrından birdenbire bir güneş gibi doğdun. İşte o gün, göz yaşlarım dinmişti. Yaralı Türk milleti susmuştu. Öksüz ruhumuz, aradığını bulmuştu. Baykuş sesleri kesilmişti. Cephelerden dönen tek kollu gazilerin, senin etrafında kalpten bir çelenk ördüler. Savaşı girmiştin. Sen önde Türk milleti arkanda, zaferden zafere koştuk. İstiklâl ve hakimiyetimize kavuştuk. Ne mutlu günler yaşıyorduk.

Sen Atatürk... Mutlu günlerin birinde idin, birden bire bizi bıraktın, dinmiş güz yaşlarımız yine başladı. Ah nereye baksam, sen varsın. Çankayadan esen rüzgâr matemini tutar gibi öyle sessiz esiyor ki. Yarı inmiş bayrakları dalgalandıramıyacak kadar kuvvetini kaybetmiş. Sararmış son bahar yaprakları, ağır ağır dökülüyor. Ankaranın sarı topraklarına cansız düşüyor. Çankayadan artık kuşlar uçmıyor. Orada öy'e sessizlik var ki... Her an yolcu bekliyor....

Civar köylerden gelen kağnı sesleri öyle inliyor ki... Sana, omuzunda mermi taşıyan Fatmacığının hıçkırıklarını susturuyor. Al yazmalı nineler ağıtlar yaktılar, yas tutuyorlar. Ak sakallı İstiklâl gazilerinin ellerinde sazları sana destanlar düzdüler. Gel ey altın saçlı, gökün enginliğini taşıyan meleklerden güzel Atam.. Sevgisine doyulmıyan Mustafa Kemal gel, fani olan âlemden, gözlerini bir kerecik daha aç bak, sevenlerin ne kadar çok. Nasıl ağlıyoruz. Bu manzarayı gör.

Ah Atatürk, sana doyamadım. Ağladım, ağladım kanamadım. Yokluğuna inanamıyorum Ayrılık ne acı imiş dayanamıyorum. Ah yolunda ölemedim. Meğer bahtım sağ kalıp, karalar bağlayıp, ömrümce yas tatmakmış. Ağla ey ruhum durmadan ağla... İnle dinmesin göz yaşım. Cihanda ne varsa siz de ağlayın! Matem gündeyiz. Çünkü bu gün, Atatürk öldü.

ATAM

Dr. ŞEMSETTİN DORA

Atam! Atam! can Atam!
Gönlümde yatan Atam !
Bizden ayrıldın gittin ,
Gün gibi batan Atam !

Gül yüzün neden soldu ?
Gönlümüz acı doldu .
Ölümün bir yas oldu ,
Bizi yaşatan Atam !

Bir ulus sana verdi ,
Kalbini sevgisini .
Duyarız hep sesini ,
Senin kahraman Atam !

gibi hep ağlıyoruz. Durmadan bir yurt ağlıyor.

Atatürk, ben bir defa daha böyle içten ağlamıştım.. İstanbula düşmanlar girdiği gün. Al bayrağım mavi gökten indiği gün.. Düşman boru ve trampetleri çalındığı gün., Orduların dağıldığı gün. Millî benliğim zedelendiği gün.. Devletin yakılıp esir edildiğim gün.. Göçen bir devletin enkazı altında yaralı ağlamıştım.

Sen Atatürk... Anadolunun yorgun ve yaralı bağrından birdenbire bir güneş gibi doğdun. İşte o gün, göz yaşlarım dinmişti. Yaralı Türk milleti susmuştu. Öksüz ruhumuz, aradığını bulmuştu. Baykuş sesleri kesilmişti. Cephelerden dönen tek kollu gazilerin, senin etrafında kalpten bir çelenk ördüler. Savaşı girmiştin. Sen önde Türk milleti arkanda, zaferden zafere koştuk. İstiklâl ve hakimiyetimize kavuştuk. Ne mutlu günler yaşıyorduk.

Sen Atatürk... Mutlu günlerin birinde idin, birden bire bizi bıraktın, dinmiş güz yaşlarımız yine başladı. Ah nereye baksam, sen varsın. Çankayadan esen rüzgâr matemini tutar gibi öyle sessiz esiyor ki. Yarı inmiş bayrakları dalgalandıramıyacak kadar kuvvetini kaybetmiş. Sararmış son bahar yaprakları, ağır ağır dökülüyor. Ankaranın sarı topraklarına cansız düşüyor. Çankayadan artık kuşlar uçmıyor. Orada öy'e sessizlik var ki... Her an yolcu bekliyor....

Civar köylerden gelen kağnı sesleri öyle inliyor ki... Sana, omuzunda mermi taşıyan Fatmacığının hıçkırıklarını susturuyor. Al yazmalı nineler ağıtlar yaktılar, yas tutuyorlar. Ak sakallı İstiklâl gazilerinin ellerinde sazları sana destanlar düzdüler. Gel ey altın saçlı, gökün enginliğini taşıyan meleklerden güzel Atam.. Sevgisine doyulmıyan Mustafa Kemal gel, fani olan âlemden, gözlerini bir kerecik daha aç bak, sevenlerin ne kadar çok. Nasıl ağlıyoruz. Bu manzarayı gör.

Ah Atatürk, sana doyamadım. Ağladım, ağladım kanamadım. Yokluğuna inanamıyorum Ayrılık ne acı imiş dayanamıyorum. Ah yolunda ölemedim. Meğer bahtım sağ kalıp, karalar bağlayıp, ömrümce yas tatmakmış. Ağla ey ruhum durmadan ağla... İnle dinmesin göz yaşım. Cihanda ne varsa siz de ağlayın! Matem günündeyiz. Çünkü bu gün, Atatürk öldü.

ATAM

Dr. ŞEMSETTİN DORA

Atam! Atam! can Atam!
Gönlümde yatan Atam !
Bizden ayrıldın gittin,
Gün gibi batan Atam !

Gül yüzün neden soldu ?
Gönlümüz acı doldu .
Ölümün bir yas oldu ,
Bizi yaşatan Atam !

Bir ulus sana verdi ,
Kalbini sevgisini .
Duyarız hep sesini ,
Senin kahraman Atam !

Kara günlerin nuru ,
Kara bahtın uğuru ,
Bir milletin gururu ,
Nabızda atan Atam !

Güneştin günümüzde,
Umuttun gönlümüzde,
Işıktın önümüzde ,
Ruhta heyecan Atam !

Kurtardın yaslı yurdu.
Dünya önünde durdu .
Kalpler aşkınla vurdu,
Ölmez bu vatan Atam !

Ata ölmez O biziz ,
Nurlu izinde iziz.
Yolunun bekçisiyiz,
Ant içtik candan Atam !

15.11.938

Yan yüreğim, yan!.

ALİ ULVİ ELÖVE

Çağlayın, çağlayın matem selleri ,
Atama ecelin kıydı elleri..
İçimde dinmiyen keskin bir acı,
Beynimi kamçılar zalim kırbacı.
Alevli anlımda kızgın sızılar:
Bu kaybın yangını ruhları yakar,
Durmadan dökülür şimdi göz yaşı . .
Ah Tanrım kıskanıp o yüksek başı ,
Devirdi aldı da sanki ne buldu !
Yazık ki bizlere olanlar oldu . .
Kalplerde yatıyor kefensiz ölü,
Yaşayan varlığı orda gömülü.

ARDINDAN..

M. NİYAZİ AKINCIOĞLU

Bir şifa sunmadı tarih de bana,
Onsuzluk acısı çökmeyen yer yok.
İnsanın doğduğu günden bu yana
Kan içre ağlamış böye gözler yok.

Ne ceylân bakışlı kızlar avutur,
Ne yârın rüyası güzeldir artık.
Gün gelir anamı gönlüm unutur,
Bana en yakınım bir eldir artık.

Sarışın yıldızlar güzel değildir,
Çam dallarında kar güzel değildir,
Ah artık nevbahar güzel değildir;
Güzeli seçmeğe gözümde fer yok.

Dağlar dumanlıdır, dallar yapraksız,
Terkedilmiş gibi burçlar bayraksız,
Bir mezar kazdılar ona topraksız,
Göz yaşım durulmaz bir seldir artık.

Avunamıyorum geçen günlerle,
Bir gazâ bayrağı olan dünlerle,
Cihana sığmayan şanla, ünlerle,
Sarılmaz yaram var; O gazenfer yok.

Yok değil, O vardır her gördüğümde,
O vardır, fakat yok bir gördüğüm de.
Bencileyin O el, bu (Kördüğüm) de
İlmeği bulunan bir eldir artık.

Garibim, dağ gibi daüssılam var,
Gönlümde dört başlı hasretler kanar,
Atama götürün beni adamlar,
Demeyin orada bana makber yok.

Elde demir asâ, düzüldüm yola,
Varmadan terki - nefs etsem de nola ?
Yürü sen Akıncı'm vermeden mola,
Her hızın mansabı O eldir artık.

10.12.938

Atama

SÜHEYLÂ SONUMUT

Genç, yaşl›, kadın, erkek; baba, oğul, kız ana . . .
Ta gönlünden vuruldu, ağladı yana, yana
Gençler yetim kaldılar, ihtiyarlar evlâtsız
Bu iş tanrı işi mi ? . . . hayır, hayır imkânsız ! . .

İsyan etmek, bağırmak, ağlamak istiyorum .
Ey tanrım arkadaşsız bunaldın mı diyorum
O bir ikinci tanrı, o bizim tanrımızdı
Onu bizden ayıran ecel . . . nasıl da kıydı ? . .

Nasıl kıydı, ayırdı babayı yavrusundan ? . . .
On yedi milyon yuva yıkıldı ortasından.
Nasıl yürek dayanır buna, insan olur da . . .
Gitti Atam bir daha dönmiyecek bu yurda.

Bak nasıl hıçkırıyor, ağlıyor, yanıyoruz,
O bizim kalbimizdir, kalpsiz olamıyoruz.
Of!... ağlamak, ağlamak, hıçkırmak istiyorum,
İnanmıyorum tanrım Atam ölmez, diyorum.

Bu amansız zelzele sarstı bütün dünyayı
Dünya nasıl dönüyor, biz nasıl duruyoruz?
Felsefe, mantık, tarih ; gelin anlatın bana
Anlatın bana onsuz , biz nasıl oluyuruz?..

Atam için

Öğretmen
E. SARANDÖL

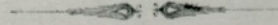
Göklerin neş'esi yok, atmıyor nabzı yerin,
Sızlıyor içimizde bir yara derin derin;
Yurdum kara bağlamış, kokusu yok güllerin,
Yakıyor içimizi bu yara derin derin.

Bir kahraman kaybetti ulusum arar, ağlar
Ona doğan güneşler, gökte yıldızlar ağlar.
Bakışı yıldırımdı, iradesi yamandı;
O her yoku var eden bir eşsiz kahramandı.

Eşi yok kahramandı o ölümü bilmezken;
Ey ecel, sinsi ecel nasıl kıydın ona sen ?!
Bakışları Sakarya, kalbi Dumlupınardı;
Gelip gitmeseydi o, tarih neyle yanardı?

Milleti geri görmek onun en baş yasıydı;
Bir parlak tarih yaptı, zaferin tanrısıydı.
Yürekler çırpınıyor şimdi kara yasından,
Bırakın ağlayayım Atamın arkasından .

Yüz göstermek ecele hiç mümkün mü izinde?.
Bu izin yolcusuyuz hep şuurlu ve zinde.
İnan Atam ülkümüz kök salacak cihanda,
Muhtaç olduğum kudret, damarımdaki kanda!..

Atam

EMİN ÜLGENER

Bir sonbahar sabahı neş'eli yüzler soldu,
Bir güneş doğuyorken; asıl geneş kayboldu.
Bütün göklerde sanki kopan kasırga vardı,
Yarıya kadar inen o kızıl dalgalardı.
Yarap neden o bizden, neden ayrıldı, neden?..
Her gönülden, her gözden, her kalpten, her sineden
Ayrılan sıcak yaşlar, bakışlardan taşıyor,
Gözler bulutlanıyor, gönüller ağlaşıyor.
Niçin isyan etmemek, niçin susalım, niçin?
Hayır ölüm utansın, onu aldığı için.
O, bir fâni değildi, o, bir insan değildi,
O, bir mucizeydi ki bunu kâinat bildi.

Olacağı yanıttı, mukadderatı yendi,
Hadiseye yol veren, zamanı işletendi.
İnsanlık, kahramanlık tarihinde tekti o,
Karanlıkları yırtıp çıkan bir şimşekti o!..
Onu işiten sevdi, onu görenler sevdi,
O, bütün gönüllerde ışıklaşan alevdi.
Ne kadar çabuk söndü o gözler, o bakışlar,
Ne kadar yaş dökersek, ağlarsak hakkımız var.
Boyunlarımız bükük, bakışlarımız hasta,
Rüzgârlar bile susmuş, dalgalar bile yasta.
Artık denizler durgun, tabiat artık ölgün,
Çiçek açan gönüller sarardı, soldu bu gün...
Bütün Türk âleminde bir hüzün havası var,
Ağlayan içimizde bu yokluğun yası var.
İçimiz kan ağlıyor, fakat davamız engin,
Bakışlarımız soldu, fakat ülkümüz rengin.
Göklere sen sığmazsın, Atam! ufuklar dardır,
On sekiz milyon Türkün kalbi sana mezardır.
Atam! sen son uykunda rahat, müsterih uyu,
Gençlik bırakmıyacak, büyük, millî duyguyu.
Onu her Türk, her zaman, her an taşıyacaktır,
Atam!.. Sen gittin, fakat Türklük yaşıyacaktır.

Atam

MUZAFFER ALPER

Atam, aramızda kal, gitme, su gibi akma;
Ölüm zincirini kır, bizi yetim bırakma!
Gitme Atam dön geri, Sana gençlik pek susuz;
Sensiz geçen her gece, ağlıyoruz uykusuz.
Mavi yıldırımları, toprak nasıl emecek!
Alçak ölüm, pençeni çek Atamdan durma çek!
O bizim, her şeyimiz; o bizim, tabacımız
Yoksa, seni de ezer, bu kükreyen acımız.
Türk sensiz yaşıyamaz, onun Atası sensin
İçimizin ruhusun, başımızda esensin
Atam, göklerden uzan, koklıyalım kokunu
Bırakarak gittiğin, yurttan sakınma bunu!

Atatürk ve istikbali görme dehası

FAHRİ DALSAR

Umumî olarak dehadan bahsedilirken başkalarının yapamayacağı ve hemen hemen insan kuvvetinin üstünde telâkki edilen bir şey yapmanın büyüklüğü kasdedilir. Fakat bir şey yapmak geniş manalı olduğundan her deha sahibinin her hangi bir işi yapacağı akla gelebilir. Halbuki dehayı beşerin her ferdine nasip olmayan bir mazhariyet olarak kabul etmekle beraber hayatın muhtelif sahalarında muhtelif meseleler üzerinde birbirine benzemeyen deha eserleri gösteren kimseler vardır. Bilhassa fen sahasında sık sık gördüğümüz yeni buluş sahipleri hakikatte birer dehayı temsil etmektedirler.

Şimdiye kadar insanlık ve medeniyet için çalışmış ve "dahî„ ünvanını almış pek çok kimseler vardır. Bunların hepsi de saygıya ve sevgiye lâyıktırlar. Fakat her yönde gördüğümüz bu dehaların insanlık dünyasında kazandıkları değer aynı mıdır? Her deha sahibi tereddütsüz aynı mevkide mi bulunur ?.

Bu mesele hakkında ob-

jektif bir kanaat elde etmek biraz güçtür. Çünkü her sahanın çalışanları kendi yollarını aydınlatan dahileri başkalarına daima tercih ederler. Bununla beraber bütün dünyanın sevgi ve saygısını kazanmış dahîler de vardır. Acaba, bir dahînin yeneceği mesele hangi şartlarda mühim ve daha değerli olur? Bir makine üzerinde çalışan kimse günlerce o makinenin eksik ve fazla taraflarını gözden geçirerek ve bir takım yeni tecrübeler yaparak iyi kötü bir neticeye varır. Bu netice tam manasile istenilen ve aranılan şeyi veriyorsa bulanın değerini ona göre hesap ederiz.

Bir içtimaiyatçı ve bir filezof için bu iş daha kolay olması bile daha zor da değildir. Kafasında kuvvetli muhakeme ve sentez yapma kabiliyeti olan herkes iyi veya zayıf bir neticeye varabilir. Bu gibi insanlar için mühim bir kolaylık daima mevcuttur. Hiç üzülmeden istedikleri şeyleri kolayca arar ve şüphe ettiklerini hiç bir heyecan geçirmeden tetkik ederler. Zaman zaman duyduklarında ve düşündüklerinde kolayca değiştirmeler yapabilirler.

Yukarda dehanın mahdut bir sahaya münhasır olmadığını işaret etmiştik. Hayatın her noktası üzerinde insanlık ve medeniyet için çalışmış bir çok dahî adamlar gelmiş ve geçmiştir. Bu adamlardan bir kısmının buluşlarını tamamen müsbet sahaya ayırır ve bunların hayırlı neticelerini tam manasile maddî bir hadise olarak kabul edersek diğer bir kısmını maddî olmayan ve sadece fikirler üzerine kurulmuş duygu ve temayül cereyanları olarak ayırabiliriz.

Müsbet olmayan, yani maddeye dayanmayan fikirlerin ve buluşların insanlık için müsbet bir netice verip veremeyeceğini ancak uzun zaman sonra görmek ve anlamak kabildir. Çünkü fikirler ancak uzun zamanlar sonra bir kıymet meydana getirebilirler. Bu yüzden, fikir üzerinde değişmeler yapmış ve bunda muvaffak olmuş insanlar daha az ve bunlar ekseriya unutulmayan kimselerdir. Çünkü fikirler daima biraz istikbale bakarlar. Malzeme-

sini geçmişten alır, istikbale ait hükümler verir.

Şimdi, Türklüğün gönlünde ebedî bir kıymet olarak yaşayacak olan Atatürkün şüphe edilmeyen dehasının hangi yolda ve ne yarattığını daha düşünmeye kalmadan gözlerimizin önünden görebildiğimiz maddî « Yeni Türkiye » ile kafamızın içinden fikirlerimizin bir anda kavrayamayacağı geniş bir duygu âlemi geçmektedir. Atatürkün yaptığı eserlerin her hangi birisini ele alarak dehasına bir örnek diye göstermeye kalkacak olursak bu işte birdenbire hataya düşmek kabildir. Çünkü görebildiğimiz ve duyabildiğimiz her şeyde onun şahsını ve dehasını görebilmekle beraber onun yarattığı bütün bu şeylerde müşterek olan dehanın neden ibaret olduğunu araştırdığımız zaman Atatürkte, hiç bir siyasî ve sosyal fikir adamında göremediğimiz büyük bir istikbali görme kabiliyeti var olduğunu açıkça görebiliriz. Atatürkün bütün eserlerinde tereddütsüz görebildiğimiz bütün değerlerin her halde istikbale karşı ne kadar incelikle uymuş olmasından ileri geldiğini anlarız. Atatürkün bütün mücadele hayatının safhalarını yakından tetkik etmiş olanlar daima büyük bir ümitsizliğin arkasından hiç ümit edilmiyen neticelerin doğduğunu hayrette kalarak görebilirler. Bilhassa onun bir anda keşfettiği şeylerin bir çok kimseler tarafından önüne geçilmek için yaptıkları mukavemete rağmen Atatürk daima onları yenmiş ve düşmanlarını bile hayrette bırakan neticeler elde etmiştir. Dünya ve kendi memleketimizin tarihi bakımından cidden değerli olan bir iki hadiseyi söylemek faydalıdır.

Atatürk, memleketini ve onun cevherinin neden ibaret olduğunu kavradığı günlerde, kendisi için bir hakikat düşünmeden bu cevherin ortaya çıkarılması için icabedenleri harekete getirmeyi düşünmüş, bilhassa başta bulunan bazı kimselere fikirlerini açmıştır. Bu cümleden olmak üzere bir padişah namzeti olan Vahdettinle yaptığı bir Almanya seyahatinde, bu zatın umumî düşünce kapasitesini biraz tetkik ettikten sonra buna çok ciddî mem-

leket meselelerinden bahsetmiş ve bilâhara padişah olması muhtemel olan bu adamın iş başına geçtiği vakit diğerlerinden farksız olmamasına çalışmıştır. Almanyada bulundukları sırada bütün müttefik ordularının erkânı harbiyesini idare eden kumanla veliaht görüşürken Atatürk birdenbire söze karışıyor ve hiç ümit edilmeyen bir sual soruyor:

— : Yapacağınız bu taarruzlar nereye kadar varacak?

Kumandan, kendisi için garip olan bu suali cevapsız bırakmağa çalışıyor, o zaman için dostları bulunan Türklere yaldızlı plânlardan bahsediyor.

Atatürkün bununla ne demek istediği meydanda: Alman ordusu bu tasavvurlarile bir boşluğa doğru sürüklenmekte ve perişan olmağa doğru gitmektedir!

Bütün bu yüksek erkânı harbiyenin hazırladığı plânlar az zamanda hüsrana dönüyor ve Almanlar perişan oluyorlar.. Atatürk, bu işin çok evvelinden nereye varacağını kestiriyor..

Atatürk veliahtla memlekete dönüyor ve bu müstakbel padişahı biraz olsun yola getirdiğini ümit ediyor. Onun için gayet kestirme bazı yollar tavsiye ediyor. Atatürk, yine kendisi için değil de memleket için olan bu hareketlerden iyi neticeler bekliyor, fakat Vahdettin, ozaman için mevcut bazı politika cereyanlarından, sırf kendi tahtının tehlikeye düşeceği endişesile tamamen aksi bir hareket tarzı ihtiyar ediyor.

İşte Atatürk, bundan sonra memleket işine tamamen kendisinin el koyma zamanının geldiğine kani oluyor ve harekete geçiyor. Ne garip ve korkulu bir meseledirki o zaman bütün kuvvetleri ellerinde bulundurduklarını zanneden kimseler az zamanda bütün emellerinin kırıldığını görmekle beraber Atatürk, sadece istikbali gören müstesna dehasile yokluktan, yıkılmaz bir varlığa doğru yükseliyor ve yıllardanberi tasavvur ettiği vatan nihayet meydana çıkıyor.

Bir istikbal hakkında tahminler yapmak ve bazı tasavvurlarda bulunmak herkes

için mümkün ve kabildir. Fakat onun hakikaten istenilen neticeye varıp varmayacağını kimse katiyetle kestiremez. İşte Atatürkün dehasını yaratan hususiyet buradadır. O, tasavvurlarını ve bu tasavvurların neticelerini o kadar katiyetle görmüş ve buna inanmıştır ki bütün hareketlerinin sonunda memleket ve Türklük için hayırlı şeyler ortaya çıkmıştır. Biz eğer Atatürkü hakkile tanımak istersek onun dehasındaki bu hususiyeti yakından tanımalıyız. Çünkü Atatürk bir işe başlarken daima bir tezle ortaya çıkmış, fakat bu tezinin nasıl bir sentez meydana getireceğini de o kadar kuvvetle ileri sürmüştür. Eğer herkes Atatürk kadar bu görüşlerinde muvaffak olsaydı, insanlık için zor olan hiç bir şey kalmazdı. Atatürk işte bu hususiyeti ile dahî tanıdığımız bir çok kimselerin arasında ayrı bir değer kazanmaktadır. Denebilir ki istikbal hakkında kat'î bir hüküm vermek insan zekâsının en zor yapabileceği veya bu hususta daima aciz göstereceği bir iştir. Bütün bir memleket halkının ayrı ayrı içinde taşıdığı cevheri görebilmek ve onun değerini takdir edebilmek dehaların üstünde bir dehaya sahip olmakla mümkün olabilirdi.

Atatürk hayata bir asker olarak atılmış olmakla beraber bir çok sahalarda müstesna görüşlere sahip bir sosyal fikir adamı olmak bakımından da hususî bir deha karakteri göstermişir. Çünkü ötedenberi bilinen bir şey vardır ki herkes kendi sahasında mahirdir ve ancak orada bir değer sahibi olabilir. Fakat Atatürk askerlikteki dehasını herşeyden önce ispat etmekle ve neticelerini ortaya koymakla beraber bir milletin muhtaç olduğu medenî şartlardan başlıyarak, ilmini ve kültürünü de çok yakından görerek varması lâzım gelen hedeflere tevcih etmiştir. Bu gün memlekette yenilik namına ne görüyorsak bunların hepsinde Atatürkün kuvvetli görüşünün izleri vardır.

Türk milleti onu çok genç yaşta kaybetmekle dünyanın en büyük acısını duymakta haklıdır,

Çünkü Atatürk meydana çıkardığı ve onu çok sevdiği milletinin başında duyduğu ve düşündüğü istikbalin tıpkı o tasavvurlara uygun doğduğunu

görmekle daha çok mesut olacaktı. Türk milleti de bu millî kahramanı başında yaşar görmetle onunla daima iftihar edecek ve onun hayırlı işaretlerine canla başla gidecekti.

Atatürkün istikbâl hakkında tasavvur ettiği şeylerin sadece yaşayanlar tarafından tahakkuk ettirilebilir meseleler olmadığına kani olarak gençliğe büyük bir ehemmiyet vermesi de onun bugün bir fikir olan duygularının nerede ve ne zaman bir değer olacağını kabul etmesinden ileri gelmektedir. Bir çok siyasîler mevcut düzenin devamını kendi varlıklarile kaim zan ve kabul ederler. İstikbal hakkındaki görüşleri daima ümitsizdir. Çünkü kendileri tasavvur ettikleri o istikbâlde bulunmayacaklardır. Plânlı bir şekilde bir gençlik yaratan Atatürk ise bir memleket sevgisi, vazife aşkı ve fedakârlık nedir, bunları bu memlekette tahakkuk ettirecek ve yaşatacak unsurların yine bir gençlik olacağını bilmiş ve daima ilk ve son sözünü gençliği göz önünde tutarak söylemiştir.

Atatürkün zamansız aramızdan ayrılması içimizde telâfisi mümkün olmayan bir acı olmakla beraber, onun gösterdiği hedefleri hakikaten görmüş olan gençliğin Atasının emanet ettiği yurdu lâyık olduğu yüksekliğe çıkaracağından şüphe etmeyerek müteselli oluyoruz. Bu suretle Atatürk bu memleket ve bu yurt için ne düşünmüşse istikbâlde tamamen tahakkuk edecek ve Atatürk bir ideal olarak daima bizimle beraber yaşayacaktır.

ATAM!.

Necatibey Enstitüsü
S. V
Hidayet Berke

Bir tunç yüz tanıdım.. Hayali hiç silinmeyecek bir yüz.. Onu düşünürken kalbim çarpıyor. Onu görmemek . . Onu hep dönecekmiş gibi beklemek . . Bu ne kadar acı...

Fakat bir teselli var . . Onun bıraktığı emanetin koruyucusu olmak.. Onun varlığını bir an bile unutmayarak daima izinde yürümek . . Bize gösterdiği yarınki en mesut Türk vatanı ülküsünü gözetlemek ve calışmak . . Damarlarımızdaki asil kan bunu elbet gösterecek.

İkinci bir teselli de: Onu hiç bir zaman unutmayacak kadar sevmiş olmaktır. Biz Cümhuriyetin öz kızları, kalbimiz dursa da onu düşünmekten, Onu tahayyül etmekten bir an ayrılmayacağız . . Ve son nefesimiz de bir « Atam ! » olacak,

ATATÜRK
VE BURSA GAZETELERİ

"BURSA" gazetesinden:

Ölmez Türkün ölmez eseri

RIZA YÜCER

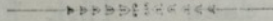
Ölüm, insanlar için önüne geçilmez bir tabiat kanunu ve en kesin bir hakikat olmasaydı, Atatürkün ölümüne inanmak imkânsız olurdu. Türk milleti bugün böyle bir hakikatin, çok acı bir hakikatin karşısında bulunuyor. Gözümüz onu bir daha görememenin sönmez hasretile yaşlı ve gönlümüz onu müebbeden kaybetmenin hicranlarile dolu.. En büyüğümüzün büyük kayıbından duyduğumuz derin ve sonsuz acıyı vakur bir hüzün içinde bağrına basan büyük milletimize, içten taziye ve tesellilerimizi sunarız.

Atatürk, tarihî bir şahsiyet değil, bizzat bir tarihtir: büyük ve asîl milletimin tarihidir. Irkımın en güzel, en olgun vasıflariyle bezenmiş olan yüksek şahsiyetinde Türk kahramanlığını, Türk asaletini ve Türk medeniyetini bir kılıç gibi parlatan, bir güneş gibi ışıldatan ve bir ışık gibi yayan büyük Türk; kısa bir insan ömrüne, geniş tarih devrelerini sığdırmanın mucizesini bu haysiyetle gösterebildi. Bu mucize, yaşa-

maz diye karar verilen bir milletten, yaşayan bir millet çıkarması ve onu inkılâpçı Türkiye Cümhuriyeti gibi kudret, refah ve emniyet ifade eden bir idareye kavuşturmasıdır.

Atatürk, bu milIî ideale bütün varlığı ile çalıştı. İçinde yalnız milletinin engin sevgisi çalkanan kalbini, istiklâl ve medeniyet ışıklariyle yanan dehasını, kanında kıvılcımlanan millî enerjiyi bu büyük ve mukaddes ülküye vakfetti. Bu kadar özlü bir mayadan doğan ve uzun bir kahramanlık ve medeniyet tarihinden hız alan Türk istiklâl ve Cümhuriyeti, onun hiç ölmeyecek eseridir. On yedi milyon Türkün; şanlı ordusile, münevver gençliği ve inkılâpçı halkıle bekçilik ettiği bu eserin başında, düne kadar bizimle beraber duran Atatürk, bu kutsal yerini ebediyyen muhazaza edecektir.

Fanî Atatürkün zıyaile içimizde açılan derin boşluğa, ölmez Atatürkün ölmez eserlerini doldurduk. Kalbimizde onun ve eserlerinin tükenmez sevgisi, dimağımızda onun ve eserinin solmaz ışıkları, kanımızda onun ve eserinin ateşli enerjisi yaşıyor. Onun yapıp bitirdiklerini muhafaza edeceğiz, başladıklarını tamamlayacağız, yapmak istediklerini yapacağız. Türk milletinin en büyük dâvası Atatürk rejimini, onun özlediği yüceliğe götürmek ve bu ülküye onun kurduğu millî birlikle gitmektir. Türkiye Cümhuriyeti ve Cümhuriyetçi Türk milleti, bu dâvayı canla başla yürütmeğe her zamandan ziyade kadir ve muktedirdir.

Onun yolu..

RIZA YÜCER

İki gündür büyük acısını bütün yanıklığı ile içimizde taşıdığımız millî matemin vakur elemi, bizi Atatürke daha çok yaklaştırıyor. Onu hiç bir milletin kalbine sığmaz bir muhabbetle kucaklayan Türk milleti, bu sevginin en büyük tesellisini, onun izinde yürümenin verdiği derin vazife aşkında buluyor. Atatürk sevgisini, diğer bütün beşerî sevgilerden ayıran millî mazhariyet budur.

Atatürk bu memlekette her şey gibi ye'si, bezginliği, ümitsizliği de mağlûp etti ve bu ruh inkılâbını millî bünyemize ebedî bir karakter olarak bıraktı. «Hayat mücadeleden ibarettir» diyen galip ve muzaffer baş, baştanbaşa çetin ve parlak mücadeleler dolu bir hayatı, bize asırlarca yürüyecek bir muvaffakiyet sırrı gibi tevdi etti. Bugünkü Türkiyenin en yılmaz ve en yıkılmaz kuvveti; Türk kalblerinin içinde canlı bir iman halinde yaşayan bu engin m ü c a d e l e k u d r e t i-dir. Felâketi mücadele ile önledik; millî musibetleri mü-

cadele ile yendik; zaferi mücadele ile kazandık, refaha mücadele ile erdik ve bugünün saadetiyle yarının daha geniş saadetini mücadele ile koruyup temin edeceğiz.

Teessürümüzün enginliğini, mücadele ve başarı kudretimizle azaltabiliyoruz. Millî temkin ve vakarımızı besleyen, destekleyen bu kudret bizi Atatürkün yolundan ayırmayacaktır.

Büyük Şefin eşsiz inkılâplarından en mühimmi, millî ruhta yarattığı bu inan ve güven olmuştur. Türk inkılâpları bu kaynaktan kuvvet aldı. Onun inanılmaz ölümünün yürek dayanmaz acısını bu kuvvetle göğüs geriyoruz; yarınki hız ve hamleleri bu kudretle yapacağız.

Dün Reisicümhur seçilen inkılâbın büyük evlâdı ve Atatürkün inkılâp kardeşi İsmet İnönünün çelik sesinde bütün millet ve bütün dünya, bu ruh salâbetinin en vakur ifadesini dinledi. Bu ses Kemalizmin sesi; yapıcı, başarıcı Cümhuriyetin sesi, Türk imanının sesidir.

İçimizde bu büyük yas alev alev yanar, en acı bir matem fırtınalar koparırken, Atanın yolunda bu inanla dirilmiş olarak yürüyoruz, bu inanla yolumuza devam edeceğiz.

Büyük Şef ve insanlık

RIZA YÜCER

Büyük Şefin ölümü, vatan topraklarında ve Türk gönüllerinde uyandırdığı derin sızı ile kalmadı; sınırlarımızın dışında ayni teessür ve matemin çalkandığını görüyoruz. İyilik ve insanlık mefhumlarının barındığı her kafa, her kalp, büyük Atamızın zıyaile sızladı. Vatan hudutlarından cihan hudutlarına kadar milyarlarca insan yüreği, onun acısile burkuldu. Çünkü Atatürkün dinamik varlığında Türk milletinin kudretli mevcudiyeti kadar, muztarip bir insanlığın ve sulhçü bir cihanın elem ve emelleri yaşıyordu.

Atatürk, 30 Ağustos zaferinin akşamı, batan güneşin solgun ışıkları altında, koca bir meydanı dolduran bir mağlûbiyet sahnesine; muzaffer bir kumandanın haklı gururile birlikte, gözlerinde rakik ve hassas bir insan kalbinin ıztırabından gelen yaşlarla bakıyordu. O, muharebeyi millî bir vazife sayarak kazandı. Fakat bu uğurda can veren Türk şehitlerine yandığı kadar, düşman ölüleri için duyduğu

merhameti saklamağa da lüzum görmedi. Tarih, Atatürkten başka, mağlûp ettiği bir orduya ağlayan galip bir kumandan görmemiştir.. Millî kahramanımızı, on yedi milyan Türkle birlikte milyonlarca insanın büyük bir sulh ve insaniyet adamı diye kucaklamasının sebebi budur.

Atatürk harp tarihinde eşsiz bir kumandan, sulh ve insanlık tarihinde örnek bir peygamber olarak kalacaktır. Bütün bir husumet dünyasile çevrilen Türkiyeyi, büyük bir muhabbet dünyasının elleri üstüne çıkaran, onun yüksek insanlığıdır. En gayızlı düşmanı en samimî dost yapan odur. Harp meydanlarında zaferleri emrine ram eden büyük Türk, uzak ülkelerde çarpan insanlığın kalbini ve sulh dünyasını fethetmekte gecikmedi. Denebilir ki, 1914 denberi boğazlaşan insanlığa ilk sevişme ve anlaşma dersini o verdi. Acımızı paylaşan samimî seslerin hudut aşırı yerlerden bize kadar bir dost eli, bir kardeş eli gibi uzandığı şu günlerde, teessürümüzün yanıbaşında; böyle bir Şef yaratmanın, böyle bir başa nail olmanır, böyle bir evlât yetiştirmiş bulunmanın millî gurur ve iftiharını duyuyoruz.. Çünkü Atatürk her şeyden evvel ve her şeyile bizim öz malımızdır.

Atanın hayranları yalnız muztarip ve millî şef ihtiyacile kıvranan milletler değildir. Medeniyetleri ile, refahları ile kıvanan milletler de onu takdir ve takdiste, öbürlerinden ayrılmıyorlar. Yugoslav radyosu ondan bahsederken : « Müteveffa sevgili kralımız Aleksandrın büyük kardeşi » diyor. Şark âlemi onu bir büyük birader tanımakta derin bir zevk buldu. Büyük küçük bütün milletler ona gönüllerinin en temiz, en pürüzsüz hislerile bağlandılar. Ve bütün insanlık dünyası onu, yurduna kazandırdığı büyük bir zaferin akşamında gözünden insanlık yaşları dökülen mukaddes bir mesih ulviyetile tanımakta beşeriyet namına derin bir sükûn ve teselli buldular. Ne mutlu ona ve ne mutlu bize..

Atatürk

EMİN ÜLGENER

Onu aramızdan aldığı için
Tabiat önünde ölüm utansın;
Milleti Atasız kaldığı için,
Kalpler yaralansın, gönüller yansın..

★

Çiçekler açmasın, kararsın renkler;
Bir kızıl mateme girsin ahenkler;
Kalplerden örülen taze çelenkler
Ruhuna sarılsın ve halkalansın..

★

Yer yerin değildir, göklerdesin sen;
Endersin, en ölmez bir yerdesin sen;
Atatürk, Atatürk kalplerdesin sen,
Sen onda en kutsal yeri alansın !..

O ölmedi, gönlümüz yıkıldı

KÖYLÜ

Kahbe ölüm, nihayet yaptın mı yapacağını! Kastın yıkmakta mı idi Türkün sönmez ocağını? Şimdi sel gibi akan yaşlara bak da yaptığından utan !

Lâyık mı toprağa gömülsün başta gezen Atam ?

Gözle görünen birşey olsaydın onu yenemezdin!

Kanımız akardı, fakat onu yere seremezdin!

O, bizimdi fakat, insanlığın ışığı idi.

O bizimdi, fakat mazlumların yârı idi!

O bizimdi, fakat dünyanın değeri idi.

Şimdi her yerde bir ıssızlık, her nefeste boğucu bir hıçkırık var..

Gözler onu arıyor, yürekler onun için çarpıyor, herkes onu soruyor..

Üç gündür büyük küçük, kadın erkek 17 milyon Türk yaş döküyor. Çocuklarımızın sıraları, hastaların yastıkları, işçilerin tezgâhları hep bu kanlı yaşlarla sulanıyor..

Bütün kalpler tek bir acı ile yanıyor, bütün dudaklar bir adın hecelerile titriyor..

Herkes ve herşey ağlıyor.. Cengizler, Yavuzlar Atatürk geliyor diye bayram yapıyor..

Hain ölüm! şaşırdın mı sen ?.

Kime el uzattığını bilsen, kızarırdı yüzün bu denanetten ..

Düne kadar müzik dinlemek ihtiyacile radyolarını açanlar; şimdi yalnız o büyük kurtarıcının hatırasını anmak, onun sözlerini işitmek ve doya doya ağlamak için radyosunun düğmesini çeviriyor.

Meğer yaslı anlarda ağlamak da bir zevkmiş..

Sorun tarihlere, sorun kâinata, kimin için bu kadar yaş akmış? Hangi Şef bu kadar içten sevilmiş? Hayır! O, hiç bir faniye benzemez, onun kâbına hiç bir insan eremez..!

O, tek yaratıldı, tek kalacak. Atatürk adı çağdan çağa, nesilden nesile ebediyete doğru akacak..

Ey Ulu Atam!

Sen hayatında başardığın büyük işlerden, yarattığın eşsiz eserlerden hiç bir vakit öğünmedin! Fakat bugün öğün Atam! Hakkındır! Sen, milletin en küçük bir takdirini büyük bir mükâfat saydın, böylelikle bütün Türk dünyasını kalbinden bağladın! Yürümek imkânını bulamayanlara medeniyete doğru uçmasını öğrettin!

Yüksek sesle konuşmayana bütün kâinata karşı (Ben Türküm!) diye haykırmak kazandırdın!

Köylüye ilk defa efendi diyen sensin. Türk kadınına en büyük insanlık rütbesini veren sensin!

Türk çocuklarının göğüslerini millî gururla kabartan sensin!

Dün başımızdın, bugün imanımız oldun; dün güneştin, bugün kalbimizi aydınlatan bir nur oldun.

Dün düşmanları yakan bir ateştin, bugün Türk kalplerinde yanan bir volkan oldun.

Dün kurtarıcı idin, bugün koruyucu oldun.

Dün Önderimizdin, bugün kâbemiz oldun. Dün Türkün büyüğü idin, bugün insanlığın büyüğü oldun.

Ne mutlu sana ey aziz Atam! Cihan tarihinin sonsuz bir tarihi oldun..!

Onun sesi..

SAĞDIÇ

Dün millet konuştu. Milletin hakikî ve yegâne mümessili olan Büyük Millet Meclisi, aziz Başbuğumuzun matemini tuttu. Millî duygulara, kendinden beklenen belâgatle, derinlikle, heyecan ve hassasiyetle tercüman oldu.

Beş gündür, geceli gündüzlü ağlayan milletin göz yaşları, hıçkırıkları, inan ve bağlılık duyguları, Millet Meclisi kürsüsünden bütün vatan ufuklarına yayıldı.

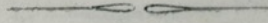
Dikkat ettim; kürsüde daima çok natuk, çok belâgatli konuşan en sayılı hatiplerimiz bile, büyük acımızdan bahsederken kekeliyor ve kelimelere hâkim olamıyorlar. Duygunun hakikî ifadesini vermekte Türkçe gibi zengin ve engin bir lisan bile kâfi gelmiyor. Bir hıçkırık, böyle demlerde binlerce kelimenin belâgatini taşıyor.

Meclis kürsüsünde değişen hatipler, bana tek insan gibi geldiler. Her seste ayni titreyiş, her sözde ayni eda vardı. Yalnız onun, meclisi kuran ve o mecliste en kud-

retli eserlerini, en büyük işlerini anlatan Büyük Adamın, Atamın sesi yoktu. Tonunda millî enerjinin çelikliği gürleyen; sözlerinde maziyi. hâli, istikbali ışıklandıran mucizevî ses, yoktu..

Onuncu yılda güneş alnında ve sıkışık bir insan tazyiki altında fakat ferahla, iştiyakla dinlediğim onun sesini, celsenin sonuna kadar bekledim. Bana öyle geldi ki, en son kürsüye o çıkacak ve hatiplere dönerek:

— Haklısınız arkadaşlar, ben ölmedim!. diyerek sevinç kasırgaları yaratacak..

Altı meşale..

SAĞDIÇ

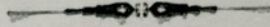
Büyük Türkün cenazesi için büyük hazırlıklar yapılıyor. Dünyaya yalnız büyük işler görmek üzere gelen büyük Ata için « büyüklük » ebedî bir mazhariyet.. Kendisi büyük, adı büyük, eseri büyük, milleti büyüktür; hatırası da büyük olarak kalacak ve yaşayacak . .

Onun, istiklâle kavuşturmak için hayatını bütün kudretlerile uğruna verdiği Türk toprağına, sıcak ve mukaddes vatan toprağına tevdi edileceği günün akşamı, yurdun her tarafındaki anıtların etrafında, dibinde birer Türk neferinin nöbet beklediği altı meşale yanacak.. Ona ne lâyık, ne yaraşır bir manzara.. Hastalığını duyduğumuz gündenberi değil, etrafında toplandığımız ilk gündenberi bu meşaleler, milletin kalbinde yanıyordu. Ona bağlanan Türk yüreklerini bu meşaleler hazin, fakat ulvî bir heybetle içten ifade edecek..

İçimizin acı acı yanışı, inkılâplarının senbolü olan altı okun sönmezliği ve onun kutsal davasına bağlılığımız;

bu altı meşalenin manalı aydınlığında, gönüllerimiz gibi alev alev yanacak, yeryüzünden gökyüzüne Atatürk inanının, Atatürk güveninin, Atatürk ülküsünün ışıkları, — bir kökten fışkıran nurdan altı kol halinde — yükselecek . .

Bunlar yas meşalesi dağil, inkılâp meşaleleridir. Vatan topraklarının o geceki ulvî manzarasını şimdiden tahayyül edebiliyorum. Bana öyle geliyor ki, gözyaşlarında bulamadığımız teselliye, gönüllerimiz gibi yanan bu meşalelerin ışığında biraz daha yaklaşmış ve kavuşmuş olacağız.

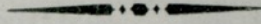
Millî yas

M. ATAŞ

Günlerden beri Bursa, en büyük millî yasını tutuyor. Bütün müesseselerde bayraklar yarıya indirilmiş, sinemalar kapanmış, kahveler boşalmış, sokaklar bu yasın ıztırabını taşıyan çehrelerle dolu bulunuyor. Bilhassa gençliğin yası pek büyük.. Onlar, büyük inkılâpçı ve kurtarıcının ölümünden duyulan acıyı en çok paylaşmıştır. Her halleri ve her hareketlerile gençler, büyük halâskârın kendilerine emanet ettiği mukaddes varlığı, Cümhuriyeti ebediyete götüreceklerini ve onun izinde hiç şaşmadan yürümeğe azmettiklerini anlatıyorlar. Yer yer, memleketin her tarafında yapılan gençlik tezahürleri, bu büyük acının onlarda doğurduğu Atatürk sevgisini çelikten bir iman halinde şahlandırıyor. Ebedîleşen Atatürkü biz onların bu içli ve cuşkun tezahürlerinde tunçlaşmış görüyoruz.

Bursada ilk gün, kara haber bir şimşek hızile yayılmıştı. Onu takip eden günlerde göz yaşlarının ıslaklığı hiç dinmedi. Radyolu yerlerde

küme küme toplanan halk ve gençlik, Ankara radyosunun, Atatürkün ölümü ve muazzam eseri etrafındaki neşriyatını boğuk hıçkırıklar ve derin ürpermeler arasında dinledi. Gönüllerine damla damla sinen acı yaşlar bir an kesilmedi. Bugün de mektepli gençlerimiz, Atatürk meydanında, onun yolunda yürümeğe and içeceklerdir. Bütün bunlar, Atatürkün ölümünden sonra, eserinin ve adının dünya durdukça yaşayacağını parlak bir güneş kudretile anlatan hakikatlerdir.

Cümhuriyet ebedîdir

KÖYLÜ

Dünyada en yaslı günlerde en kuvvetli olan ve en çok enerji yaratan bir millet varsa o da Türk milletidir.

Türk ulusu bugün en acı matem günlerini yaşıyor. Fakat kendisini her zamandan daha kuvvetli buluyor.

Türkün damarlarında kökleşen ve hiç bir zaman ölmeyen egemenlik aşkı denilen cevher, bu gün daha parlak bir surette kendisini gestermektedir.

Türk ulusu, Atasını alan ölümü yenmek ve Atasının ölmediğini ispat etmek için tıpkı kurtuluş savaşında olduğu gibi, fakat çok daha kuvvetli ve müsait şartlarla şahlanmış bulunuyor.

Türk geçliğinin gözünde Atamızın gösterdiği (ülkü) parlıyor.

Ona ulaşmak, Atamızın dediği yere vurmak azmile gerilmiş bir yay gibi hızlanmış bulunuyor.

Büyük Atamız bugün Türk vatanının iki kuvvet haline inkılâp etti. Atatürk adı maddeten Cümhuriyet, manen ebedî bir iman olarak kökleşti.

Cümhuriyeti bu imanla yükselteceğiz. İmanımızı da Cümhuriyetle yaşatacağız. Binaenaleyh Kemalist rejimini insan ömrile ölçenler bugün utansınlar ve yerin dibine geçsinler.

Bütün hayatı adı gibi temiz olan ikinci Cümhur başkanımız sayın İsmet İnönünün Kamutayda söylediği nutuk kalpten kalbe dolaşarak yurt sınırlarını çoktan aştı.

Türk geçliğinin, Türk milletinin inancına tercüman olan o büyük sözler bize bu acıklı günlerde sonsuz bir teselli kaynağı oldu.

(Mecbur olursak evvelki kahramanların hayranlıklarını celbedecek yeni kahramanlıklarla göğsümüzü süslemeğe hazırız) cümlesini ezberledik.

Yeni hamlelere en kuvvetli bir basamak teşkil eden bu sözlerin, Türk milletinin adımlarına daha çok hız vereceğine şüphe yoktur. Bir elimizde Atatürkün kitabı, bir elimizde İnönünün azim kılıcı olduğu halde hiç durmadan ve sendelemeden ülkümüze koşacağız.

Ömrünün çoğu köylünün toprak evlerinde ve en kanlı savaş alanlarında geçen kahraman İsmet İnönü; Türk köylüsünü ve Türk halkını çok iyi bilir ve tanırlar.

Atatürkle beraber yarattıkları yeni Türk devletinin yükselmesi ve ebedîleşmesi için yeni hamlelere ve yeni başarılara şahit olacağımıza inancımız vardır.

Ey Türk köylüsü;

Müsterih ol! Atanın vücudunu kaybettin, fakat onun senin yüreğinde yaşayan sevgisini ve millî inancını kaybetmedin.

Sen yine kendi malın olan bu mukaddes toprakların üzerinde Atatürkün çizdiği yolda yükselerek daima memleketin efendisi olarak kalacaksın.

Çalış ve çalıştır, öğren ve öğret...!

İhtiram geçidi !.

SAĞDIÇ

Büyük milletin büyük matemi devam ediyor. Biz gidip göremedik. Fakat bir çok Bursalılar, onu tavaf için iki gündür İstanbul yoluna döküldüler. Daha evvel gidenler arasında, onun atlas bir bayrağa sarılı varlığını ziyaretin verdiği nisbî sükûn ve huzurun istirahatile dönenler var. Gazeteler, bu tarihî levhaya gözlerimizi dakikalarca çiviliyor. Gelenlerin anlattıklarını can kulağı ile dinliyoruz.

Başında subayların nöbet beklediği atlas bayraklı sandukanın etrafındaki taze güllerin içinde, O bir vatan gibi yatıyor. Canlı eserlerinin, ölmez inkılâplarının parlayan atlı meşalesi, generalların ve halkın kederli yüzlerine, onun yüce varlığındaki sönmez güneşin nurlarından ışıklar serpiyor.

Dolmabahçenin tarihî salonuna koskoca bir tarih nasıl sığdı diye şaşmıyorum. Çünkü o, harp ve medeniyet tarihine büyük eserlerini aynı kolaylıkla sığdıran adamdır..

Bu ihtiram geçidini bir

arkadaştan dinledim. Koskoca salondan bir günde iki yüz bin kişi, tıpkı bir hayal gibi, bir rüya gibi, sessiz akan bir su gibi geçmiş. Ne bir ses, ne bir nefes. Hiç askerlik etmemiş insanların, kadınların, genç kızların, çocuk ve ihtiyarların nizamla, intizamla huşû içinde geçişi, arkadaşımı hayran etmiş..

Asker başın asker milleti elbette böyle olacaktı. Türk milleti, yaradılıştan asker olan milletim, büyük Atasının aziz emanetini de, gene böyle, askerce muhafaza edecek . .

Atamı alana !

REFİK GÜREL

Gönüllerde bir mabet, gözlerde şafaktı o;
İçimizde yerleşen, ikinci bir haktı o.

Bakışımdı, arzumdu,.. o benim emelimdi;
Daha iki gün evvel benimdi o, benimdi.

Nasıl, tırmalıyarak en gizli yerimizi;
Nasıl insaf etmedin, öksüz bıraktın bizi?

Mini mini çocuklar, gözü kör ihtiyarlar;
Gönülden ağladılar, yürekten ağladılar.

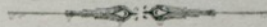
Bu tek feryat kesilen milyonca insana sen;
Nedamet edip birgün bizzat kendini versen,

Yine de içimizde haksızlığın derindir;
Atamız çünkü senin biricik hünerindir...

Göklerinde yıldızlar birbirine vurarak;
Parçalasın semanı lânetler trak, trak.

Ateş olsun tabiat, kudursun denizlerin;
Eğer duygusu varsa kalbi deşilsin yerin.

Hercümerç olsun artık şu kocaman kâinat;
Beni bir yana fırlat, bir yana kendini at!.

Ona !

Ankara : HALÛK SEREN

Bir sükût gibi gökten nedir şu dökülenler ,
Ümitler şimdi kanlı, göz yaşımız seferber .

Dün akşam neydi ufuk, o an neden karardı;
Mahşerî bir yeisle şu çehreler sarardı .

Güneş bile donuktu, ışığı sanki gece
Esen rüzgâr soğuktu, matem güne bir peçe!.

Gönül içten ağlıyor damarlarda dolu kan ;
Bir matem havasında yatıyor şimdi vatan !

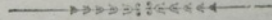
Silindi gözlerde renk, yok kalmadı hiç bir ses
Hıçkırarak ağladı, ardından Atam herkes...

Bu öyle bir heybet ki, asırlar dizimizde,
Bir dünya öksüz kaldı, inliyor içimizde..

Sen gençlik bahçesinde lâyemut bir rüzgârsın;
Almaz seni topraklar sen ordan da taşarsın! .

Seni alan topraklar gözümüzü kör etsin
Sen mademki bir tarih ve bir ebediyetsin...

Hayır hayır inanmam almaz bunu havlasam,
Sen ölmedin, ölmezsin, dünya durdukça Atam!,

Atatürk ve gençlik

M. ATAŞ

Dün, Atatürk meydanı tarihî bir gün yaşadı. Atatürk gençliği, onun anıtı önünde, onun ölümünün derin matemini konuştu. Onun yolunda yürümeğe ant içti.

Gençliğin bu içten konuşması, gönüllere sığmayan en hazin bir ıztırabın ifadesi idi. Atatürkün ölümü, onların hiç beklemedikleri bir vaka idi. Bu umulmayan ve beklenmeyen ölüm, onları en ince yerlerinden ve can evlerinden yaralamıştı. Çok kederli idiler. Çünkü: Kendilerine dünyada en geniş ve en parlak bir istikbâl hazırlıyan, bu mübarek vatanı bin bir düşmandan kurtarıp memlekette bin bir inkılâp yaratan, bir kelime ile onlara ve hepimize baştan başa yeni bir hayat veren mukaddes bir varlığın ölümü ile karşı karşıya idiler.

Yedisinden yetmişine kadar bütün Türk milletini olduğu gibi cihanı dahi derin bir kedere boğan büyük Şefimiz Atatürkün ölümü Türk gençliğini; onun açtığı nurlu çığırda yürümek için bir daha ve bütün kuvvetile ant

içmeğe sevkediyordu. Yani fanî Atatürk ölmüş, ebedî Atatürk gönüllere taht kurmuştu..

Dün, gençliğin çelik sesile çın çın öten Atatürk meydanı bize, ebedî Atatürkün nesilden nesile ne yüksek bir imanla nakledileceğini ispat ediyordu. O gençlik ki: Atatürkün bütün hayatını mücadele içinde geçirdikten sonra kurduğu Cümhuriyeti kendilerine emanet etmiştir. Dünkü tezahür, gençlerin bu emanete tam manasile liyakatli bulunduklarının en canlı ve en yeni bir delili idi.

Dün, bu toplantıda göz yaşlarımı tutamadığım bir başka manzaraya daha şahit oldum: Yedi yaşında mini mini bir yavru, elinden tutan annesine, çok masum bir hüzünle şunları söylüyordu:

— Anne! Atatürk ölmüş. Artık ben de bayramlık elbiselerimi giymem.. İşte; yedisinden yetmişine kadar bütün milletin gönlünde yatan Atatürk sevgisi ve onun ölümünden duyduğu matemi..

Ağlamak saadeti ..

SAĞDIÇ

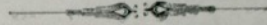
Babamın ölümünü hatırlamıyorum. Pek küçükmüşüm. Fakat anamın vefatı dünkü gibi hatırımdadır. O günlerin içimde bir ukdesi vardır. Ağlayamamak.. Anası ölmüş bir çocuk gibi ağlayamadığıma hâlâ yanarım. Evde küçük çocuklar, dertli kadınlar vardı. Bunları meyus etmemek, bunları derin bir matem içinde daha fazla üzmemek için metin görünmeğe, gözlerimin kenarına kadar gelen yaşları göstermemeğe mecburdum. Bu korku beni avaz avaz, içli içli, hıçkıra hıçkıra, doya doya ağlamaktan menetmişti. Ağlamak için tenha köşeler arardım. Sokakta giderken, siyah gözlüklerimin camları arkasından yaşlarım yanaklarıma süzülürdü..

Atamın ölümüne kana kana ağladım. Anamın vefatında zaptetmeğe çalıştığım göz yaşlarıma, bir haftadır hiç bir engel düşünmeden, hiç bir korku duymadan başı boş bir cereyan verdim ve böyle ağlamanın bir saadet olduğu a inandım ..

Etrafımda Atatürke ağlayanları gördükçe teselli etmiyorum.

Milletim kana kana ağlasın. Ağlanacak adamı olmak da bahtiyarlıktır..

Kimseden korkmadan; âciz, meyus ve bitkin görünmenin hiç bir korkusunu duymadan ağlayalım. Tâki içimizde ağlayamamanın, ağlamamış olmanın derin ukdesi ve onulmaz hicranı kalmasın.. Kimden korkumuz, kimden pervamız var?. Hem ona, en küçük bir işaretile göstereceği yolda kanımızı seve seve dökmeğe and içmiş değil miyiz? Onu kurtarmak için kanımızı dökemedik; hiç olmazsa kanlı göz yaşlarile, doya doya ağlayalım..

Cihanı hayrette bırakan Şef

M. ATAŞ

Şu muhakkak ki: Büyük adamı, büyük milletler yetiştirebilir. Hiç bir küçük millet tarihinde, tarihe mal olabilecek büyük bir deha yaratamamıştır. Türk milletinin baştan başa şan ve şerefle doln olan çok eski tarihi; kahraman milletimizin sinesinde pek çok büyük insan yetiştiğini ispat eder. Attilâlar, Cengizler, Timurlar, Hülâgüler, Meteler, hep büyük ve asîl ırkımızın yetiştirdiği cihangirlerdir. Fakat biz, bunların hiç birisini büyük ve ebedî Şefimiz Atatürke kıyas edecek değiliz. Zira: O büyük insan, tarihe sığmıyan ve bir enerji şelâlesi halinde mütemadiyen harikalar yaratarak dünyayı hayrette bırakan emsalsiz bir dehadır. Mucizeye inanmak lâzım gelirse, en başta, Mustafa Kemalin; mahvolmuş bir milleti diriltmek, yani yoktan varetmek şeklinde tecelli eden harikasını başlı başına bir mucize saymak gerektir. Bütün bir cihan da tek bir insan halinde bunu tasdik ve itiraf ediyor..

Çinden Amerikaya kadar, uzak yakın bütün milletler, bütün devletler, büyük Şefimiz Atatürkün ölümü münasebetile günlerden beri yaptıkları neşriyatta bu hakikati haykırıyorlar..

Atatürkün gönüllerimizde yatan şifa bulmaz acısı karşısında bu yabancı seslerden bir teselli

buluyoruz. Çünkü ; Onların bile dehasına hayran kaldıkları ve inkılâplarına, enerjisine taptıkları Atatürk bizdendir. Bizi ölümden kurtaran, bize hayat veren ebedî bir varlık kaynağıdır.

Büyük Şefimize karşı ecnebilerin gösterdikleri bu temiz ve yüksek alâka, bir taraftan çok kederli olan gönüllerimizin matemini tazeliyor, bir taraftan da bu matemlerimizin üstüne serin bir su serpiyor.

Dün, radyoda Çin ajansının neşriyatını dinlerken Atatürkün Çinde bile yaratmış olduğu çok derin sempatiye hayran oldum. Çin gazeteleri Atatürke ait olan tebcilkâr ve takdişkâr yazılarından sonra kendi başkumandanlarının da onun bir benzeri olacağından hararetle bahsediyorlardı.

Demek ki: her millet için artık Atatürk bir ideâl olmuştur. Ve işte; o büyük insan bir Türk olduğu için en derin gururu biz duyuyoruz. Ne mutlu bize ki: böyle cihanı kendisine hayran bırakan bir Atatürk ya attık demeğe hak kazanıyoruz.

İstanbuldan iki ayrılış

RIZA YÜCER

Büyük Şef, tarihî nutkuna şöyle başlar: «1919 senesi mayısının 19 uncu günü Samsuna çıktım,». Atatürkün on dokuz yıl evvel çıktığı İstanbuldan bu seferki son ayrılışı da ayın 19 una rastlıyor. Bu (19) rakkamı üzerinde duracak değilim; sadece 19 ların bu tesadüfüne işaret edip geçiyorum.

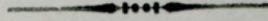
On dokuz yıl evvel İstanbuldan ayrılan Büyük Şef, vatanın harap, bitkin, perişan vaziyeti karşısında, inanı sarsılmamış tek adamdı. Herkesin atisinden ümit kestiği bir milletin mukadderatına, o tek başına, ümitli bir âti hazırlamağa gidiyordu. Bunun için de, tarihin ve meçhulâtın korkunç, zifiri karanlıklarına tek başına daldı. Mazisinde hiç bir yenilmenin tecrübesini yapmamış olan adam, halin ve istikbalin zorluklarını da yenmeğe azmetmişti. Kendi kendine dönmeyen «Milletin makûs tâlihini» zorla çevirecek, döndürecekti. Ümitli idi, imanı bütündü, azmi sağlam ve idaresi çeliktendi.

Samsuna, tek başına, fakat cihanı devirecek böyle bir manevî ordu kuvvetile çıktı. Erzurumu, Sıvası bu inanla dolaştı; Ankaraya bu sabit fikirle yerleşti. Ordu onun işaretile ilk hedef olan Ak-

denize vardığı zaman; onun ümit ve inanları kısmen tahakkuk etmişti. Kısmen diyoruz, çünkü tarihe karşı üstüne aldığı vazife, sadece dahiyane bir kumandanlıktan ibaret değildi. Ve o, bu vazifeleri, tam, bütün, her yönden mükemmel bir eser kuruncaya kadar ayni ümit ve imanla ifa etti..

Atatürk 19 yıl sonra son teşrinin 19 uncu günü İstanbuldan ayrılırken, Samsun seferindeki ümit ve inanından bir zerresini kaybetmiş değildir. On dokuz yıl evvel, onun pek az kimseye söylediği ve tek başına içinde taşıdığı büyük ümit ve inan kuvveti, bugün bütün milletin yekpare bir kalp, yekpare bir ifade, yekpere bir fikir halinde hüviyetine yerleşmiştir. Atatürkün on dokuz yıl evvel tek olarak söylediği ümit ve inanı, on dokuz yıl sonra tek istinasız bütün Türk milleti, bütün Atatürk nesli tekrar ediyor.

Büyük Şefimiz ve büyük saygımız

M. ATAŞ

Dün adliyede müddeiumumi bay Reşat Türel anlatıyordu:

Son bir kaç gün içinde şehrimizde hemen hemen hiç bir meşhut suç vakası kaydedilmemiştir. Şüphesiz, zabıta vukuatı da buna benzer bir vaziyettedir.

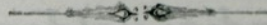
Bu, o demektir ki kucağındaki çocuğundan yatağındaki kötürüm ihtiyarına kadar bütün bir millet, büyük kurtarıcısının ve aziz şefinin ölümüne yanmaktan başka bir şey düşünmemektedir. Türk milleti bu en şerefli millî saygısının icaplarını yerine getirirken; hiç kimsede bir birine karşı fena bir söz söylemek için bile ufacık bir temayül hissedilmemektedir. Nasıl edilsin ki: bazı ağızları bıçaklar bile açmamaktadır. Bu necip ve asîl hareket, yalnız Türk milletine has yüksek ve ananavî bir karakterdir.

Cümhuriyetin her, dönüm yılında sokakları baştan başa dolduran halk yığınları arasında hiç bir zabıta vakasının kaydedilmemesini de biz, her defasında memnuniyetle karşılayarak halkımızın bu asîl karakterini tebarüz ettiriyorduk.

Fakat, son günlerin yüksek saygılı hareketi yalnız bu kadarla kalmıyor. Evvelce her gün yolumun üstündeki evlerin pençerelerin-

den fışkıran radyo seslerinden de eser kalmamış bulunuyor. Radyoların düğmeleri Ankara mevcesinden başka bir tarafa dönmüyor. Sanki hepsi bir kumanda ile kilitlenmiş gibi sabit duruyor. Sokaklarda oynayan çocukların seslerinde bile bariz bir kısıklık ve sönüklük var. Yavrularımızın her zamanki çoşkun neşeleri adeta kırılmış gibi.. Hepsinin yüzünde acı bir melâlin hüznü dolaşıyor. Büyük Atalarını kaybeden yavrularımızın bu halleri insanın içine pek dokunuyor. Yollorda yürüyenler artık eskisi gibi hızlı gitmiyorlar. Adımlarında mahsus bir ağırlığın ve kederle meşbu bir düşüncenin izleri seziliyor.

Bütün bunlar bir silsile halinde mütelea edilince; çok saygılı insanlar olduğumuz neticesine varıyor ve kıvanıyoruz.

En büyük tesellimiz onun çizdiği yoldan şaşmamak..

M. ATAŞ

Dün en büyük Türk öldü.

Türkü kurtaran, Türke bütün dünyada ebediyen hayat hakkı veren, bir yığın harabe halindeki vatanın üstünde yep yeni ve dip diri Türkiye Cümhuriyetini kuran, dünyanın dahîsi, aziz ve mübarek Atatürk öldü. Hiç şüphe yok ki: Şu dakikada, onun takdis etmeyen, onun eşsiz varlığı, harikalar yaratan emsalsiz enerjisi önünde en derin bir hürmetle eğilmeyen tek bir Türk bulunmamaktadır.

Atatürk bizim, biz Atatürkün malıyız. Onun kurduğu bu vatan üstünde yaşayan ve her nefes alan insan, her zerresi bile onun olan bu muazzam eser karşısında daima hayret, hürmet ve minnetle eğilecektir.

Atamız maddeten hayata gözlerini kapamıştır. Fakat o manen hiç bir zaman ölmemiş ve ölmeyecektir. Türkün asîl kanı damarlarında dolaştıkça o, canlı bir tarih halinde ebediyyen kalbimizin içinde yaşayacaktır. Onu biz

nesilden nesile örnek bir tarih ve canlı bir destan olarak nakledeceğiz..

Bugün büyük Türk ulusu en büyük matemini yaşamaktadır. Acılarımızı anlatmak için ne kadar kelime bulsak, teessürümüz yanında bunlar bile çok sönük kalacaktır. Fakat en büyük tesellimiz şudur:

İlelebet onun çizdiği yolda yürümek.. İşte: Atatürke olan hudutsuz sevgimizi ve inanımızı izhar edecek yegâne güzel, hayırlı ve doğru yol...

O, öldü. Fakat onun eseri olan Cümhuriyet ve Türkiye Cümhuriyeti ebediyete kadar yaşayacaktır.

Onun yeri Türk toprağı

R. R. YÜCER

Yeni Türk devleti kurulduğu zaman, ortaya şu sual çıkmıştı: «merkez Ankara mı olacak, İstanbul mu ? » . Cevap verenler değil, bizzat bu suali soranlar, o vakit henüz vaziyetin sarahatini kavrayamayan biçarelerdi. İşin yeni bir ankete, yeni bir mülâhazaya ihtiyacı yoktu. Karar çoktan verilmişti ve bu karar, bizzat hadiselerinin dilinden ifade edilmişti..

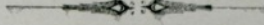
Türkiye Cümhuriyeti Ankarada doğdu, ilk millî ve resmî teşekkül Ankarada kuruldu, millet hakimiyetinin temel taşı olarak konulduğu yer Ankaradır. Ordular, Ankarada düşünülen plânlarla düşmanı yendiler. İnkilâplar, memleketin dört bucağına Ankaradan ışık saldı ve Türkiye Cümhuriyetini kuran büyük yapıcı, eski Ankaranın yanında, yeni devlete lâyık yep yeni bir şehir kurdu.

Binalarile, caddelerile, modern tesisatile; yepyeni ruh ve zihniyetile millî benliğin, millî yapıcılığın, millî yükselişin bir senbolü halinde canlanan Ankara; bugün ebedî bânisini bağrına basıyor.

Atatürk gibi yüksek bir vatan davası güden, Türk taprağının bir karışı uğrunda harcanmaz hiç bir aziz varlık tanımayan millî bir şef için, en şerefli durak Ankaradır. Hangi yer, milyonlarca Türk şehidinin sıcak kanlarile sulanmış bir vatan top-

rağının içi kadar ruha istirahat, huzur ve emniyet verebilir ?.

Onun maddesini, gönüllerimiz gibi sıcak olan bu toprağa; maneviyetini, bu toprak kadar aziz olan gönüllerimize gömüyoruz ve bu hareketimizle ona diyoruz ki: Çanakkalede, İnönlerinde, Sakaryalarda, Dumlupınarlarda, Kocatepelerde yıllarca bize öğrettiğin toprak sevgisini, vatan toprağının mukaddes sevgisini, içimizde tıpkı senin sevgin gibi yaşatıyoruz ve sana Türk kalplerinin aşılmaz kalelerile, istihkâmlarile çevrili Türk toprağının en özlü bir yerinde, senin Ankaranda, bizim Ankaramızda ebedî bir medfen hazırlıyoruz. Sana, senin kurtarıp koruduğun, bize emanet bıraktığın toprağı voriyoruz; her vakit eğilip öptüğümüz mübarek Türk toprağını.

Ölmez

RIZA RUŞEN

Atatürk öldü dedik ağlaşarak ,
Yüreğinden vurulup yandı ulus .
Kime baksam , yası birden aşarak ,
Matemin zehrini içmiş, me'yus . .

Böyle insafsız hakikat olmaz ,
Taşımaz havsalamız böyle yükü ;
Onu almakla ebetler dolmaz ;
Sarsılır varlığının yerle gökü .

Çıkarak sönmez ümitler kından ,
Bu yalan gerçeği kökten kırıyor ;

Koca bir millet onun ardından,
Ata ölmez diyerek haykırıyor.

Onu sen git ebediyyetler sor,
Ebediyyet ki ölümden de katı ;
Atatürk ölmedi elbet yaşıyor,
Milletin kalbi bunun isbatı.

Bir bütündür onu bir şey bölmez ;
Atatürk bir idealdir, ölmez.

Yaşayan ölünün huzurunda

Dolmabahçe : 17-10-938
AHMET NACİ YEŞİM

— Havsalam almıyor, almıyor Atam !
O, bakan gözlerin; nasıl yumuldu ? —
A. N.

Sen, bir kâinata sevgi olmuştun !
Ölümünle hayat , solsa yeridir .
Bütün gönüllere , aşkla dolmuştun .
Senden sonra tufan, olsa yeridir ,

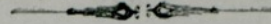
Güneş , parçalansa yıldızlar aksa . . .
Son bir hıçkırıkla , bu alev tasa ,
Kalplerden dökülüp , dünyayı yaksa ,
Dağlar denizlere dolsa yeridir . . .

Havsalam almıyor, almıyor . . . Atam!
Kafam, uykulara dalmıyor . . . Atam!
Gönül, bu hicrandan kalmıyor Atam!
Ulusun, bağrını yolsa yeridir.

Hey Naci! Sus . . . Artık, kes bu hevesin;
Onu tazip eder; senin bu ye'sin;
İnan; güven, çalış . . Vatan yükselsin;
Acın, böyle şifa . . bulsa yeridir . .

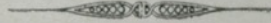

ATAM İÇİN

Lise : KEMÂL ÖZKAN

Ağlayın gözlerim ağlayın gamla
O tarihe göçtü bin ihtişamla .
Sarsın her köşeyi dertler, matemler ,
Hükmetsin dünyaya sonsuz elemler ;
Yıkılsın hep dağlar yerle bir olsun
Cehennem ateşi göklere dolsun .
Savrulsun enkazı havaya yerin
Çığlıkları çıksın göke mahşerin .
Çıksa da göklere bin bir vâveylâ
Yıksa da âlemi binlerce belâ ,
Dileğime benim âlem uymuyor
Ettiğim feryadı Allah duymuyor .

Ağlayın gözlerim ağlayın gam'a
O tarihe göçtü bin ihtişamla.,
Ah! Atam ah! Atam no'ldu gülenler?
Sarmış vücudunu şimdi kefen'er;
Nasıl duysam, nasıl görsem bu halı?
Öldür beni Allah alma Kemali.
Kim olmaz ki onun sevgisine yar
Kalbimiz olacak Ataya mezar.
Meğer ah onun da toprakmış yeri;
Hiç açılmıyacak mavi gözleri.
Ağlayın gözlerim ağlayın gamla,
O tarihe göçtü bin ihtişamla.

Ne yüksek tecelli

M. ATAŞ

Büyük Şefimiz Atatürk; 19 Mayıs 1919 da Samsuna çıktıktan sonara başlayan millî mücadele hareketi; büyük harpten en kötü şartlarla kurtulmuş ve sultanların ihmallerile harabeye dönmüş bir vatanın istiklâline kavuşturulmasını ilk hedef ittihaz etmişti. Bu hareketin ne demek olduğunu o günleri yaşayanlar ve o günleri bilenler pek iki takdir ederler. Bütün bir husumet dünyasına karşı ayaklanmış olan Türk milleti başında Mustafa Kemal gibi müthiş bir millî enerjinin işba hâline getirmiş olduğu deha olduğu halde; içte ve dışta en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün bir düşman kütlesine meydan okuyordu. Elindeki topu, tüfeği dahi alınmış bir milletin istiklâl aşkı uğrunda nasıl ayaklandığını; zaman zaman süngü bulamayınca yumrukla döğüştüğü zamanlar olduğunu hatırlamak bile büyük mücadelenin ne kadar müşkül şartlar altında başarıldığını anlatmağa kâfidir.

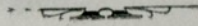
O günlerde Mustafa Ke-

mali (asî ve bağî) şeklinde tavsif edenler yalnız İstanbuldaki ismi var cismi yok saltanat idaresi değil, bütün itilâf devletleri idi.

Ne yüksek bir tecellidir ki: Mustafa Kemale o gün asî nazarile bakanlar, mücadeleden sonra, Türk milletinin bu aziz başın idaresinde çok büyük harikalar yarattığını görünce onun asî değil hakikî bir dâhi olduğuna ve milletini muhakkak bir ölümden kurtardığına inanmışlardır.

Ve yine, ne yüksek bir tecellidir ki: Bütün o devletlerin en mümtaz mümessilleri, hattâ askerleri, bugün büyük insanın ve asırların ender yetiştirdiği dehanın cenaze merasiminde bulunmak suretile; on dokuz yıl önceki telâkkileri ile 19 yıl sonraki telâkkileri arasında ne derin bir fark olduğunu bizzat kendileri tebarüz ettirmiş bulunuyorlar..

Bu da; büyük ve ebedî Şefini kaybeden Türk milleti için bir teselli menbaıdır.

Bütün millet onun manevî huzurunda

M. ATAŞ

Dün, bütün Türk milleti, aziz ve ebedî Şefinin manevî huzuru ile baş başa idi. O büyük ve mübarek ölüye Ankarada yapılan emsâlsiz cenaze merasimi, memleketin her köşesinde radyolardan adım adım takip edildi. Takip edildi değil, millet bizzat bu merasimin içinde bulunuyor gibi o heyecan dolu ıstıraplı sahneleri aynen yaşadı. En büyüğünden en küçüğüne kadar bütün Türk milletinin kalbi çok derinden sızladı. Çünkü: Türkü en büyük evlâdı artık Ankarada ebedî medfenine konuluyordu.

Dün, Ankarada yapılan cenaze merasiminin haşmetini tasvire hiç bir kalemin kudreti kâfi gelmeyecektir. Çünkü: dünya kuruldu kurulalı böyle bir tören görülmemiş dense yeri olduğunda herkes müttefiktir. Dün, o büyük başın arkasından bütün bir millet tek bir insan gibi yürüyor; yürüyor değil âdeta sel hâlinde akıyordu. Bütün dünya mümessillerini bir ihtiram hâlesi şeklinde etrafına toplayan

büyük deha, eğer tabiat kanunları imkân vermiş bulunsaydı da, kendisine ebedî bir hayat bahşettiği milletinin dünkü tüyler ürpertici huşu ve haşmetini ve dünya mümessillerinin bu manzarasını bir dakikacık görmüş olsaydı...

Dün, şehrimizdeki törenin sonunda yapılan ihtiram geçişi de, Bursa şehrinin kurulduğu günden beri görmediği muazzam bir tablo idi.

On binlerce Bursalı; Atatürkün abidesi önünden ona son defa içinden kopan minnet ve şükran dolu saygısını sunarak geçiyordu. Bu geçiş ne dağlardan inen sellere, ne de yatağına sığmayan nehire benziyordu. Bu; bam başka bir şey, tarif çerçevesine girmeyen ve akıllara durgunluk veren çok ilâhî bir hareketti. Sanki, toprak yarılmış, içinden on binler fışkırıyor, fışkırıyor.. Ardı kesilmeyen bu mahşerî kalabalık; onun önünden adeta yere basmadan geçiyordu..

Atatürk sevgisinin ve Atatürkün inkılâbının gönüllerde nasıl bir yer almış ve ne derin bir kök salmış olduğunu sadece bu geçiş bile en geniş manasile anlatmağa kâfi geliyordu.

Ulu Atam için

K. YURDAL

Ata öldü denince titreyerek o günü;
Yekpare bir siyah tül sardı yurdun üstünü.

Gelecekmiş meğer o aman tanımaz ecel
Çünkü ay matem tuttu daha bir gece evvel.

Nasıl sundun ey tanrım ona ecel tasını?
Çok mu gördün bu masum millete Atasını?

Atamız bir güneşti, dünya ona âşıktı,
Ölüm maşuka değil âşığına lâyıktı.

Hıçkırık boğdu bütün acıdan kalbimizi;
Atam, Atam sen neye yetim bıraktın bizi?

Kanayan yüreğimi şimdi kime bağlatam?
Sızlıyor yaralarım, nasıl ağlamam Atam?..

Yurdun coşup çağlarken, ben de çağlamaz mıyım;
Cihan böyle ağlarken ben de ağlamaz mıyım?

Sen ölmedin ey Atam arşından bakıyorsun;
Kudretinden bizlere meşale yakıyorsun!

Şu ebedî uykundan uyan uyan kalk Atam,
Senin için ağlıyor milyonlarca halk Atam..

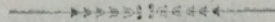
Yumuşak toprağını dinmeyen bu yaşlarla,
Islatacağız Atam bütün vatandaşlarla.

Adın silinmeyecek nesillerin kalbinden,
Kâbemizdir ey Atam mukaddes millî türben.

Aşladığın ülküler kalbimizde kazılı,
Cevherli sözlerinden sahifeler yazılı.

Bir nurdun, içtik seni karıştın kanımıza,
İlâhî varlığınla girdin imanımıza.

Tarih bile görmedi sen kadar büyük adam;
Ebedî makberinde uyu ey Ulu Atam!.

Atam için

Orhaneli merkez öğretmeni
SELMA

Bir kasırga yağmuru, tufanlar, zelzeleler,
İnilti, göz yaşları, boğuk hıçkırıklarla;
Nasıl inledi gökler, nasıl yandı gönüller?
Denizler dalgalandı, sarsıldı çığlıklarla.

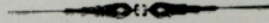
Ona cihan ağladı, cihan döktü gözyaşı
Kana büründü gözler, keder taştı gönülden;
Ulu bir hayat çoktü, onun ilk defa başı
Zalim ecele karşı eğildi, nasıl birden?

Yalnız gökte mi doğar yıldızlar, ay ve güneş
Üstünde toprakların ebedî midir hayat?
Ziyasız kalsa dünya, ateşsiz olsa güneş;
Olsun bu varlıkları, yerden alır kâinat.

Tanrım! neden kıskandın, neden kıskandın onun
Ufuklar kadar mavi gözlerinden aksini
Zafer çelenklerinin bu irfan ordusunun
Semaya haykırırken, öksüz kalan sesini.

Esen rüzgârlar dinsin, yıldızlar parlamasın,
Kirpiklerimizde yaş dinmesin varsın aksın
İçin için tutuşsun, kalbimiz senin için
Zehirinle kâinat can verse senin için

Yıllar kara bağlasa, kara bağlasa yıllar
Işıksız kalsa günler, geceler zindan olsa...
Lâkin zerredir bunlar matemimizden Atam!
Issız kalan bu yurtta sensiz öksüzüz Atam.

Köylünün yası

A. C. AKDEMİR

Yalvardım ecele seni almasın
Can, ciger lâzımsa işte ben varım,
Sürümüz Atasız, öksüz kalmasın
Atam sen gidersen ben ne yaparım ?

Irmağa dedim ki sen akma artık
Çağlayan lâzımsa işte gözlerim ;
Kavalımla başbaşa verip ağladık
Atam gitme, Atam, seni özlerim.

Kerem, Aslı için ağlamıs, yanmış
Benim hasretimi söndürmez ateş ;
Mecnun deli imiş, Ferhat yalanmış ;
Yandığım aşk değil, sönen bir güneş,

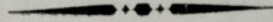
Güneşe söyleyin bugün doğmasın
Karalar bağladı benim sabahım ,
Gecesi biter mi bu büyük yasın ,
Sen de acımadın bize , Allahım !

Şahlara kul iken olduk efendi ,
O bizi yüceltti göç etti kendi ,
Millet ona o millete güvendi
Ben onun yolundan nasıl sapayım ?

Toprağa yalvardım : alma Atamı
Gönülde yaşayan yerde yatar mı?
Et, kemik lâzımsa işte ben varım ,
Atamı alırsan ben ne yaparım ?

Atam

Orhaneli merkez öğretmeni
SELMA

Ne bir güneştin, ne şimşek, yıldırımdın;
Sen bunların hepsiydin, ebedî bir varlıktın.
Ufuk mavi rengini gözlerinden çalmıştı.
Yıldırımlar, şimşekler hep senden hız almıştı.

*

Güneş batar, gün biter, yıldızlar göğü sarar
Gözlerimiz ufukta gözlerinden renk arar.
Karanlık yılımıza doğan güneş olurdun;
Aydınlıklar kaynağı kızıl ateş olurdun.

*

Dile gelsin söylesin, Dumlupınar, Çankaya
Kıp kızıl sularile Kızılırmak, Sakarya

Senin adını ansın, çağlasın dalgaları;
Adın gökleri sarsın, aşsın okyanosları

Atam yırt karanlığı, güneşten gözlerinle;
Ecele boyun eğme, tunçtan bileklerinle;
Parçala o varlığı, kaldır dünya yüzünden;
Öksüz kalplerin yaşı belki diner gözünden.

Cihan sana ağlıyor

Bursa Soğanlı köyü halkından
VEYSEL METE

Gözlerimiz ufukta hayalini arıyor,
Bulamadık, gönlümüz hasretinle yanıyor;
Şimdi, seni saklayan bizlerden utanıyor,

Uulusun baştan başa hep karalar bağlıyor.
Ah, kaybettik diyerek, sana cihan ağlıyor;

Senin bize varlığın, dünyalara bedeldi;
Sen baştayken bu millet, tıpkı bir coşkun seldi;
Bu vatan baştan başa hep seninle yüceldi.

Ulusun baştan başa hep karalar bağlıyor,
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağlıyor.

Kim derdiki elleri kelepçeli bir millet,
Saçacak bu acuna parlak bir medeniyet,
İşte onu sen yaptın dünya ediyor hayret.

Ulusun baştan başa hep karalar bağlıyor,
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağlıyor.

Harpte ejder olurdun, sulhte ise bir melek,
Hatip idin kürsüde dinlerdik titreyerek.
Fenalıktan korurdun bize kanat gererek.

Ulusun baştan başa hep karalar bağlıyor,
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağlıyor.

Biz çizdiğin izlerden dinlenmeden giderdik,
Senin rehberleğinle cehaleti giderdik;
Bir güçlük karşısında Atamız var ya derdik.

Ulusun baştan başa hep karalar bağlıyor.
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağlıyor.

Bizi öksüz bıraktın yaşımız on beş iken,
Birden nasıl kayboldun, yeni doğan güneşken ?
Zulme karşı koymuştuk, bize sen başbuğ iken.

Ulusun baştan başa hep karalar bağlıyor,
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağlıyor,

Merhametsiz tabiat bozmıyor kanununu,
Bunu gören öksüzler büküyorlar boynunu,
Ant içiyor tutmağa gençlik senin yolunu,

Ulusun baştan başa hep karalar bağlıyor,
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağlıyor.

Atam seni sıkmasın karanlık ebediyet,
Çünkü oğullarının, elinden tuttu İsmet,
O, Türke kanat gerdi, korkmaz artık bu millet.

Ulusun baştan başa hep karalar bağladı,
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağladı.

İnönünde düşmana nasıl karşı durduysa,
Nasıl Lozanda arslan sesini duyurduysa;
Gene öyle kudretle söz verdi bu ulusa.

Ulusun baştan başa hap karalar bağladı,
Ah kaybettik diyerek sana cihan ağladı.

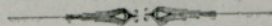
Arzu

> Atamı bulmak için,
> Ona kavuşmak için.
>
> NEVZAT TEKAY

Gitti artık, ufkumun, parlayan nuru gitti . .
Gitti artık, ömrümün sonsuz gururu gitti . .
Gitti artık, şafağım, fecrim ve tanım gitti . .
Gitti artık, kalbimde dolaşen kanım gitti . .

Gitti ölmez adımın, eşsiz zaferi eyvah !
Gitti artık, istemem bundan sonra ben sabah . .

Bülbüller şakımasın, güller konca vermesin,
Güneş doğu ufkundan yüzünü göstermesin,
Gece yoldaşım olup, arttırsın kederimi,
Ben de bir gün hayata yumayım gözlerimi,
Bu gidişin yelile inleyip için için
Atamı bulmak için, Ona kavuşmak için.

Perçinlenmiş bir ateş

CEVDET GÖNÜL

Söndü eşsiz bir güneş ; yıkıldı eşsiz cihan .
Göçtü , koca bir tarih , öldü ölmeyen İnsan ! .

Bir milletin bağrına; Samsundan doğdu güneş;
Alev alev yandı da, kalplerde oldu ateş !.

On beş yıldır göz yaşı nedir bilmeyen Türklük,
Kan ağlıyor yürekten , gönülden, hey Atatürk!.

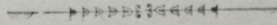
Türkün atasıydın sen, babasıydın milletin ;
Tanrı çok gördü bize; oldun ebediyetin.

En hınçlı isyanlarla; nasıl bağırmayalım?
Yürekler yandı Atam!, nasıl haykırmayalım?!,

Söner mi böyle güneş?. Yıkılır mı bir cihan?.
Göçer mi koca tarih?. Ölür mü Büyük İnsan?!.

Hayır, asla sönmez; Samsnndan doğan güneş;
Çünkü Türk Atasına; perçinlenmiş bir ateş!

Ebediyet demektir tarihten eski Türklük.
Ebediyet demektir; Büyük İnsan Atatürk..

Atama

Bursa Erkek Lisesi sınıf 10
996 ADİL TEKFİDAN

Hey koca Türk milleti!; bak bugün öldü Atan ;
Odur senin inkılâp tarihini yaratan ;
Bizle birlikte sen de, kanlı yaş dök ey vatan ,
Onun nurudur seni bu derece parlatan.

Ağla; ey millet ağla; ağlayacak günündür,
Bu günkü saadeti sana veren dünündür ;
Atatürkün ülküsü şimdi senin ülkündür,
Öğün ey millet öğün, Yüce Ata, Türkündür.

Ağlasın şu gözlerim, içinden zehir aksın,
Senin için ağlamak zevkini dünya tatsın ;
Madem ki sen öldün, bu güneş de artık batsın ;
Karartsın şu gökleri, mateme matem katsın.

Hıçkırıklar geliyor vatanın her yerinden,
Ah!... Ölümünle her Türk, yaralandı derinden;
Ağlasın gözler tâki mahrum kalsın ferinden,
Milletim öksüz kaldı bir kahraman erinden.

Ey vatan; üzerinde, bil ki battı bir güneş,
Batarken rejimini bıraktı bize bir eş;
Ey Tanrım;... Yalvarırım sana gözlerimi deş,
Boşansın içinden yaş, kalbimden kızgın ateş.

Ey Ata!... Sendin bizi güneş olup parlatan,
O eşsiz hatırandır yürekleri dağlatan;
Şimdi de ölümündür, tâ yürekten ağlatan,
Ah!... Fani yapmasaydı, keşki seni yaratan.

Bıraktın bize miras tam altı demirden kol,
Gittiğimiz onların gösterdiği nurlu yol,
Ey Ulu Atam, artık sen şu göklerde nur ol,
Damla damla akarak ölgün içimize dol.

Seni yaşatmak mümkün olsaydı yalnız bir an,
Feda olurdu sana, muhakkak binlerce can;
Korlaşan Türk kalpleri; bu ateşle kavrul, yan;
Senin de toprakların ağlasın gamlı vatan.

Kara gün

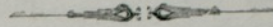
Ankara : 21-11-938
SALÂHATTİN KARAKAYAN

Gözümün nuru mu söndü, nedir yarap bu zulmet?
Bu zulmet ne, gün mü söndü, ay mı çarptı güneşe?
Başlar önde, gözler yaşlı, bu ne korkunç sükûnet?
Yoksa güneş parçalandı, yandım mı bir ateşe?
Bu nasıl gün, bu ne gamlı, bu ne ölgün tabiat?

Şanlı bayrak, söyle bana, nedir derdin, kederin?
O da gamlı, o da ölgün, onun da başı.... heyhat!..
Bu nasıl gün, bu ne korkunç, bu sükûnet ne derin?
Al bayrağım söyle.. Sakın.. Hayır onu demedim...
Seni böyle ölgün, gamlı hiç bir zaman görmedim.
Bin bir düşman sana çattı , yine başın eğmedin.
O çağlayan al yelenle dizlerini döğmedin !.

Noldu sana? Çok derin bu, çok yakıcı bu keder..
Seni ancak bir gam böyle ağlatır, mahzun eder..
Yoksa sakın bu "Kara gün„ bu acı gün geldi mi?
Yoksa bu gam bizim, sanin kalbimizi deldi mi?
Duymuyorum canlı mıyım, yaşar mıyım, ölü mü?
Eğer o gün geldi ise istiyorum ölümü..

Hakkın artık, hakkındır ah, ey insafsız tabiat,
"O„ nu aldın, "O„ na kıydın, bizi de al, sonra bat!..

Bay Sadık Tahsinin hitabesi

Aziz yurdumun bedbaht çocukları,

Yasla, ıztırapla dolu bana çevrilmiş gözleriniz neden bu kadar manalı? Iztırabın, acın ne? Neyini kaybettin? Evlâdını mı? Ölen anan mıdır, baban mı?

Kaybolan bunlardan daha aziz hangi varlıktır ki, 10 teşrin denen bedbaht bir ayın bedbaht bir saatinden beri sana göz yaşı döktürüyor.

Ey mukaddes vatanın aziz çocukları,

Ben sizi senelerce evvel bir 11 eylül sabahı bu meydanlarda düşman süngülerinin harap ettiği, insan kemiklerinin ehramlar kurduğu bu aziz vatan köşesinde yine ağlar görmüştüm.

O vakit, göz yaşlarını ara sıra mağrur bir sevinç kesiyor ve ellerini birbirine vurarak, altın saçlı bir başın hayali önünde kurtulan bir esir gibi yaşa diye bağırıyordum.

Sana ne oldu? Gözlerin neden yanıyor, kalbin niçin

burkuluyor, şu dakika muhayyeleni gerilere doğru neden olanca hızı ile koşturuyorsun?

Anayurdunun en karanlık bir gününde Karadenizin hırçın bir sahilinde bir kurtuluş fecri doğmuştu? Onu mu hatırladın?

Musaları Tûrda, İsaları Havarilerinin içinde kıskandıran bir uruçla - Erzurum yaylalarında, sonra Sivas tepelerinde (Milletim ben buradayım) diyen ilâhi sesimi işitmez oldun?

O, Ankaranın yalçın tepelerinden Sakarya sularını ürperterek geçti.

O, Dumlupınar, İnönü meydanlarında ordulara bir hitabı izzet oldu.

O, Akdeniz kıyılarında düşmanı bir fırtına bir kasırga gibi boğdu.

O, kanatlandı, yaralı ana vatanı bir meltem rüzgârı gibi sardı, dolaştı.

Hafaları delen berrak maî gözlerin, güneşleri kıskandıran muhteşem başın toprak üstünde yaşayanlardan değil, tarihler içinden bir millet yaratan aziz Atam Bu sensin.

Şimdi anlıyorum ey aziz millet. Kederin, ıztırabın, acın, ne kadar onulmazmış.

Tarihin yazmadığı, beşer dünyasının görmediği ve benzerini asırlarca da görmeyeceği eşsiz bir gaybın var.

Senelerce evvel O Mustafa Kemalken de bu Millet şöyle bağırmıştı. Ben şimdi şu dakika o sesi duyuyorum.

O ses diyorki:

Ben Mustafa Kemal, etten ve kemikten ibaret fani insan... Bu her yaşayan için mukaddes akibete gidecektir. Fakat asıl yaşayan ve yaşayacak olan biz Mustafa Kemâl... Yani bütün Türk Milleti...)

Onu işit, ve ta canevinde duy... Ey asırlarca hayatiyet kudretini öldü dendiği anda bile kaybetmemiş büyük milletim.

Uğrunda günlerdir göz yaşı yerine kan ağladığın büyük Atan ölmedi.

O mukaddes bir alevdi bütün kalpleri sardı, mihrabını kurdu, Atatürk dini oldu.

Yanan o alev bir vatandır. İsmi Atatürk.. (Ölmez bu vatan, farzımahal ölse de hattâ' çekmez kürenin sırtı bu tabutu cesimi.)

ATA

CELÂL SITKI GÜRLER

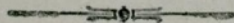
Ata demek tan demek,
Bütün bir vatan demek.
Yaslı günlerimizde
Bizi avutan demek.
O köhne saltanatı
Devirip atan demek,
Yurda gelen düşmanı
Tutup fırlatan demek.
Yokluktan bir milleti
Birden yaratan demek.

★

Saltanat yutan demek,
Yurdu kurutan demek;
Saltanat bu ülkeyi
Düşmana satan demek,
Ölmez Türk milletini
Her an aldatan demek..

★

Ata demek tan demek
Yürekte yatan demek;
Yaptığı devrimlerle
Yurdu yaşatan demek.
Her yaşta olanları
Yurda bağlatan demek,
Bütün Türk milletini
Yasla ağlatan demek.
Canımızda yaşayıp
Nabızda atan demek;
Ülkümüzün uğruna
Canını katan demek;
O bu dünya ufkunda
Haşmetle batan demek;
Ah Atamız ölse de
O ölmez vatan demek.

Bay Sami Argüdenin hitabesi

En büyüğümüz ve bütün insanlığın en büyüğü olan Atamızı bugün ebediyetin kucağına bırakıyoruz.

Günlerce ağladık ve ağlıyoruz. Teselli ve taziyet kabul etmeyen bu büyük kederin, sonu gelmeyen bu kalp ağrısının bugün en zehirli günündeyiz. Atatürk öldü. O gündenberi bu mukaddes cesedin hayalini kucağımızda, derdimize bir çare arar gibi şaşkın şaşkın taşıdık. Başı kalbimize yaslanmış, semalar kadar güzel ve derin bakışlı gözlerini kapamış Atamızı her fanî gibi bugün ebedî istirahatgâhına yerleştiriyoruz. Ağlayınız. Kalbimizi burkan bu sızıyı, boğazlarımızda düğümlenen bu acıyı aziz ve temiz göz yaşlarımızdan hıçkırıklarımızdan başka hiç bir şey anlatamaz. Bugüne kadar bütün insanlık matbuatile beraber yazıp söylediklerimiz bu facia önünde bizi ve bizim içimizi aksettirmekten ne uzak. Ağlayınız. Türkün asıl kanile yuğrulan şimdi de Atamızın mukaddes cesedini sinesine çeken bu topraklar

kanlı sıcak göz yaşlarımızla yıkansın ve böylece o daha mukaddes ve aziz olsun.

Kardeşlerim.

Tabiatın bu zalim ve hazin işkencesile karşılaşmamak için biz elimizden gelen her şeyi, her türlü itinayı yaptık. Tababet dünyasının en son çarelerine başvurduk. Eğer imkânı olsaydı (ben çok sağlamım benim karaciğerimi Atatürke koyunuz) diyen Türk neferi gibi hepimiz bu canımızdan vazgeçmeğe ve ona can vermeğe hazırdık.

Arkadaşlar, her gün daha bariz bir şekilde refaha ve saadete giden bu yurt üstünde 15 sene çok rahat yaşadık. İşlerimizin başında itidâl ve sükûnla çalışmak ve muvaffak olmak imkânlarını bulduk. Yorulup yatağımıza girerken zihnimizi bulandıran bir çok işleri (Atatürk bunu da halleder. Bu da iyi olacaktır) diye teselli bulduğumuz anlarda biliyorsunuz ki Ata daima ayakta, uyanık ve daima işbaşında idi. Ne için? Bütün bunlar bizim için, bizim şerefimiz, namusumuz saadet ve istikbalimiz içindi.

O bizim için öldü. Historik ve pre historik bütün devirlerde bütün dünyada yaşayan insanların tamamile üstünde bulunan Atatürkün ölümü böyle olacaktı, ve böyle oldu. O bu halile bize ilk ve son nasihatini filen göstermiş ve her ödevimizin başında bu güzel yurt için şahsî varlığımızı göstermeden ölünceye kadar çalışmaya mecbur olduğumuzu öğreten son büyük dersini de vermişti. Bu dersin fazlasile gençliğe ait olan kısmını Atatürkün nutkundan aynen okuyorum.

Ey Türk gençliği, birinci vazifen Türk istiklâlini, Türk cümhuriyetini ilelebet muhafaza etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbâlinin yegâne temeli budur. Bu temel senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden, mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, bedhahların olacaktır. Bir gnn, İstiklâl ve Cümhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin, bu imkân ve şerait çok namüsait bir mahi-

yette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cümhuriyetine kastedecek düşmanlar bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleket dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hiyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerin müstevlilerin siyasî emellerile tevhit edebilirler. Millet fakrü zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı. İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen, Türk istiklâl ve Cümhuriyetini kurtarmaktır. Mühtaç olduğun kudret, damarlarındaki asîl kanda mevcuttur.

Arkadaşlar; bu ölmeyen Atanın ulu sesidir. Atatürkü ve ölüm. Yanyana gelmesini hiç istemediğimiz ve düşünmediğimiz bu iki kuvveti yine hepimizden evvel yine Atatürk tahlil etmiş ve demiştir ki, (Benim naçiz vücudumu birgün elbette toprak alacaktır. Fakat Türkiye Cümhuriyeti ilelebet payidar olacaktır.) Evet yurttaşlarım; Ölüm filhakika Atatürkün mukaddes kalıbını aramızdan ayırmıştır. Fakat bir kudret kaynağı olan ebedî Atatürk her zamanki gibi ayrı ayrı içimizde ve benliğimizde bütün kuvvetile yaşıyor: O ölmemiştir. Çünkü kudret fena bulmaz.

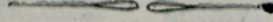
İşte onun içindir ki, bundan sonraki hamle ve mesaimiz daha çok verimli olacak ve Türkiye Cümhuriyeti omuzlarımızın üstünde ilelebet payidar olacaktır. Ona ve yurda bağlılık borcu budur. İşte bizim en büyük tesellimiz bu iman ve bu kudretle İsmet İnönü gibi 18 milyon Türkün sevgisini taşıyan bir Cümhurreisinin etrafında ayni his, ayni heyecan ve ayni hassasiyetle toplanmış bulunmaktır.

Bundan sonraki işimiz acı ve ıztiraplarımızı kalbimizin bir köşesine gömerek iş başında her zamankinden daha çok ciddî daha ener-

jik daha hummalı hamlelerle çalışmak ve Cümhuriyetin 16 ıncı senesinde bu anıt önünde vereceğimiz hesabın her seneninkinden daha üstün olmasına dikkat etmektir.

Aziz yurttaşlarım;

Türk milletini az zamanda büyük bir medeniyet seviyesine yükseltmiş, Türk milletine en kısa yoldan temiz cemiyet hayatını, feyizli terakki yollarını açmış olan inkılâplar, kalp ve vicdanımızın en aziz varlıklarıdır. Bu rejim ve inkılâplara daima sadık kalacağımıza bir defa daha burada ant içelim.

Bâsü bâdelmevt

NİZAMİ NEFESLİ ARMAĞAN

Gönlümüzün gündüzü bu dem.. bu dem karadır,
Bağrımızın başı da parça parça yaradır.
Yaş değil o zehirdir gözlerimizden akan,
Şimdi alev kesildi damarlarımızda kan.

Bir matem kasırgası eziyor içimizi
Türbe yaptık biz ona saygı ve sevgimizi.
Ne çıkar Atam, ölüm toprak etse cismini,
Asırlar asırlara devredecek ismini.

Artık dünya kaybetti büyüklük güneşini,
Bu ihtiyar Yer ve Gök görmemiştir eşini.
Atam gelmiş gelecek yücelerden yücedir,
Onun ismi olmayan her büyüklük cücedir.

Sen ölmedin Atatürk, kalbi durdu (Zaman) ın
(Bakî) dir Türk milleti (Bakî) dir armaganı.
Ölüp de yaşayanlar ona gıpta ederler,
İşte buna hakikî (Bâsü bâdelmevt) derler.

Dört yaşındaki..

SAĞDIÇ

Herkes onunla meşgul. Gözler ona ağlıyor, gönüller ona bağlı, diller onu söylüyor, dimağlar onu düşünüyor. Küçük, büyük, genç, ihtiyar herkes Atasının matemile dolu.

Millet heyecanının, millet teessürünün, millet kalbinin kim bilir günde kaç milyon tezahürü oluyor? Bunları bilmek ve bildirmek, hepsini aziz ölünün aziz hatıraları diye saklamak ne güzel bir millî teessür tarihi teşkil ederdi. Yazık ki hepimiz ayni derin teessürün içindeyiz, etrafımızla çokluk meşgul olamıyoruz.

Dün dört yaşında bir çocuk gördük. Cümhuriyet alanından geçerken, birden bire annesinin avucu içinde bulunan mini mini elini çekti; avuçlarını çırparak, büyük bir sevinçle hoplayarak haykırdı :

— Anne, anne; o ölmemiş bak yaşıyor !.

Bu masum sevinçle yerinde duramayan dört yaşındaki Türk, küçük parmağı ile Atatürkün at üstündeki heykelini gösteriyordu. Onu yaşıyor görmenin bu sevincini, imkânı yok size tarif edemem.

Genç ana, yavrusunun elini tekrar tuttu; teessürden titreyen bir sesle :

— Yaşıyor ya, dedi her zaman yaşayacak.. Ve göksünü göstererek ilâve etti :

— Hem orada, hem de burada !.

Atama

Bursa: CELÂL SITKI GÜRLER

Cephelerde bir erdin,
Kendini yurda verdin;
Göksünü türklük için
Sınırlarda sen gerdin.

Güven olan bir baştın,
Aşılmaz dağlar aştın.
Yurt için, ulns için
Kahramanca savaştın.

Karlar içinde yattın,
Yurttan düşmanı atın.
Atam, yokluk içinde
Hür bir millet yarattın,

Kış içinde bahardın,
Atam nasıl sarardın?
Amansız kara ölüm;
Nasıl Atamı sardın?

Devrimlerde nur oldun,
Türklüğe uğur oldun;
Bu milletin kalbinde,
Okşanan gurur oldun.

Şeref Ata, şan Ata,
Ata kahraman Ata,
Ölmez eserlerinle
Kalplere yaslan Ata.

Güz ağla, bahar ağla;
Doymadınsa var ağla;
Bu dert tüketti bizi
Ağla bahtiyar ağla.

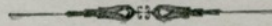
Bu yas çok koydu bize,
İşledi içimize,
Genç, ihtiyar her gün bak:
Ağlaşıyor diz dize..

Başların tacı Ata,
Bize sen acı Ata;

Senin yüksek ruhuna,
Millet duacı Ata.

Ata imanda yaşar;
Damarda, kanda yaşar;
Bu Atalar Atası,
Gönülde, canda yaşar..

Gönüllerde otağ ol,
Geçit vermez bir dağ ol,
Ey yaslı Türk milleti:
Atan öldü, sen sağol.

Müziksiz Türkiye..

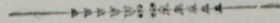
SAĞDIÇ

Atatürkün hastalığı günlerinde düğünler geri bırakılmıştı. Daha evvelce davetiyeler gönderildiği halde hastalık sözü çıkar çıkmaz, yeni tezkerelerle mazeret beyan edenlerden dört beş tanesini şahsan tanıyorum. O hasta iken, hayatlarının en güzel, en mürüvetli günlerini kutlamaktan çekinen bu çiftler arasında zabitler, münevverler ve halk çocukları vardı. Denilebilir ki Türkiyede iki aydır çalgılı, eğlenceli, danslı düğün yapılmadı ve bir hafta var ki memleketin hiç bir köşesinde bir tek müzik notası işitilmiyor. Radyolarını gece yarılarına kadar işleten en tiryaki meraklılar bile, makinelerinin düğmelerini Ankara istasyonunun üzerinde tesbit ettiler. Yabancı birkaç istasyondan bir kaç kelimelik Türkçe haber neşriyatı dinlemek isteyenlerin parmaklarına dikkat ediniz; düğmeyi bu parmaklarla değil, sanki kalplerinin heyecanile çeviriyorlar ve kazara, ara istasyonların birisinden tek nağme sızsa, büyük bir günah işle-

miş gibi korku ve dehşet içinde kalıyorlar. Bir tek müzik notasının bile, matemimize karışmasını istemiyoruz. Yarım saniyelik bir neşe sesine tahammülümüz yok. Radyoların üstündeki örtüler, hiç kalkmıyor.

Radyo artık bizim için musiki ve eğlence vasıtası değildir. Ondan yalnız (O) na ait haberler, milletimin ve gençliğin heyecanlarını söyleyen sözler bekliyoruz.

Bütün dünyaya sorabiliriz: Hangi millet bu derece fikir, his, gönül ve el birliği ile büyük bir matem yaşatabilmiştir?.

Atam

İkinci ortaokul
TALAT

Günlerdenbi bizimle beraber ve bütün dünya milletlerini yeise boğan acı, gözlerimizi maziye doğru çeviriyor.

Atatürk,

Sen gözlerini, bu daridünyadan ebediyete doğru kapadın. Fakat, bugün arkanda 17 milyon Türkü babasız bıraktın.

Elbet sen de bütün insanlar gibi ergeç ölecektin amma, sende insanlıktan başka ; müstesna bir fazilet , ilâhi bir kuvvet ve bir cazibe vardı.

Ey bütün canlarını Türklük uğrunda feda eden aziz şehitler,

Yoksa onu yanınıza arkadaş olarak mı aldınız?

Ey yüce Türk,

Bil ki senin arkandan bir millet değil, koca bir cihan ağlıyor.

Atatürk,

Ne mutlu sana ki öyle bir devlet bıraktın. Eşi görülmemiş öyle bir ordu bıraktın ki: Hiç bir düşmandan gözü yılmaz. Öyle bir gençlik

bıraktın ki: İşte bizler gibi sana her zaman ağlayacak, çizmiş olduğun programda yürüyeck, icabında canını bile feda edecek.

Ey Türk milletinin büyük Atası,

Mücevhdrle ve madenlerle dolu olan bu mübarek toprakları harabeye çeviren zalim, zebun ve müstebit ellerden kurtarıp, içinde ve dışında inleyen Türk milletini, Gülistana çevirdiğin vatanımızda hür yaşatmağa sebep oldun.

Ey büyük Atamız,

Sen öldün. Arkanda bıraktığın Türklük yaşadıkça sen ölmeyeceksin.

Teessür fıkralarımız

SAĞDIÇ

Atatürkün ölümü, bir zelzele gibi, her tarafta birden duyuldu, umumî bir sarsıntı yaptı. Ona gönüllerinin var kuvvetile bağlı olanlar, kendi elemlerile yandıkları için, bu sarsıntının küçük büyük vatandaş yüreklerindeki çöküntülerine pek dikkat edemediler. Böyle olmakla beraber, zelzeleyi kaydeden aletin işaretleri halinde, bazı müşahedeler oldu. Millet bağlılığının bu riyasız ve gösterişsiz örnekleri dillerde dolaştı. Filân kadın teessürünü şöyle ifade etmiş, falan çocuk şöyle yapmış denildi.

O günlerin konuşmaları arasında, duygularımıza başka bir çeşni veren bu fıkraları, dağınık ve ömürsüz çiçekler gibi solup pörsümeğe terkedemeyiz. Bunlar küçük, fakat mahiyetçe, manaca büyük ve değerli hatıralardır. Meselâ, bana bir çocuktan bahsettiler. Ölüm haberinin yayıldığı gün, üç küçük talebe, yolda hem yürüyo, hem de konuşuyorlarmış. Sağ baştaki :

— Atamız öldükten sonra ben de yaşamak istemem !

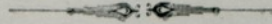
demiş Sol baştaki çocuk ise:

— Benim derdim daha büyük, demiş, benim sahici babam öldü!.

Bu sözden büyük Atasına saygısızlık manası çıkaran ve Ona bir öz babanın bile tercih edilmesini suç sayan sağ baştaki küçük, ok gibi fırlayıp, sol baştaki çocuğa bir tokat yapıştırmış:

— Bir daha söyle bakayım, diye haykırmış, senin derdin daha mı büyük?.

Buna benzer nice hadisecikler oldu. Hele mekteplerde, küçüklerin teessür anlarında kim bilir ne sahneler geçmiştir?. Bunları unutkanlığın yelinde savurmak günahtır. Millî teessür ve heyecanın bu güzel ve manalı eserlerini toplayıp neşretmek, tarihe karşı da borcumuzdur. Öğretmenlerimizle bu kabil hadiselere şahit olanlarımızdan rica ederiz. Ehemmiyetsiz gibi de görseler, bu fıkra ve hatıraları toplasınlar, ziyan olmaktan kurtarsınlar..

Atatürk Gençliği

Kız Lisesi
FİKRET YÜCER

Bugün, adımlarımızı, buraya sevkeden acı, öyle sonsuz, öyle büyük ki, yanan kalbimizin, matemle örtülen günlerimizin yanında, söyleyeceğin bir kaç klime, çok âciz, zavallı kalacaktır.

Fakat feveran eden ruhumuz, yaşla ıslanan gözlerimizin bakışları, bu acının büyüklüğünü, içimizde açtığı derinliği ispat etmiyor mu?

Ey Atam!...

Çanakkalenin Conkbayırında, kalbini parçalayamayan ecel, nasıl oldu da, seni, on yedi milyon evlâdının elinden aldı?

Çırpınışlarımız, sel gibi akan göz yaşlarımız niçin ona set çekemedi ve durduramadı?..

Mukadderatın akışını bile, başka, bambaşka bir mecraya çeviren sen, toprak mı olacaksın?

Kaca Namık Kemal bile, ruhunun bütün çırpınış ve bedbinliğile:

«Vatanın bağrına düşman
dayadı hançerini;

Yok imiş kurtaracak bahtı kara maderini» mısralarını haykırmıştı..

Hayır, Dumlupınar sırtlarından gök gürlemesini andıran:

« Ordular, ilk hedefiniz Akdenizdir, ileri» diyen ses,

Mecliste:

Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini;

Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini;

Diye haykıran sesti.

Bu senin lâyemut sesin, bu senin büyük varlığındı..

Bugün ebediyen kulaklarımızda çınlayacak olan:

« Gençler ilk gayeniz yükselmektir... ileri!.» cümlesi, dünkü «ileri» nin aksinden başka bir şey midir?

Hayır... İnanmak istemiyoruz, sen ölmedin, ölmeyeceksin. Türkün Atası ölmez.

Eğer sen ölseydin Atam..

Güneşin kararması, ağaçların yıkılması, dağların inlemesi, dünyanın yerinden oynaması lâzımdı..

Senin kalbin dururken zamanında, asırların da kalbi durmalıydı.

Peki niçin olmuyor.?. Niçin kararmıyor. Dünya paramparça olmuyor?.

Hayır inanmıyoruz.. Ölmedin. Yaşıyorsun, on yedi milyon Türkün kalbinde.

Senin maneviyet ve canlılığını taşıyan kalpler sana nasıl mezar olacak?

İçimizde bir kor var... Alevleniyor...

Fakat bu alevli kor bizi yakmıyacak..

Senin gittiğin yolda yürüyecek, bıraktığın emanetin ebedî bekçisi olarak yaşıyacak ..

O varken..

SAĞDIÇ

Büyük küçük herkes bir noktada birleşiyor: Atatürk varken dünya umurumuzda değildi. Kıyamet kopsa aldırış etmezdik. Onun varlığı, bizim varlığımızın en büyük bekçisi, teminatı idi. Orhanelinin dağ köylülerinden biri, gözleri yumruk gibi şişmiş müteessir bir yüzle bana şöyle şöyledi:

— O varken karımı, kızımı tek başına yola çıkarırdım. Dağ başlarından tâ Bursaya kadar yapayalnız inerlerdi. Bu düzenliği ben değil sülâlem görmemişti. Çongara başındaki Yiğit Ali anıtına baktıkça, onun kurduğu asayişe dua ederdim.

Bu görüş, hemen hemen bütün milletin minnettar görüşüydü. Atatürkün ölüm haberini gözlerimizin yaşından anlayan evdeki kadın da şöyle mırıldanmıştı:

— Desene artık yine kapının kilidiyle meşgul olacağız!.

Bu sözlerden bir şey anlamamıştım;

— Ne demek istiyorsun? diye sordum.

— Ne demek isteyeceğim, dedi. o varken kapım açık mı, kapalı mı diye düşünmüyordum bile. Yirmi yıldır o kadar emniyet içindvydik!.

★

Bunlar, Atatürkün memlekette yarattığı derin emniyet havasının, halk tarafından nasıl bir kıymetşinaslıkla karşılandığını gösteren misallerdir. Düne kadar onun tek başına temin ettiği bu itimadı sarsmadan, hırpalatmadan devam ettirmek, on yedi milyonun teker teker vazifesi oluyor..

Türk unutmıyacak

10 İkinci teşrin İstanbul
İRFAN ÖZTURGA

Parlak ışığın söndü, Dolmabahçe sarayı
Biz de mi takacaktık, yakamıza karayı?

Biliyoruz bu fâni dünyada hiç kalmak yok,
Fakat ne yapalım ki severdik Onu pek çok.

Türk, tarihinde ancak, zaferlere alıştı
Fakat nihayet matem bizlere de karıştı.

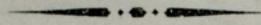
Bizlere fazla gördü, biricik Atamızı
Hazırdık onun için dökmeğe kanımızı.

Ey zafer kılavuzu, ey benim Ulu babam
Sen gittin fakat korkma, Cümhuriyettir anan.

Bırakın, onun için yer gök her yer inlesin,
Kulak vererek bize, olanları dinlesin.

Kederimizle ona ancak borç ödüyoruz
Toprağa teslim ettik, eli boş dönüyoruz

Bizim yolun da sonu, gittiğin yer olacak
Yalnız Türk ölürken de seni unutmayacak.

Gençlerin hitabeleri:

Birinci Ortaokul
HÜSREV

Arkadaşlar:

Biz, Büyük Atanın zamanında doğduk, büyüdük. Biz, bizeyeniden kazandırılan vatan üstünde 15 yıldır gülüşüp oynaşan çocuklarız. Bir çocuk bir şeyden korktuğu vakit babasının kucağına nasıl sığınırsa, bir çocuk kederlerini, göz yaşlarını anasının dizinde onun şefkatli elleri arasında nasıl dindirirse, hatta çok kere yalnız sevilmek ihtiyacile anasına babasına nasıl nazlanırsa bu millet de tıpkı bir çocok gibi 15 yıldır Atasının hamî kucağına sığındı. Alnını onun dizine koydu. Hatta ona nazlandı, şimdi artık o şafkatli bakış yumuldu. Göklerle öpüşen dağlarımızın bile boynu - bu ölümün acısile - büküldü. Ormanlarımızın o mağrur yeşil ağaç'arı da bir anda sanki soluverdiler. Türkün ruhu gibi ağır başlı akan nehirlerimizin diplerinden iniltiler duyuluyor. Kayaların diplerinde açan solgun dağ lâleleri de boyuncuklarını büküverdiler. Kuzular başbaşa vermişler bir tutam ot koparmıyorlar. Kuşların bile sesleri bir hıçkırık oldu.. Bu ebedî matemin acısını taşıyle toprağile bütün vatan duyuyor. Hıç bir sevgili için ölüme bu kadar kızılmadı. Ölümden bu kadar iğrenilmedi.. Hiç bir vatan toprağı hiç bir evlâdının alnını bu kadar sıcak bir buse ile öperek ebediyetin kucağına almadı. O, bu va-

tanın başına geçmeden önce biz kötürüm bir çocuk gibiydik. Her gece uykusunu terkederek kötürüm çocuğunun bacaklarını oğuşturarak can getirmeğe çalıçan bir anne sabrile o uğraştı. Kollarımızın damarlarında donmuş gibi kımıldamayan kan onun sıcak nefesile ısındı. Baharı, güneşi, hayatı göremcyen gözlerimiz onun devalı elile açıldı. Gülmeyi unutmuş dudaklarımız onun şefkatli okşayışlarile kımıldadı. Hayatta varolmanın tadını bize o duyurdu. O bizim babamızdır.

Memleketin hudutlarında siyah lekeler belirse o beliren lekeleri dağıtmaya, atamızın nefesi yeterdi.. Bir Antakya meselesi olurdu.. Atamıza güvenirdik. O bir sözüyle işleri lehimize halledivrirdi.

Şimdi biz bize kaldık. O gitti. Fakat Cümhuriyet Türkiyesi onun manevî kuvvetinden ebediyen ilham alacak. Onun öğütleri, sesi kulağımızdan hiç ayrılmayacak.

İşte şu anda Atanın sesini duyuyorum:

O sesleniyor: (Haydi Türk çiftçisi Cümhuriyet için daha büyük bir istekle sabanına yapış) diyor.

Haydi genç Türk mühendisi: Pergelini daha büyük bir imanla Cümhuriyet için kullan diyor.

Demirciye: (Haydi her günkünden daha büyük bir gayret'e ocağının, örsünün başına, demirini Cümhuriyet için döv) diyor.

Ameleye: (Daha büyük bir azimle fabrikana boş, demirin görültüsünü daha çok sev., Makineni Cümhuriyet için çalıştır) diyor.

Subaya, askere, komutana, sesleniyer: (Talimhanene, zırhlına, tayyarene Cümhuriyet namına daha büyük bir imanla sarıl) diyor.

Biz mekteplilere gelince: (Haydi bakalım mektepliler, daha büyük bir gayretle kitaplarınıza sarılın. Size emanet ettiğim Cümhuriyetin ahlâkına, Cümhuriyetin faziletine lâyık vatan evlâtları olduğunuzu bütün halinizle isbat edin) diyor.

Arkadaşlarım:

Dünya önünde yeni bir imtihan karşısındayız.

Atamızın edebiyetlere karışan ve bu vatanın semasında daima görülecek olan ruhu, bu vatanın topraklarında daima çarpacak olan kalbi bizi her zaman dinleyecektir. Bütün Türklüğün ruhunun derinliklerine, vatanın taşına toprağına sinmiş olan ses bize:

(Haydi Türkiye... Daha büyük bir gayretle iş başına) diyor,

Bu emre itaatle ancak bu çok acı ölümden intikamımızı almış olabileceğiz. Buna da and içeceğiz.

Ebediyen varol Türkiye.

Ey Güneşlerin güneşi Atam

Liseden :
SADETTİN YILDIZ

Senin ölü haberini aldığımız gün 17 milyonun gözleri kanla doldu, o kan (okyanus) oldu.

ATAM, Sen ölmedin yaşayacaksın, senin varlığın bütün kalplerde, bütün tarihlerde yaşayacaktır.

Ne mutlu sana!. Arkanda senin için canını, kanını feda etmekten yılmak bilmeyen yepyeni bir nesil bıraktın..

Bu yurdu, bu rejimi, bu nesli, bu medeniyeti sen kurdun, bu medeniyeti dünyaya sen tanıttın. ATAM... Dünya senin için durmadan ağlıyor,

ATAM... ATAM.... Tarihleri dolduran, taşıran ATAM. Üzülme... Arkanda senin izini bırakmayan gençlik var.

Gençlik var...

Bu gençliği ortaya sen attın, dünyaya sen tanıttın... Dünya senin için bir yaprak, tarih bir kalem, Türk bir kitaptır !.. Bu kitap senin eserin.... ATAM.... Düşünme, rahat uyu. Bu yurt seninle tanılır, seninle öğünür...

Bu yurdu sen perçinledin, bu yurdu granit haline koydun ..., Müsterih ol...

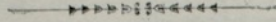
Dünya, bu graniti ne topla, ne ateşle, hiç bir kuvvetle eritemez, parçalayamaz ATAM ..

17 milyonun alnında Atasının zaferi, Atasının işareti, kalbinde Atasının ismi Kamal Atatürk var. Yorulma ATAM... Bu toprak senin, bu medeniyet, bu nesil senin...

Artık . . güneş doğmuyor, tabiat gülmüyor, her şey sessiz, herkesin boynu bükük ..

Söyle bize dargın mısın ATAM? Neden bizi öksüz bıraktın?..

ATAM... Senin kanın Türkün kanı.. Yaktığın meşale hiç bir zaman sönmedi ve sönmiyecek ATAM...

" *Açık Ses* „ *gazetesinden* :

Atam, ölümün bu ulusa sonsuz bir acı olsun..

M. ADALAN

Atam seni ilk defa Edirnede görmüştüm. O vakit çanakkale muzafferiyetinden sonra askerinle birlikte, Edirneye yeni dönmüştün. Ben de o müstesna günde henüz bir talebeydim. Geçtiğin yollara renk renk çiçekler atmak, bastığın yerleri şimşir yaprakları ile süslemek, o gün benim için doyumuna erişilmez bir zevk olmuştu.

Topumuz, tüfeğimiz, atımız, arabamız, hep bu çiçeklerle donatılıyordu. Çoktan beri özlemini çektiğim bir zafer alayı seyretmekle, kendimi insanların en bahtiyarı sayıyordum. Daha o gün sen alkış tufanı içinden geçmiş, yüreğimi de beraber götürmüştün. Neydi o kuvvet!...

Seni bir aziz konuğumuz, muzaffer komutanımız diye andık, göksümüzü kabarttık, ağızdan ağıza hep seni konuştuk, seni övdük seninle övündük.

Fakat bir muzaffer komutandan başka o gün sen neydin? Bundan başka sen o gün ne olabilirdin? Ne olduğunu anlamıştık.

Çünkü ulusunun büyük ıztırabı ile karşılaşmamış, büyük kuvvetini kullanmamıştın.

Bununla beraber çok iyi bildiğimiz, çok kuvvetle güvendiğimiz bir kuvvet vardı. Çanakkale zafe-

ri gibi bir zafer kazanan Mustafa Kemal, daha bir çok zaferle atanmıştı. Yalnız bu zaferlerin neticeleri, cinsleri henüz belirsizdir. O vakit için istikbale ait sayılan bu zaferlere ad vermek henüz, imkânsızdı.

Yine şurası pek açık bir kakikattir ki, Çanakkale zaferini kazanan bir komutan, bu zaferin her çeşit meyvasını toplamak isteyecek, sırası geldikçe, bu zafere ait sonuçların hepsini anlamak, onun zevkini tatmak isteğini besliyecek, onu göz bebeği gibi koruyacak, herhangi bir tesirle unutulmasını istemiyecek, gölgede kalmasına hiç bir türlü katlanamıyacaktır.

Bu bakımdan Çanakkale zaferi yüzünden elde edilen sonuçlar elde edileceklerden çok daha azdı. Çanakkale zaferile ancak, Türk dünyasının temelleri atılmış, fakat bu temellere uygun bir binanın ne krokisi, ne de zamanı belliydi. Yalnız, böyle bir temel üstüne sağlam bir binanın kur labileceğini her şuur sahibi insan düşünebilirdi.

Nitekim çok geçmedi ; ulusun kara günleri gelip çatmıştı. O vakit ulusun başında bulunanlar' ulusu bir paçavra gibi silkip üzerlerinden atmışlardı .

İşte sen Atam, hayalleri hakikate çevirmesini çok iyi bildin. Anlattın ki Çanakkale siperlerinde dökülen kanlar, İnönünleri, Sakarya ve Dumlupınar gibi büyük zaferleri doğurdu. Bu zaferlerle birlikte bir ulus kalkınmasını yarattı.

Bütün bu işlerde karşına çıkan her engeli yıktın, bu uğurda her çeşit rahatını bozdun, ulusuna kazandırdığın o yüksek haysiyet ve şerefi de her şeyden kıskandın; onun üstüne kanat açtın, onu korudun, onun kutsal bir korucusu haline geldin, ulusun kahramanı, insanlığın Kemali oldun.

Çanakkale zaferile başlayan zaferini günden güne tamamladın, her gün onu yeni bir zaferle süsledin, yeni bir kalkınma ile canlandırdın, cihana örnek oldun.

Atam, sen her dâhi sanatkâr gibi eserini çok iyi işlemesini bildin. Eserini başlagıcında mevcut hallere soraları daha binbir çeşidini katıştırmasını da çok iyi başardın, eserini büsbütün yükselttin; gözleri kamaştırdın, ruhları büyüledin, herkesi kendine hayran ettin.

Ey sevgili Atam, ideal babam, büyük adam, ne mutlu sana ki, sana yaraşan bir hayat yarattıktan sonra aramızdan cismini çekip alıyorsun.

Sen bütün cihana anlattın ve eedin ki bir zafer, iyi bir komutanın elinde yalnız bir defa için

değil, binlerce defa bir ulusu kurtarmağa yeter; bir ulusun bütün hayatını sarar, o ulusu ebedîleştirir.

Bundan ötürüdür ki seni ben, Edirneden sonra daha bek çok yerde gördüm; Edirnedekinden çok daha parlak bir parıltı ile, büyük bir yalazı gibi önümden geldin, geçtin. Her geçişinde bir şimşek hızı, bir yıldırım etkisi gösterdin; bununla beraber beni hep okşadın. Gözünü her görünüşünde yepyeni bir enerji, tükenmek bilmiyen taptaze bir şevk kaynağı olduğunu anladım.

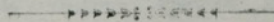
Demek ki büyüklerin ölümü, hayatlarının sonu değil, yeni bir hayatın başlangıcı imiş ! Bunu ben bilmezdim, senin ölümünde gördüm, senin ölümünde anladım. Tarih, zaferlerinin bir eşini yazamadığı gibi, ölümünü de eşsiz olarak kucaklıyacak ! O büyüklüğünle mütenasip sana yine bir yer arıyacak .. Bu yeri bulabilecek mi ? Hayır, hayır, senin ölümün de diriliğin gibi tarihlere sığmıyacak. Olümün de insaniyetin kalbine gömülecek; orada ancak kendisine yaraşan yeri alacak.

Yeryüzü insan, yüzü gördü göreli, bu çeşit bir yasa bürünmedi. Bu nasıl, ölüm nasıl bir yastır ki 17 milyon halk, bu gün hep seni anıyor, seni konuşuyor, seni hıçkırıyor. Ölümün de ancak [Büyük] kelimesile karakterize ediliyor. Ölümünün adına [Büyük keder] diyor. Bu kederi yaşadığını görerek ağlıyor, bu suretle yüreğini iki kat dağlıyor.

Bu ne ekudretli ölümdür ki sağ olan 17 milyonluk bir halk kütlesini can evinde yakalamış, onların en samimî, en gizli kalan taraflarını açığa vermiş, canlı bir sahne yaratmış; bu sahnenin aktörleri kim, seyircileri kim diye araştırmağa kalkışırsak, bunların biribirinden ayrı değil, ayni şeyler olduğunu görürüz. Bu öyle bir mahşer ki..

Eski sistem peygamberlerin nasıl türediğini bilirdim. Fakat yirminci asırda cihanın tapınabileceği bir ölünün nasıl bir ölü olabileceğini bilmezdim Bunu da ilk defa sende gördüm.

Sen, bana görgüler yaşattın Atam ! Sonsuz bir saygı ile karşında eğilerek diyorum ki, ölümün de bu ulusa sonsuz bir acı olsun.

Atam

B. E. L. 4. E.
ŞEMSİ AKSU

Bir lâhza Türk elinde dolaşınca bu haber.
On yedi milyon birden ağladık hep beraber.
Kalplerimiz tutuştu, gözlerden alev aktı.
Bugün bütün Türklüğü Atam öksüz bıraktı.

❖

Atam inanmıyoruz senin öldüğüne biz.
Nasıl bir anda kurur harikadan bir deniz?
Gök rengi gözlerinden nasıl korkmadı ecel?
Nasıl uzandı sana ölüm isimli bu el?

❖

Atam seni sakladık bugün biz kalbimize.
Göz yaşlarından mezar yaptık da Şefimize.
İç acımızda bugün doldurduk o yaşları.
İşte bu billûrlardır mezarının taşları.

❖

Atam bil ki dünyada biz tek kâbeye taptık;
Sana on yedi milyon kalpten bir türbe yaptık.

Atam; sen peygamberlik iddiasile yaşamadın, fakat..

ADSIZ

Atam!. Ey 10 ikinci teşrinde yurdunu yasa, cihanı mateme sürükleyen büyük insan!. Dünyalara dar gelen varlığın, 6 köşeli bir tabuta nasıl sığabildi? Sen, bir fanî olarak doğmuştun. Her faniye mukadder olan âkibetin niçin dünyayı hayrette bıraktı?

Sen peygamberlik iddiasile yaşamamıştın. Fakat bir "ölü„ yü diriltmek, bir "yok„ u varetmek gibi peygamberlere nasip olmayan mucizeler yarattın!. Bütün dünya önünde çökmekten nasır bağlayan dizlerini doğrultmuşlar, adından titredikleri Tükkün yurdunu paylaşmak, didiklemek için kargalar gibi kanatlanmış, çakallar gibi hıza gelmişlerdi.

Tarih ağlıyor, Türklük en kara günlerini yaşıyor, yurdundan ışık alacağı güneşi bekliyordu.

Beklenilen ve 1919 da doğan bu güneş sendin Atatürk!. Yaslı yürklere aşıladığın iman ve inan "öldü„ sanılan devi diriltmiş; yok olduğuna mühür basılan Türklüğe "varım„ eiye haykırmıştı.

Dalga dalga akisler bırakarak ufuklar aşan ve cihanı sarsan bu gür ses, önce derin bir hayret uyandırdı. Peygamberlerin mucizelerine "olur„ damgasını yapıştırmakta tereddüt göstermeyen insanlık, ölünün dirilmesi ve yokun var olması karşısında beyinlerinin dizginlerini en olmayacak şeyleri "olur!„ a kadar bı-

raktıkları halde "olan„ a inanmıyorlardı. Bu hakikate geç inandılar.

Mucizen, mucizelerin bununla kalmamıştı ki Atam!. Ölmüşe yaşama hakkı verir, yoku var ederken; zengin yurdu yoksul eden zincirler de şakır şakır öterek kırılıyor, aç millet doyuyor, yanık ve harap yurt yeşeriyor. Yine yalnız bunlar mı ki Atam! Fakat, hangisini seçeyim, hangisini sayayım? Sayamam, anlatamam ki...

Başkalarının yıl diye geveledikleri güne, asır diye sayıkladıklarını yıla sığdırdın.

Mucizelerin karşısında hayret eden ve sana inanan yalnız Türklük değil; bütün bir cihandı ve bunun için sen, yalnız Türkün olmaktan çıkmış; insanlığın bir güneşi, cihanın tek cihanı olmuştun. Peygamberlerin ölümüne inanmakta tereddüt eden insanlık, ölümüne inanmamakta haklı değil mi idi?.

21 ikinci teşrinde ebedîliğin kucağına bırakılan sen değilsin Atatürk!. Hayır! Sen bir tahta sandukada değil; 17 milyon evlâdının ve hayranın olan insanlığın kalbindesin. Tarihin en büyük kahramanı, insanlığın en büyük evlâdı Atam!.

Atatürk ve dünya matbuatı:

Haftalarca sütunlarını Atatürkün yüksek şahsiyetine ve sayısız eserlerine tahsis eden dünya matbuatından alınmış parçalar :

Almanya :

Bugün Kemal Atatürk, yaratmış olduğu eserlere bakarak pek haklı olarak kendisine muvaffak olmuş bir adam nazarile bakabilir. Çünkü Atatürk, her şeyden üstün olarak, Türk milletine şimdiye kadar mazh r olmadığı bir saadet getirmiştir. «Belfat Telegraph»

Büyük Türkiyenin mukadderatını idare eden büyük diplomat, büyük asker ve büyük inkılâpçı Kemal Atatürkün heyecanlı hayatını yıllar geçtikten sonra hayranlıkla öğrendikleri zaman, hiç şüphesiz çocuklarımız da böyle düşünecekleıdir. « Vu »

Alman milleti, yeni Türkiyenin kaybettiği kurucusunun şahs nda, tarihî eseri, ebediyyen bir örnek kalacak ve ayni zamanda İstiklâl hissini taşıyan bütün milletler için ölmez bir sembol olacak büyük simalardan birini görmektedir. „Korespondans Politika Diplomatik„

Türk milleti en büyük oğlunu kaybetti. «Fölkişe Beobahter»

İtalya :

Çelik mavisi gözlerini şarkın güzel aydınlığına yummuş olan adam ne harikulâde bir insandı. «Figaro»

İsviçre :

Atatürk bir medeniyet menbaı idi. Bugün hiç kimse ıslahatçı eserine taarruza cesaret edemez. «Noyezührer Sarnng»

Sovyet :

Türk milletinin en samimî dostları meyanında bulunan Sovyet umumî mahfilleri zamanımızın bu misilsiz Devlet adamının ölümünden dolayı derin bir teessür içindedirler. «İzvestiya»

Litvanya :

Atatürk şöhreti dünyaya yayılmış bir şahsiyettir.

Yugoslavya :

Yugoslav milleti kendisinin şövaleresk seciyesini takdir eden büyük adama karşı samimi bir sempati besliyor ve yalnız takdirde kalmıyor ayni zamanda seviyordu. «Politika»

" Atatürkün " dehası, imparatorluğun beş asırda yapamadığını yaptı . «Novesti»

Bulgaristan :

Hiç bir memleket yeni Türkiyenin Atası tarafından başarılan teceddüt kadar çabuk ve o kadar derin bir teceddüt görmemiştir. O her tarafta dahî bir asker, müstesna bir ıslahatçı ve yurdun kurtarıcısı olarak telâkki edilmektedir. Bu derecede insanlar asırlar içinde yalnız bir defa görülür. Şimdiki Türkiyenin tarihi bu müstesna devlet adamının tarihidir. « Dness »

«Atatürkün büyük ve şanü şerefle dolu ismi Ankara kayalarının üzerinde, unutulmaz günlerin bir hatırası olarak silinmez kalıyor. Burada, bu toprak üzerinde, bizim yanıbaşımızda çok büyük ve çok kudretli bir adam bizim muasırımız olarak yaşamıştır. Düşman or-

dularının isti'âsını bir yıldırım darbesi gibi defetmek, barış muahedelerini bir kılıç darbesile yok etmek, halifenin asırlık taht ve tacını bir yumruk darbesile ortadan kaldırmak, memleketi ıslah etmek ve sonra ümitsiz hale düşmüş olan bir milletin millî ihtirasını uyandırmak ve modern ve medenî bir devlet yaratmak işte gözlerimizin önünde cereyan eden ve büyük bir kısmı itibarile Kemal Atatürkün şahsî eseri olan mucizeler bunlardır. «Slovo»

Çin :

«Türkiyenin millî kahramanı Cümhurreisi Atatürkün vakitsiz ölümü, dost ve asîl kardeş milleti, elim bir surette yaralamıştır. Türk milletinin bu mateminî ve acısını paylaşıyoruz Zira her yerde bir boşluk bırakan, bir büyük milletin sevgili babasının üfulü, yalnız Yeni Türkiye için değil bizim kıt'amız ve bütün dünya için de bir ziyandır.

Yeni Türkiyenin millî kahramanı Reisicümhur Atatürk öldü. Derin bir kedere garkolmuş olan vatanın bu sevgili babasına hep birden ağlayan Türk milleti için ne acı bir zıya. Bu acı, biraz da bizim acımızdır. Ve bu matem biraz da bizim matemimizdir. Zira Türkiye'nin kendisiyle iftihar ettiği, bizim ırkımızın ve bizim kıtamızın da müftehir bulunduğu bu büyük Şefi ve dostu seviyor ve hakkında hayranlık besliyorduk » "Pao"

Polonya :

Atatürkün eseri hatta beynelmilel büyük işlerde de tesirini göstermiştir. "İllustrovvany Kurjer Codcienny"

İran :

Bu elim zıya karşısında İranlılar, Türkler kadar acı duymaktadırlar. Biz kendimizi Türklere yabancı addetmiyoruz. Türk kardeşlerimizin elemine samimî surette iştirâk ediyoruz. Bizim Türklerle olan dostane münasebetlerimiz değildir, belki iki milleti yekdiğerine bağlıyan kardeşlik hislerinin iki millet arasında vücuda getirmiş olduğu mütekabil alâka ve merbutiyettir. „İtti'âat"

Çekoslovakya :

Atatürkün şahsında yeni Türkiyeye ruh veren bir adam kaybolmuştur. Bu derece yüksek hilkatte bir adama sahip olduklarını-

dan dolayı Türklere gıpta etmeğe mütemayiliz. Çünkü, biz de bugün Mustafa Kemalin dünya sahnesinde göründüğü zamandaki Türkiye vaziyetine benzer bir mevkide bulunmaktayız.

"Çeska Slova"

Litvanya :

Türk milletinin ruhu yenileşmiştir. Türkiye bütün dünyanın takdirine lâyıktır. Ve Avrupa milletler ailesi içinde şerefli Türkiyenin nüfuzu büyüktür. İleride Atatürk tarafından çizilen yolu takibedecektir.

"Lietuvas"

İsveç :

O olmasaydı modern Türkiye olmazdı. Onun sayesinde Türkler onun fevkalâde eserini takip edebilecekler. Ve dünya nazarında esasen pek yüksek olan itibarlarını daha fazla yükseltebileceklerdir.

"Nya Daglight Allehanda"

Yunanistan :

O, sözleri icraata kalbetmiştir. Ve büyük icraatın lisanı kendindedir.

"Demokratia"

Norveç :

Bir adam, yeni bir Türkiye yarattı. Dikkate değer müessir hareketile devlet reisleri arasında biricik bir vaziyete sahip olan Atatürktür.

"Le Morgen Bladet"

Estonya :

Atatürk tarihî bir iş başarmıştır. O, müslümanlık dünyasını modern medeniyete yaklaştırdı. Büyük ıslahat başardı. Kadının sosyal vaziyetini düzeltti.

«Postimees»

Macaristan :

Atatürk, ebedî uykusunu müsterih olarak uyuyabilir. Zira, eserinin faydasız olmadığını biliyordu. Filhakika, bu eser tekrar dirilen millete refah yolunu açmıştır.

«Namzetti Ujsang»

Fransa :

Atatürk büyük bir adam, çok büyük bir adam, politik bir dehadır. Memleketine en büyük hizmetleri yapmıştır. "Exelsior„

Finlandiya:

Atatürk, fevkalâde bir devlet adamı, harp sonrası dünya tarihinin en mühim simalarından birisiydi. Atatürk olmasaydı, yeni Türkiye mevcut olmazdı. "Hufvud Stadbaladet„

Romanya :

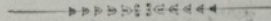
Atatürk, isminin de gösterdiği gibi Türklerin tam bir babası olmuştur. Sert bir baba, fakat herkesin kendisine bu günkü refahını borçlu bulunduğu bir baba.. Onun eseri bütün dünya için bir haz ve refah mevzuu olabilir. "Curentul„

İngiltere :

Bugün dünyanın hiç bir yerinde Türkiyenin karşılaştığı pedagojik meselelerden daha büyük olmadığı gibi hiçbir yerde de kimse tarafından bu hususta Cümhurreisi Kemal Atatürkten daha katî ve cesur teşebbüslere girişilmemektedir. "Times„

Arnavutluk :

"Atatürk, nisbeten pek kısa bir zaman zarfında memleketinin çehresini tamamen değiştirmiş, eski Türkiyeden modern bir devlet çıkarmıştır. Türk milleti kendisine maddî ve manevî refahını borçludur. Arnavut milleti bu büyük ve elim ziyadan dolayı Türk milletinin duyduğu acıya iştirak etmektedir. "Sitip„

Büyük Atanın son günlerinde neşrolunan raporlar:

17 Birinciteşrin 1938 saat 10

Riyaseticümhur Umumî Kâtipliğinden:

1 — Reisicümhur Atatürkün sıhhî vaziyetleri hakkında müdavî ve müşavir tabipleri tarafından bu gün verilen rapor ikinci maddededir.

2 — Reisicümhur Atatürkün duçar oldukları karaciğer hastalığı normal seyrini takip ederken, 16 Birinciteşrin 1938 tarihine tesadüf eden pazar günü birdenbire aşağıdaki ârazı göstermiştir:

A — Saat (14,30) dan (22) ye kadar gittikçe artarak devameden umumî zaaf ile birlikte hazmî ve asabî âraz. Bu saate kadar nabız dakikada (116), teneffüs (22) ve hararet derecesi (36,5) idi.

B — Saat (22) den bu sabah saat (10) a kadar yukarda ismi geçen âraz kısmen hafiflemiş ve nabız dakikada (104), teneffüs (20) ve hararet derecesi (37) olmuştur.

C — Yapılan muayene ve müşavere ve neticesinde tesbit ve tatbik

edilen müdavattan sonra umumî ahvalde hafif bir salâh görülmekle beraber vaziyet ciddiyetini muhafaza etmektedir.

3 — Müteakip sıhhî vaziyet raporları neşredilecektir.

17 Birinciteşrin, saat 20.

Bu gün, dün akşamkine nisbetle daha iyi geçmiştir. Asabî arazlarda bir değişiklik yoktur. Nabız muntazam 116, teneffüs 20, hararet derecesi 37 dir.

18 Birinciteşrin, saat 10.

Atatürkün umumî vaziyetinde büyük bir değişiklik yoktur. Geceyi daha iyi geçirdiler. Nabız 90-100 arasında, teneffüs, 18 hararet derecesi 36,4 tür.

18 Birinciteşrin, saat 20

Reisicümhur Atatürkün rahatsızlığı ayni halde devam etmektedir. Nabız 120; teneffüs 22; ve hararet derecesi 38 dir.

19 Birinciteşrin, saat 10.

Umumî vaziyette değişiklik yoktur. Geceyi rahatça geçirmişlerdir. Nabız muntazam 88, teneffüs 18, hararet derecesi 36,4 tür.

19 Birinciteşrin saat 20.

Asabî arazlarda hafif fakat aşikâr bir iyilik var. Umumî hal daha iyi. Nabız muntazam, 108 teneffü 20, hararet derecesi 36,9 dur.

20 Birinciteşrin, saat 10.

Geceyi çok rahat geçirdiler. Asabi arazlar zail olmak derecesinde azalmıştır. Umumî hal daha iyi, Nabız muntazam 120, teneffüs 20, hararet derecesi 36,8dir.

20 Birinciteşrin, saat 20

Asabî arazlar tamamen geçmiştir. Umumî salâh artmaktadır. Nabız muntazam, 94; teneffüs 20; hararet derecesi 37,1 dir.

21 Birinciteşrin, saat 10.

Geceyi rahat geçirdiler. Umumî salâh artmaktadır. Nabız, muntazam, 94, teneffüs 20, hararet derecesi 36,9 dur.

21 Birinciteşrin, saat 20.

Bugünü çok iyi geçirdiler. Umumî ahvaldeki iyilik devam etmektedir. Nabız muntazam, kuvvetli: 80; teneffüs 20, hararet derecesi 36,9 dur.

22 Birinciteşrin, saat 20.

Bir hafta evvel zuhur eden arazlar tamamile geçmiştir. Nabız muntazam, kuvvetli, 80. Teneffüs 19, hararet derecesi 36,8 dir. Hastalık normal seyrine avdet etmiştir. Gönlük tebliğ neşrine lüzum kalmamıştır.

8 İkinciteşrin, saat 23

Bugün saat (18,30 da) hastalık birdenbire normal seyrinden çıkatak şiddetlenmiş ve sıhhî vaziyetleri yeniden ciddiyet kesbetmiştir.

Hararet derecesi: (36,4) Nabız: Muntazam, (100), Teneffüs:22dir.

9 İkinciteşrin, saat 10.

Geceyi rahatsız geçirdiler. Umumî hallerindeki vaziyet ciddiyetini muhafaza etmektedir.

Hararet derecesi: 36,8 Nabız muntazam: 128 Teneffüs: 28 dir,

9 İkıniciteşrin, saat 20.

Bugünü yorgun ve dalgın geçirdiler. Umumî ahvaldeki ciddiyet biraz daha ilerlemiştir. Nabız muntazam: dakikada 124; teneffüs: 40; hararet derecesi 37,6 dır

9 İkinciteşrin, saat 24.

Saat «20» den itibaren dalgınlık artmıştır. Umumî ahval vahamete doğru seyretmektedir. Hararet derecesi: 37,6; Nabız: 132; teneffüs 33 tür.

10 İkinciteşrin, saat 9,05

Reisicümhur Atatürkün umumî hallerindeki vehamet dün gece saat 24 te neşredilen tebliğden sonra her an artarak bugün, 10 İkinciteşrin 938 Perşembe sabahı 9,05 geçe Büyük Şefimiz derin koma içinde terki hayat etmişlerdir.

Müdavi Tabipler:
Pr. Dr. Neşet Ömer İrdelp
Pr. Dr. M. Kemal Öke
Dr. Nihat Reşat Belger

Müşavir tabipler:
Pr. Dr. Akil Muhtar Özden
Pr. Dr. Hayrullah Diker
Pr. Dr. Süreyya Hidayet Serter
Dr. M. Kâmil Berk
Dr. Abravaya Marmaralı

Yas günlerinde..

10 — 11 — 938

Atamızı kaybettik.

11 — 11 — 938

Büyük, Millet Meclisi Reisicümhur Vekili Abdülhalik Rendanın davetile toplandı. Atatürkün büyük hatırası için 5 dakika ayakta sükût edildi. Ve müttefikan Malatya Mebusu İsmet İnönünü Cümhurreisliğine seçti. Ayni celsede Reisicümhur İnönü teşkilâtı esasiye kanunu mucibince and içerek nutkunu irat etti.

12 — 11 — 938

1 — Ecnebi hükûmetler mümessilleri başvekâletimize, hariciye vekâletine telgraflar çekerek ve sefarethanelerimizi ziyaret ederek bu büyük ve eşsiz ziyadan duydukları elemi bildirdiler.

2 — Üniversite gençliği Üniversite solonunda toplanarak büyük Atalarını saygı ile andılar. Sıcak göz yaşları döktüler.

13—11—938

1 — Edebî Şef için yapılacak millî cenaze töreni için Menemenci oğlunun başkanlığında bir komisyon teşkil edildi. Başvekil Celâl Bayar ve hariciye vekili de bu komisyonda meşgul oldular.

2 — İstanbul yüksek tahsil gençliği Taksim Cümhuriyet âbidesi önünde büyük bir toplantı yaparak Atatürkün eserlerini muhafaza ve müdafaa edeceklerine and içtiler.

14—11—938

Kamutay bu günkü toplantısını Atatürkü anmağa tahsis etmiş, bu vesile ile bir çok mebuslarımız söz alarak heyecanlı hitabelerle Atatürkün Millet Meclisinde ebediyyen yaşayacak olan hatırasını anmışlardır. Bu arada millî cenaze töreni için yarım milyon liralık tahsisat kabul edilmiştir.

15—11—938

1 — İstanbulluların Ebedî Şefe son tazimlerini arzetmeleri için program yapıldı. Bir gün sonra başlayacak olan bu tazim geçişi için İstanbullular bu günü ve bu geceyi Dolmabahçe sarayı önünde geçirdiler.

2 – Atatürkün ölümü münasebetile İsmet İnönü ile Genel Kurmay başkanı arasında Orduya taziyet ifade eden mektuplar teati olundu.

16 — 11 — 938

1 — İstanbul bu gün Ebedî Şefin tabutu önünden geçerek son ihtiram resmini yapmağa başladı. Dolmabahçe sarayında yüksek rütbeli General ve subaylar tarafından Atatürkün Katafalkı önünden bugün yüz bin kişi geçmiştir.

2 — Ankara yüksek tahsil gençliği bu gün Zafer âbidesi önünde büyük bir toplantı yaparak Atatürküne yolunda yürümeğe and içti.

17 — 11 — 938

1 — Atatürkün muazzez nâşları önünde ihtiram geçişi devam etti. Yurdun dört köşesinden vapur ve trenlerle İstanbula giderek Ebedî Şefin tabutu önünde eğilmek iştiyakı ile yananlar son tazim

vazifesini yaptılar. Akşam üstü halk caddeleri doldurup taşıracak kadar kesafet peyda ettiğinden saat 20 den sonra geçit müşkülleşmiş ve gösterilen tehalük yüzünden bir kısmı kadın olmak üzere 11 yurttaş ölmüş ve bir kaç kişi yaralanarak hastaneye kaldırılmıştır.

2 — Bu gün Bursada ve memleketin dört köşesinde gençlik Atatürkün anıtları önünde toplanarak acılarını haykırmışlar ve onun Cümhuriyetine, onun inkılâplarına sadakat yemini etmişlerdir.

18 — 11 — 938

1 — Ölümleri pahasına da olsa Atatürkün aziz nâşı önünden geçen yüz binlerce halk bu gün de son defa olarak bir nehir gibi Dolmabahçeye akmış ve Atasını selâmlamıştır.

19 — 11 — 938

1 — Ebedî Şef bu gün bütün İstanbulluların ve yurdun her köşesinden İstanbula gelen yurttaşların hıçkırıkları ve tarihte bu güne kadar görülmemiş tezahürleri arasında İstanbuldan ayrıldı.

20 — 11 — 938

1 — Bu gün Atatürkün aziz nâşları Ankaraya geldi. İstasyonda Ebedî Şefi reisicümhur İsmet İnönü, vekiller, mebuslar ve bütün Ankara halkı göz yaşlarile karşıladı.

2 — Tabut top arabası üstünde Millet Meclisi önünde hazırlanan muazzam Katafalka nakledildi. Ve bütün Ankaralılar tam 24 saat Atalarının manevî huzurlarından geçerek son ihtiram resmini ifa ettiler.

21 — 11 — 938

1 — Bu gün Ebedî Şef Atatürk milletin kalbi olan Ankarada istirahatgâhlarına tevdi edildi.

2 — Bu gün bütün Türk yurdunda matem tutuldu, Atatürkün anıtları önünde toplanıldı. Hatırası anıldı, and içildi ve saat tam 16 da 17 milyon Türk üç dakika sustu, Atasını düşündü ve Atasına ağladı.

3 — Reisicümhur İsmet İnönü büyük Türk milletine hitap eden tarihî beyannamesini neşretti.

Cenaze töreni programı:

Ankara, 14 (A. A.) — Atatürke yapılacak cenaze törenine ait esas programdır:

— 1 —

İstanbulda yapılacak tören

16 Son teşrin 1938 Çarşamba günü

Katafalk:

Dolmabahçe sarayında Atatürkün ilk defa halk mümessillerini kabul buyurdukları salonda vücuda getirilen katafalk'ın bulunduğu salonun kapı'arı sonteşrinin 16 ıncı çarşamba sabahı saat 10 dan itibaren, aşağıda izah edildiği surette, ziyaretlere açık bulundurulacaktır.

Üstü Türk sancağı ile mestur, etrafını gırlant şeklinde güllerle muhat ve altı oku temsilen yanan altı meşalenin

yanlarında tazim vazifesini almış bulunan gene al, amiral, kara, deniz ve hava albay ve yarbaylarından müteşekkil altı yüksek rütbeli subayın nöbet beklediği katafalk'ın önünden berayı tazim, aşağıdaki sırayı takiben geçilecektir:

1 — İstanbul vilâyetinde bulunan teşrifata dahil askerî erkân,

2 — Teşrifata dahil mülkî erkân,

3 — Rektör, dekanlar ve profesörler başta olmak üzere Üniversite ve yüksek okul talebeleri,

4 — Kumandanları, öğretmenleri ve subayları başta olmak üzere Harp Akademisi ve müteakiben Yedek Subay okulu talebeleri,

5 — Halk Partisi erkânı,

6 — Halkevleri İdare heyetleri,

7 — Malî, ticarî ve idarî teşekküllerin ileri gelen erkânı,

8 — İzciler,

Saat 14 ten itibaren halk geçmeğe başlayacak ve sonteşrinin 17 inci perşembe ve 18 inci cuma günleri saat 10 dan başlıyarak Saat 24 e kadar bu tazim geçidi mekteplilere ve halka inhisar ettirilecektir.

— 2 —

İstanbuldan hareket

19 Sonteşrin 1938 cumartesi günü :

Tabut, sabah saat 8,30 da 12 General tarafından kaldırılacak ve Dolmabahçe sarayının dış kapısı önünde bulundurulan top arabasına vazedilecektir.

1 — Tören alayının ilerisinde yolu törene açık bulundurmak üzere geniş saf halinde olarak, atlı polis kıtası ilerliyecektir.

2 — Tören alayının başında atlı olarak tören komutanı,

3 — Mızraklı bir süvari alayı,

4 — Bir piyade taburu, « Bandosu önde olarak »

5 — Bir topçu taburu,

6 — Bir deniz taburu, « Bandosu önde olarak »

7 — Çelenkler,

8 — Cenazenin mevzu bulunduğu top arabası,

9 — Arabanın sağ ve sol taraflarında altışardan on iki General,

10 — Atatürkün Harp ve İstiklâl madalyelerini taşıyan General,

11 — Başvekil,

12 — Büyük Millet Meclisini temsilen Ankaradan gelen heyet,

13 — İstanbul Vali ve Belediye reisi ile mevki ve deniz komutanları,

14 — İstanbulda bulunan Ecnebî Konsoloslar,

15 — İstanbul Vilâyet'nin teşrifata dahil askerî ve mülkî erkânı,

16 — Rektör, Dekanlar ve Profesörler başta olmak üzere Üniversite ve yüksek okul talebeleri,

17 — Kumandanları, öğretmenleri ve subayları başta olmak üzere Harp Akademisi,

18 — Halk Partisi erkânı,

19 — Halkevleri idare heyetleri,

20 — Malî, ticarî ve idarî heyetlerin mümessilleri,

21 — İstanbulda mevcut izci teşekkülleri,

22 — Yedek subay okulu talebeleri,

23 — Bir Piyade taburu, « Bandosu önde olarak »

24 — Halk.

Sarayburnunda

Hava filomuz törene havadan iştirak edeceklerdir. Bu tarzda teşekkül edecek olan cenaze alayı saat 9 da hareketle tramvay yolunu takiben Tophane, Karaköy, köprü yolu ile Eminönü meydanı, Bahçekapı, Sirkeci ve Salkımsöğüt üzerinden Gülhane parkına ve park içindeki yolu takiben Sarayburnuna varacaktır.

Cenaze alayının Dolmabahçeden Sarayburnuna kadar olan güzergâhının iki tarafına asker, jandarma kıtaları ile mektepliler ve halk dizileceklerdir

Cenaze alayının kol başısı Sarayburnu rıhtımına geldiği vakit alay duracak, kıtalar yolun sağ kenarına çekilecekler ve cenazeyi taşıyan top arabası geçerken resmi tâzimi ifa edeceklerdir.

Alaya iştirak eden zevat ve izciler top arabasını takiben rıhtıma kadar tabutu hamil olan top arabasını takip edeceklerdir. Alayın sonundaki tabur da bulunduğu yerde kalacaktır.

Yavuza nakil

Tabutu taşıyan top arabası rıhtıma yaklaşacak ve tabut generaller tarafından top arabasından kaldırılarak rıhtımdaki dubaya yanaşacak olan Gür veya Dunlupınar denizaltı gemilerinden veyahut Zafer veya Tınaztepe destroyerlerinden birisine bindirilecektir.

Tabutu hâmil bulunan denizaltı gemisi veya destroyer Selimiye veya Haydarpaşa açıklarında akıntısız bir mahalde demir'enmiş bulunan Yavuza yanaşmak üzere ağır ağır yol alacaktır.

Tabut Yavuza nakledilerek Yavuzun arka taret topları önüne konulacak ve bir müfreze ihtiram vaziyetinde bekliyecektir.

Top endahtiyle selâm resmî

Cenazenin Dolmabahçeden hareketi anında Galata kulesindeki " vardabandıra „ tarafından verilecek işaret üzerine Yavuz her beş dakikada bir top atacaktır.

Cenazenin gemiye irkâbını müteakip Yavuz top endahtı suretile selâm resmini ifa ederek hareket eyliyecektir. Limanda bulunan ecnebî harp gemileri bu selâm resmine ayni suretle iştirak eyledikten sonra Yavuzu Ada açıklarına kadar takip edeceklerdir.

Gerek karada yürüyüş halinde iken ve gerek denizde seyir esnasında hava filolarımız da cenaze törenine refakat edeceklerdir.

Harp filomuzun iştiraki

Seyir esnasında İzmite kadar on beşer dakika fasıla ile top atılarak rasimei selâm ifasına devam olunacaktır.

Yavuz zırhlı kruvazörüne, deniz komutanı ve amirallerin iştirakile, İzmite kadar donanmamıza mensup denizaltı ve destroyerler refakat edecektir.

Atatürkün aileleri efradı ile cenazeye refakat edecek olan zevatın nakilleri için Ada hattına tahsis edilmek üzere Denizbank tarafından bukere celbedilen yeni vapurlardan biri Sarayburnunda bulundurulacaktır.

Diğer taraftan cenaze alayına refakat eden memurlarla halkın da Atatürke yapılacak olan bahrî merasime iştirakini mümkün kılmak üzere saat 13 de Sarayburnundan ve köprünün Şirket ve Akay iskelelerinden ikişer vapur hareket ettirilecektir. Bu vapurlarla İstanbula gelmiş bulunan ecnebî harp gemileri Büyükada açıklarına kadar filoya refakat ve bilâhare avdet eyliyecektir.

— 3 —

İzmile muvasalat

Yavuz zırhlı kruvazörü İzmit önlerinde demirliyecek ve cenaze bir denizaltı gemisine veya bir destroyere naklen mayin iskelesine çıkarılacak ve orada bulundurulacak olan bir top rabasına vazedilecektir.

Cenaze bu suretle İzmit istasyonuna götürülerek Atatüskün zatî kompozisyonlarına takılacak olan hususî vagona irkâp edilecektir.

İzmite kadar yapılacak törene vilâyet erkânı, kara ve deniz kuvvetlerine mensup kıtaat ile mektepliler ve halk iştirak edecektir. Bu vagon iki büyük Türk sancağı ve gayet zengin bir surette defne dallariyle tezyin edilmiş olacaktır.

Cenazeye refakat edecek olan zevat bu trene bineceklerdir.

İzmitten Ankaraya nakli esnasında altı subay cenazeyi bekliyecektir.

Yollarda

Cenazeyi nakledecek olan katarın gece geçeceği istasyonlarda meşaleler yakılacak, katar kasaba ve köylere yakın olan istasyonlardan geçerken, mahallin en büyük mülkiye memuru bulunduğu halde, kasaba ve köy halkı tarafından selâmlanacaktır.

Eskişehirde

Cenazeyi hâmil trenin Eskişehire muvasalatında askerî merasim yapılacak ve bir ihtiram kıtası selâm resmini ifa ederken bandosu da matem havalarını çalacaktır. Bu törene vilâyet askerî ve mülkî erkânı iştirak eyliyecektir. İstasyon peronunun münasip mahallerinde meşaleler bulunduracaktır.

Tren Polatlı ile Ankara arasındaki istasyonlardan gündüz geçeceğinden mahallî köy ve kasaba mektepleri talebesi de İstasyonlarda treni selâmlayacaklardır.

Ankarada yapılacak merasim programı:

Ankara 16 (A. A.) — Atatürkün cenaze töreninin Ankaraya ait esas programı şudur:

Ankaraya muvasalat

20 sonteşrin 1938 pazar günü:

Cenazeyi taşıyan tren saat 10 da Ankara istasyonuna muvasalat edecek ve Reisicümhur, Büyük Millet Meclisi Reisi, Mareşal, İcra Vekilleri Heyeti ve saylavlar tarafından merasimle karşılanacaktır. Bu karşılama merasimine bir piyade taburu iştirak edecektir.

Taput vagondan indirilecek ve bu esnada ihtiram kıtasına refakat eden bando tarafından Chopinin matem marşı çalınacaktır. Tabut 12 general tarafından kemali tazimle istasyonun büyük holünden geçirilerek istasyon merdivenleri önünde bulundurulacak olan top arabasına vazedilecektir.

Top arabası istasyon caddesini takiben Büyük Millet Meclisine doğru ilerliyecektir.

İstasyondan Ulus meydanına giden caddenin iki tarafına asker dizilecektir.

Tabutun top arabasına nakli esnasında 101 pare top atılacaktır. Tabut frak giymiş 12 saylav tarafından top arabasından indirilecek ve Kamutay binasının methalinde önceden hazırlanan mahalli mahsusa vazedilerek bir katafalk vücude getirilecektir. Katafalkın iki tarafına altı oku temsilen altı meşale konulacak ve bu meşalelerin yanlarında sağ ve solda birer general, birer subay ve erden müteşekkil altı kişilik bir heyet büyük üniformalarını lâbis ve kılıçları çekilmiş bir vaziyette tazim nöbeti bekliyeceklerdir.

Saat 13 ten itibaren İstanbulda yapıldığı veçhile Reisicümhur, Büyük Millet Meclisi Reisi, Başvekil, İcra Vekilleri Heyeti, saylavlar, başta mareşal olmak üzere kara, deniz ve hava kuvvetleri mensuplarile mülkî erkân, Cümhuriyet Halk Partisi erkânı, dekan ve profesörleri başta olmak üzere Ankaradaki fakülteler, harp okulu ve diğer yüksek okullar talebeleri, memurlar, malî, ticarî ve idarî teşekküller mensupları, matbuat mümessilleri ve arzu eden halk katafalkın önünden geçerek resmitazimi ifa edeceklerdir.

Cenaze töreni

21 sonteşrin 1938 pazartesi günü:

Cenazeyi takip edecek zevat saat 9,45 e kadar Kamutay binasına gelmiş bulunacaklardır. Ecnebî murahhas heyetleri Ankarapalas holünde toplanacaklar ve bilâhare kendilerine tahsis edilen yerleri işgal edeceklerdir.

Top arabasının önünde gidecek olan kıtalar, kolbaşısı Halk sineması önünde bulunmak üzere Çankırı caddesi boyunca yürüyüş kolunda toplanmış bulunacaklardır. Yabancı kıtalar Parti binasile Halk sineması arasında kendile-

rine gösterilecek yerde yürüyüş kolu nizamında hazır olacaklardır.

Saat 10 da tabut, frak giymiş 12 saylav tarafından kaldırılarak, Kamutay binası önünde bulundurulacak olan top arabasına vazedilecektir. Bu esnada cenazeye refakat edecek olan 12 general, top arabasının iki tarafında kılıçlarını çekerek mevki alacaklardır.

Tabut top arabasına vazedildikten sonra, verilecek işaret üzerine, kıtaat yürüyüşe başlıyacak ve cenazeyi selâmlıyarak 1 numaralı krokide gösterilen yerlerini almak üzere ilerliyeceklerdir. Bu yürüyüş esnasında kıtaata refakat eden bandolar çalmıyacaktır.

Cenaze alayının nihayetinde gidecek olan piyade taburunun kolbaşısı Halk sineması önüne gelince tabur duracaktır. Müteakiben, yabancı kıtalar da harekete geçerek top arabasının önündeki yerlerini işgal edeceklerdir. Bunun üzerine cenazeyi takip edecek olan zevat 2 numaralı krokide gösterildiği veçhile, yerlerini alacak ve arkalarına, alayın nihayetini teşkil edecek olan tabur ilerliyerek korteji kapıyacaktır.

Bu suretle teşekkül eden cenaze alayı, verilecek bir işaret üzerine, hareket eyliyecektir. Bu esnada Riyaseti Cümhur bandosu Chopinin matem marşını çalmağa başlıyacak ve diğer bandolar münavebe ile ve alaydaki sıralarına göre matem havası çalacaklardır.

Alayın yürüyüşüne başlamasından itibaren cenazenin müzeye muvasalatına kadar her 5 dakikada bir adet top atılacaktır.

Alay kıtaatının kolbaşısı Bahriye caddesi hizasına varınca kıtalar 3 numaralı krokide işaret edilen yerleri alacaklardır. Topçu taburu krokide işaret edilen mahalle yaklaşırken yolun sağına yanaşacak ve tam mevkiine gelince duracaktır. Türk piyade kıtaatile ecnebi kıtaatı yürüyüşe devam ederek krokide gösterilen yerlerini yola tevcihi cephe ederek işgal edecekler ve cenaze geçerken selâmlıyacaklardır.

Cenazeyi taşıyan top arabası ve bunu takip eden heyet ilerleyerek Etnoğrafya müzesinin methaline tekarrüp edecekler ve 3 numaralı krokide gösterildiği üzere ahzı mevki eyleyeceklerdir.

Tabut generaller tarafından mahalli mahsusuna nakledilecek ve tören burada hitam bulacaktır.

Cenaze alryı şu suretle teşekkül edecektir:

1 — Mızraklı bir süvari alayı,

2 — Topçu alayı,

3 — Alay sancağı ve bandosile muhafız alayı,

4 — Alay sancağı ve bandosile harbiye alayı,

5 — Ecnebi kıtalar alfabe sırasile,

6 — Bandosile bir deniz müfrezesi,

7 — İki tarafında kılınç çekmiş vaziyette 12 general bulunan ve cenazeyi taşıyan top arabası.

8 — Atatürkün harp ve istiklâl madalyalarını taşıyan general ve onu takip eden Riyaseseticümhur erkânı,

9 — Atatürkün ailesi efradı,

10 — Reisicümhur,

11 — Büyük Millet Meclisi reisi, Başvekil, Mareşal,

12 — Ecnebi misyon şefleri,

13 — Kor diplomatik ve misyon şeflerine merbut heyetler.

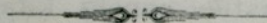
14 — İcra vekilleri heyeti,

15 — Saylavlar,

16 — Barem üçüncü dereceye kadar askerî erkân,

17 — Barem üçüncü dereceye kadar mülkî erkân,

18 — Bir piyade taburu.

Atatürkün cenaze törenine gelen yabancı heyetler:

1 — Yugoslav heyeti : Harbiye ve Bahriye nazırı general Milutin, Yugoslavya Kıralı fahrî yaveri amiral Dragutin, elçi Azdemoviç, dört subay, dört yarsubay, seksen neferden müteşekkil tazim kıtası,

2 — İngiliz heyeti : Mareşal Lord Birdvvood, Akdeniz filosu kumandanı amiral Sir Dudley Pound, yarbay Whitelford. On iki subay, yüz yirmi deniz eri, altmış silâhendazdan ve 56 kişilik bando muzikadan mürekkep tazim kıtası,

3 — Yunan heyeti : Başvekil general Metaksas, elçi ve müsteşar, bir albay, iki yarbay, dört subaydan, yüz neferden mürekkep tazim kıtası,

4 — Romanya heyeti : Hava Harbiye nazırı general Pol Teoderesko, ordu umumî müfettişi general Motaz, general Grikoresko, elçi ve müsteşar. Altmış nefer ve dört subaydan mürekkep tazim heyeti ,

5 — Bulgar heyeti : Saray nazırı general Panof, general Daskalof, general Bukachi ve beş subay, altı yarsubay ve yetmiş iki neferden mürekkep tazim kıtası,

6 — Afgan heyeti : Mareşal Şah Veli Han, elçi ve Paris sefareti müsteşarı,

7 — İran heyeti : Orgeneral Nahcevan, Korgeneral Koupal, albay Arfaa, tazim kıtası,

8 — Sovyet heyeti : Hariciye halk komiser muavini Potemkin, Karadeniz filosu kumandanı amiral Yumaşef tazim kıtası,

9 — Mısır hey'eti: Elçi, Bükreş daimî maslahatgüzarı,

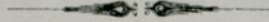
10 — Fransız hey'eti: Dahiliye nazırı Alber Saro, general Georges, amiral Laborde, tazim kıtası,

11 — Alman heyeti : Nazır Baron Von Neurat. Korgeneral List, yarbay Von Rost, tazim kıtası;

12 — Macar heyeti : Elçi, Korgeneral Eugene Busrkay, iki albay,

13 — Milletler cemiyeti heyeti : Kâtibi umumî muavini Walters, direktör Agonidis.

14 — İtalyan heyeti : Baron Pempeo Alvaniri, general Barbazetti, amiral Alberto ve Lai tazim kıtası.

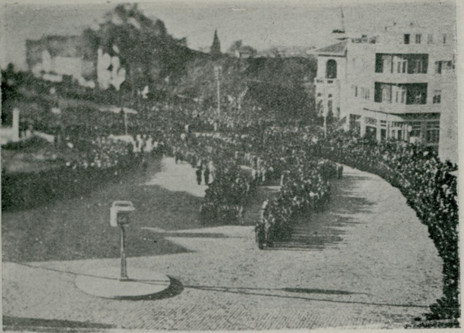

BURSADA YAS İNTİBALARI

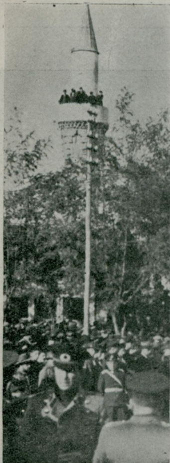
Son ihtiram töreni

Anıt önünden ihtiram geçişi

Anıt önünde nöbete hazırlık

Yas töreninden
bir kaç intiba

Son ihtiram töreninden

Atamızın arkasından

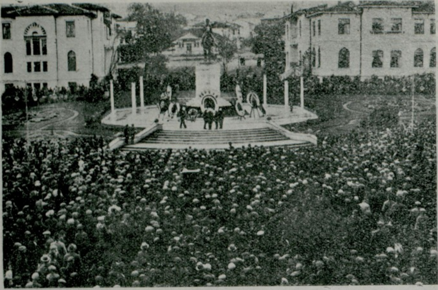

Atamızın arkasından

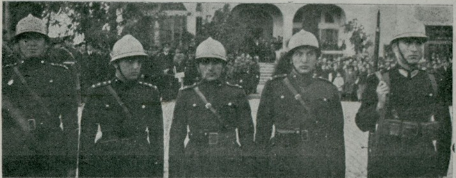

Şehrimizde yapılan

Parti kurağı önünde

Nöbetçiler

İlk meşaleyi yakan
Vali ve Parti başkanımız

Nöbetçi

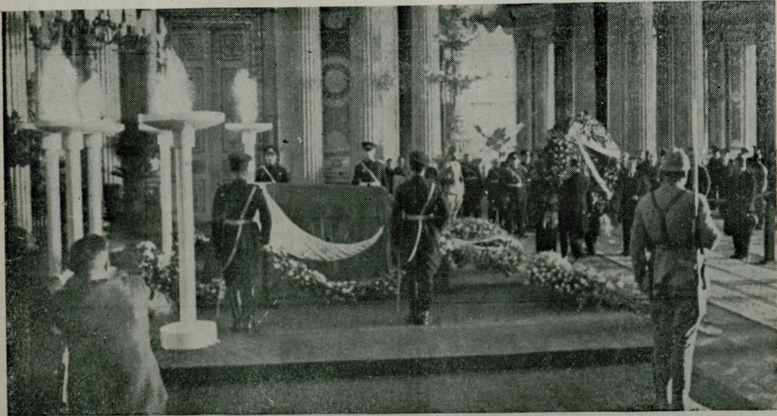

Yas töreninde halk

Atamızın arkasından

Dolmabahçe sarayında Ebedî Şefe son tazim

Etnografya müzesinde

Dolmabahçe sarayında Büyük Şefe son ihtiram

Atamızın tabutu generallerin ellerinde

Başvekil cenazeyi takip ediyor

Ant içen Bursa gençliği

Gençliğin ant töreninden

Gençliğin ant töreninden

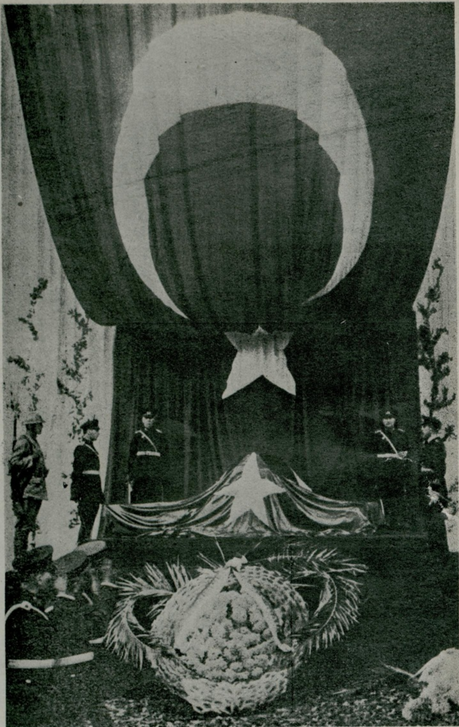

Âtamızın arkasından

Mevkip Tophane caddesinden geçerken

Top arabası Sarayburnunda

Ankara katafalkı

Halkevi Neşriyat Komitesi
tarafından çıkarılır.

Sahibi ve neşriyat müdürü Halkevi
Başkanı Avukat Tevfik Aycan

Bursa : Vilâyet Matbaası